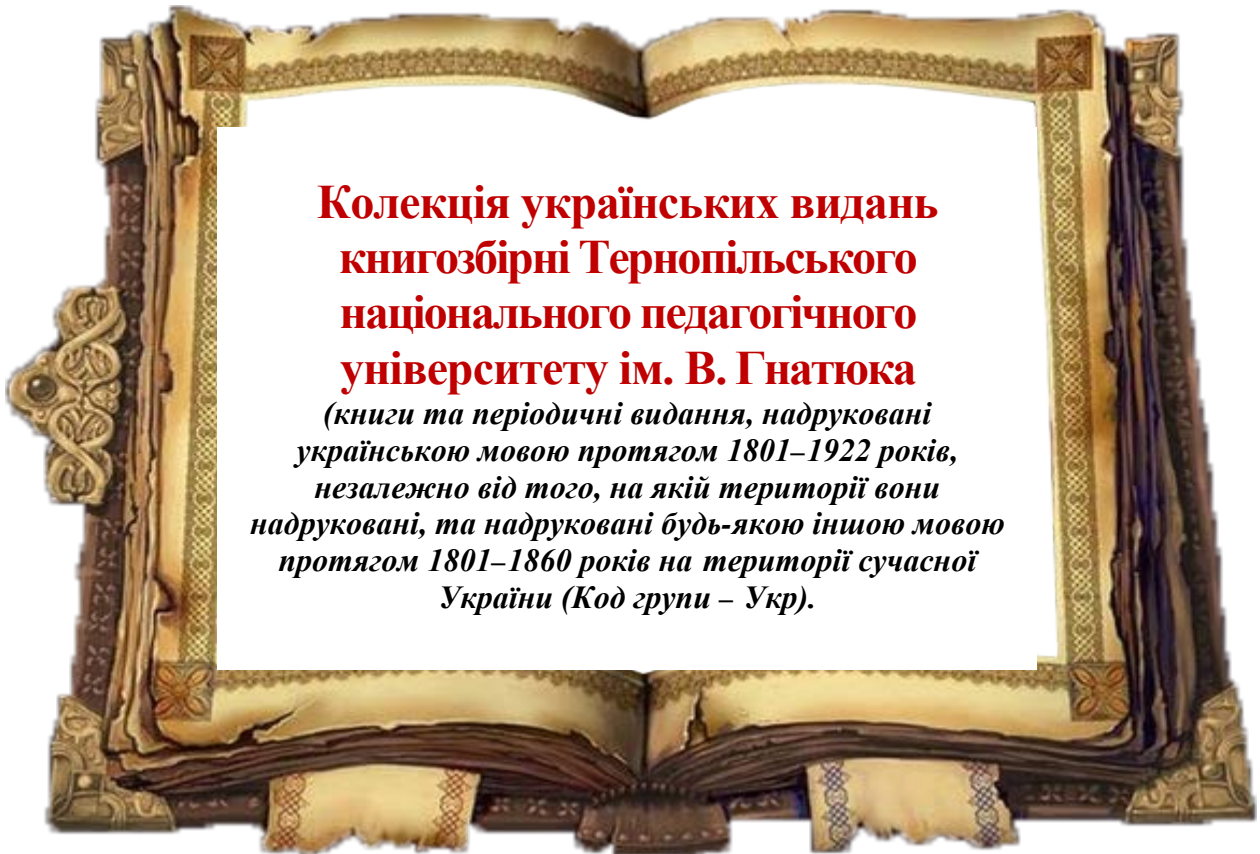

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка
НАУКОВА БІБЛІОТЕКА

С е р і я

«Книжкові пам'ятки у фондовому зібранні бібліотеки
Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка»

Заснована в 2018 році

**Колекція українських видань
книгозбірні Тернопільського
національного педагогічного
університету ім. В. Гнатюка**
*(книги та періодичні видання, надруковані
українською мовою протягом 1801–1922 років,
незалежно від того, на якій території вони
надруковані, та надруковані будь-якою іншою мовою
протягом 1801–1860 років на території сучасної
України (Код групи – Укр).*

Бібліографічний покажчик

Тернопіль – 2023

УДК 016:099.4“1801/1922”
К 60

*Рекомендовано до друку вченою радою Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
Протокол № 6 від 22.12.2023 р.*

Рецензенти:

Чайка В. М. – доктор педагогічних наук, професор, декан факультету педагогіки і психології Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка

Возьний К. З. – кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії, директор бібліотеки ім. Л. Каніщенка Західноукраїнського національного університету

Укладач:

Кульчицька О. Я. – заступник директора НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка

Колекція українських видань книгозбірні Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка (книги та періодичні видання, надруковані українською мовою протягом 1801–1922 років, незалежно від того, на якій території вони надруковані, та надруковані будь-якою іншою мовою протягом 1801–1860 років на території сучасної України (код групи – Укр) : бібліогр. покажчик / укладач О. Я. Кульчицька. – Тернопіль, 2023. – 134 с. ; іл. – (Серія: Книжкові пам'ятки у фондовому зібранні бібліотеки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка). – URL : http://catalog.library.tnpu.edu.ua/knigi/bibliograf/kol_ukr_vudan.pdf

Посібник продовжує започатковану науковою бібліотекою серію «Книжкові пам'ятки у фондовому зібранні бібліотеки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка», засновану в 2018 році. Видання, спрямоване на науково-бібліографічне розкриття фонду колекції українських видань (1801–1922 рр.) кириличним та латиничним шрифтом. До нього внесено описи книжок, навчальних посібників, довідкових видань, наукових праць та художніх творів. Усього у випуску подано 90 позицій, розміщених за абеткою прізвищ авторів або назв праць. Інформація про ці видання університетської бібліотеки вводиться у науковий обіг уперше. Покажчик розрахований на істориків, філологів, культурологів, архівних працівників, студентів та на широкий читацький загал, якому небайдужа історія книги, книжної культури.

УДК 016: 099.4“1801/1922”

ПЕРЕДМОВА

Особливе місце серед пам'яток рідкісних видань бібліотечного фонду НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка посідають видання українською мовою. Документальний спадок є незамінним джерелом для вивчення історії, науки, освіти та літератури. Найефективнішим способом інформування про зміст таких фондів є друковані каталоги.

Працівники бібліотеки репрезентують новий бібліографічний покажчик **«Колекція українських видань книгозбірні Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка** (книги та періодичні видання, надруковані українською мовою протягом 1801–1922 років, незалежно від того, на якій території вони надруковані та надруковані будь-якою іншою мовою протягом 1801–1860 років на території сучасної України (Код групи – Укр). Посібник продовжує започатковану науковою бібліотекою серію «Книжкові пам'ятки у фондовому зібранні бібліотеки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка», засновану в 2018 році.

Матеріали у покажчику розташовані за абеткою авторів і назв книг. У бібліографічному описі вказані обов'язкові елементи: автор, назва твору, вихідні дані, кількісна характеристика. У відомостях про обсяг видання вказана фактична кількість сторінок. Описи складено з дотриманням особливостей графіки написання відповідної епохи. У разі необхідності працівниками відділу проводилась атрибуція видання (встановлення автора), ідентифікація дефектного документа, встановлення вихідних даних тощо. Відсутні елементи бібліографічного опису сформульовані на основі аналізу книг і наведені в описі у квадратних дужках, що відповідає вимогам ДСТУ 7.1. 2006.

Характеризуючи літературу покажчика за мовною ознакою, можна стверджувати наступне: переважають видання українською мовою, на другому місці – видання польською, російською та німецькою мовами. Досить унікальними виданнями цієї групи є книги надруковані **кириличним шрифтом:**

Богогласник. Ч. Д (4). Песни благоговейныя, покояння, и умилителныя, Различнымъ нуждамъ служащыя Въ себе вмещающа : 220 песен(1805?); Аскоченскій В. Кієвъ съ древнейшимъ его училищемъ академією. Ч. 2 (1856)

та латиничним шрифтом:

Makay J. Versuch einer Erörterung über das für Lemberg erlassenen a. h. Patent in Ausziehsachen mit einem vorausgehenden Unterrichte von Bestandverträgen, für Hauseigenthümer, Inwohner, Pächter, Geschäftsmänner, Juristen u.s.w (1826) ; Zbiór pamiętników historycznych o dawnéy Polsce z rękopismów, tudzież dzieł w różnych językach o Polsce wydanych oraz z listami oryginalnemi królów i znakomitych ludzi w kraju naszym. T. 6 (1833.).

За географічною ознакою колекцію репрезентують документи надруковані у Житомирі, Києві, Коломиї, Львові, Одесі, Перемишлі, Почаєві,

Харкові, Чернівцях тощо. Безумовно, цікавою є інформація про друкарні і книговидавців – Книгарня наукового товариства ім. Шевченка, Типографія ордена Василян, Типографія Почаєво-Успенської Лаври, Накладом товариства «Просвіта», Накладом Укр. пед. т-ва, Галицька Накладня Якова Оренштайна, Накладом Українсько-руської видавничої спілки, Накладом книгарні НТШ, Видавництво «Вернигора» та ін.

Українські книги друкувалися і за межами України у таких містах та видавництвах як: Вінніпег: Накладом Української Книгарні; Ляйпціг; Берлін : Українська накладня; Відень : Вид-во шк. книжок ; Українська школа тощо.

Видання латиничним шрифтом друкувалися у: Lwów: W drukarni Zakładu Narodowego Ossolińskich; Nakładem K. Wilda; Nakładem B. Jablonskiego; Zytomierz: Księg. J. Hussarowskiego тощо.

Кожен екземпляр колекції має свою, відмінну від інших, долю, про яку розповідають записи на його сторінках, палітурках, рукописні вставки і додатки. Загалом на документах, що зберігаються в бібліотеці, виявлено також значну кількість печаток, екслібрисів, розлогих власницьких та дарчих записів, читацьких поміток на полях, які можуть стати предметом окремого наукового дослідження.

Різномасштабному розкриттю змісту сприяє розгалужений науково-додатковий пошуковий апарат, який містить покажчики, що значно збагачують видання та підвищують його інформативність:

- іменний (авторів, укладачів, редакторів тощо);
- покажчик назв;
- покажчик місць видань творів друку;
- хронологічний покажчик;
- покажчик книжкових знаків.

Видання експонуються періодично на різних тематичних виставках, а також представлені на електронних виставках, які готуються усіма підрозділами бібліотеки. Одним із напрямів роботи з колекцією видань є переведення їх на новітні носії інформації.

Мотивацією створення друкованого каталогу є максимальне розкриття і популяризація бібліотечної колекції, наближення її до читацької аудиторії.

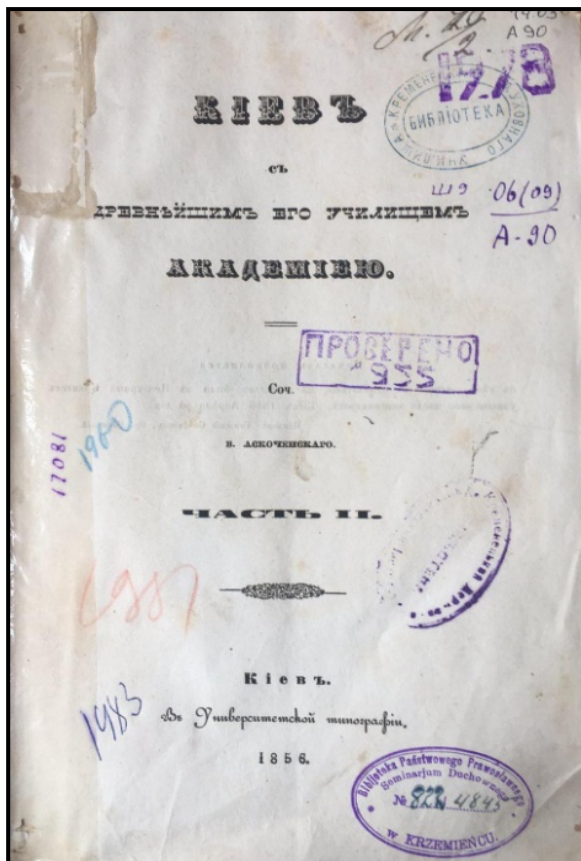
Видання адресовано науковцям, аспірантам, магістрантам, фахівцям у галузі бібліотечної та архівної, так і для широкого загалу користувачів.

**УКРАЇНСЬКІ ВИДАННЯ – книги та періодичні видання,
надруковані українською мовою протягом 1801–1922 років, незалежно від
того, на якій території вони надруковані, та надруковані будь-якою іншою
мовою протягом 1801–1860 років на території сучасної України
(Код групи – Укр)**

Книги

Кириличний шрифт

Аскоченський Віктор Іпатійович (1813, за ін. даними, 1820–1879) – рос. історик, письменник і журналіст. Н. в м. Воронеж (нині місто в РФ) у родині священика. Вихованець Воронежської духовної семінарії. Після закінчення Київ. духовної акад. (1839) працював у ній БАКАЛАВР, проф. Від 1846 – на чиновницькій роботі. 1856–77 видавав у Києві, пізніше в Санкт-Петербурзі щотижневу газ. "Домашня бесіда", монархічне та ідеалістичне спрямування якої критикував Т. Шевченко. Писав вірші, байки, повісті, оповідання. Автор роману "Асодій нашого часу" (1858), істор. розвідок "Короткий нарис історії російської літератури" (1846), "Київ з найдавнішим його училищем – Академією" (1856), "Історія Київської духовної академії по перетворенні її в 1819 р." (1863).¹

1. **Аскоченскій В. (1813–1879).** Київ з найдавнішим його училищем академією. Ч. 2 / В. Аскоченскій. – Київ : В університетской типографіи, 1856. – 366 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 245x158x25 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знаки: Biblioteka Państwowego Prawosławnego Seminarjum Duchownego w Krzemiencu ; Библиотека Кременецкаго Духовнаго училища. – URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0009224>

¹ Шевченко Л. В. Аскоченський Віктор Іпатіович // Енциклопедія історії України. Т. 1. А-В. – Київ : Наукова думка, 2003. – URL: http://www.history.org.ua/?termin=Askochenskyj_V (останній перегляд: 26.10.2022)

Барвінський Олександр Григорович (1847–1926) – укр. політик, історик, педагог. Брат В. Барвінського та Ос. Барвінського. Н. в с. Шляхтинці (нині село Терноп. р-ну Терноп. обл.). Від 1865 вивчав історію та слов'ян. філологію у Львів. ун-ті, зблизився з лідерами народовців, був головою відновленої львів. громади, співзасн. час. "Правда". Від 1871 викладав у Терноп. учительській семінарії. На зламі 1870–80-х рр. разом із братами Володимиром та Осипом розробляв програму народовського руху, стояв біля витоків газ. "Діло". По смерті Володимира зосередився на організації просвітницької роботи на Тернопільщині, з 1886 започаткував видання "Руської історичної бібліотеки" (Тернопіль–Львів). Від 1888 – проф. держ. учительської семінарії у Львові. 1890 виступив прихильником "нової ери", що мала на меті досягти порозуміння між поляками і галицькими українцями (див. Галичина), які стояли на ґрунті австрійс. держ. ідеї, й дати можливість останнім політ. і культ.-екон. розвиватися. Керував групою львів. народовців, які розробляли та реалізовували т. зв. новоєрівські ідеї. Відстоював широке бачення заг.-укр. питання з урахуванням міжнар. взаємин, концепції "органічної праці" та укр.-польс. порозуміння, європеїзацію укр. сусп.-ва, активну парламентську політику, союз із Українською греко-католицькою церквою, виступав проти русифікації. 1891–1907 – депутат Держ. ради, 1894–1903 – Галицького крайового сейму; очолював Укр. пед. т-во (1891–96), Наукове товариство імені Шевченка (1892–97), був заст. голови "Просвіти". 1889–1918 – чл. Крайової шкільної ради, сприяв запровадженню фонетичного правопису. 1896 очолив Катол. русько-народний союз, який 1911 трансформувався у Християнсько-сусп. партію. 1917 іменований довічним чл. палати панів австрійс. парламенту. 1918–19 у Державному секретаріаті ЗУНР секретар освіти і віросповідань. Після падіння ЗУНР відійшов від політики та зосередився на літературознавчих дослідженнях.²

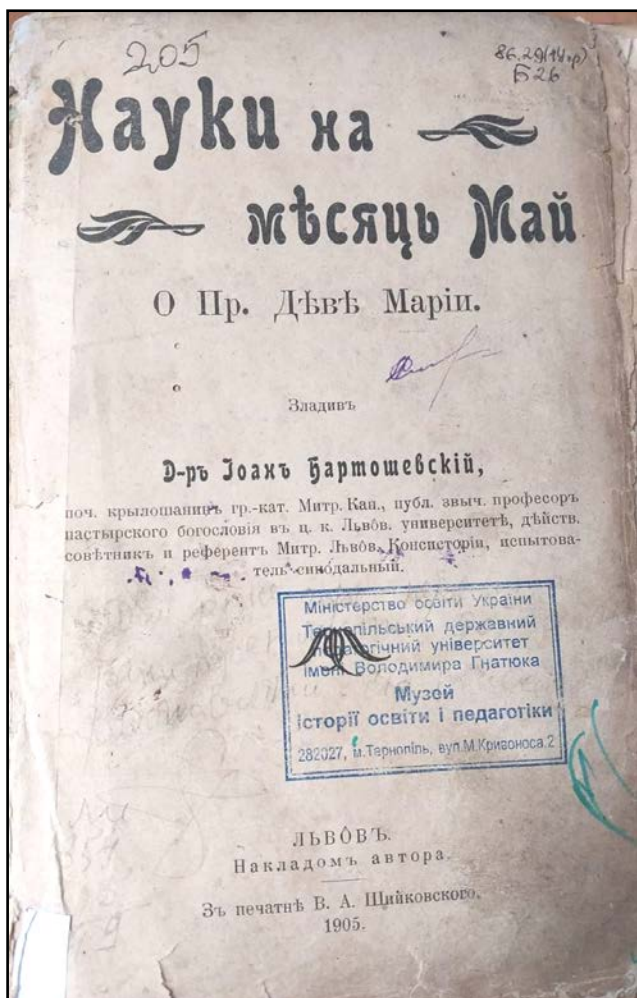
2. **Барвінський О. Г. (1847–1926).** Історія української літератури : [в 2 ч.]. Ч. 1. [старинна] і 2 [середня] доба. Усна народна словесність / О. Барвінський. – Львів : Накладом книгарні наукового товариства ім. Шевченка, 1920. – 374 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 208x135x18 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001809>

² Аркуша О. Г. Барвінський Олександр Григорович // Енциклопедія історії України. Т. 1. А–В. – Київ, 2003. – URL: http://www.history.org.ua/?termin=Barvinskyj_O_H (останній перегляд: 26.10.23)

Бартоше́вський Іван (1852–1920, Львів) – церковний діяч УГКЦ, д-р богослов'я. 1875 рукополож. у сан священника. Працював від 1879 викл., від 1893 – заст. проф., від 1895 – проф. теології, одночасно 1888– 89 та від 1899 – деканом богослов. ф-ту Львів. ун-ту. Почесний канонік греко-католицької капітули. Автор підручників і статей на богословські теми.³

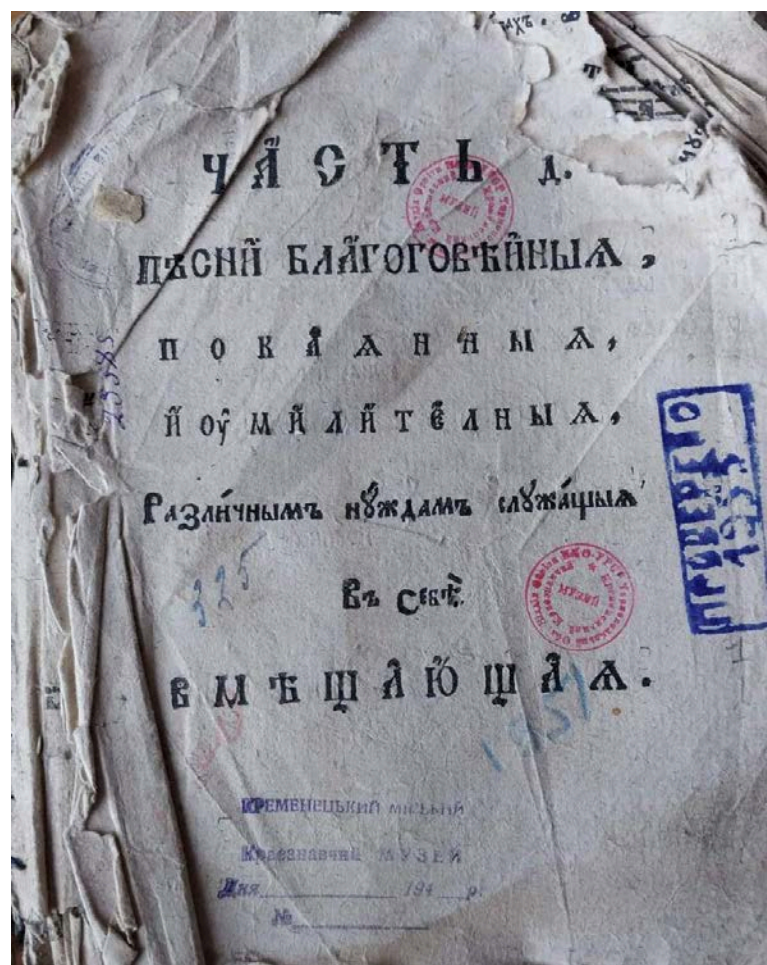
3. **Бартошевській І. (1852–1920).** Науки на місяць май от Пр. Деве Маріи / Іоанъ Бартошевській. – Львовъ : Зъ печатне В. А. Шийковскогo, 1905. – 192 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 213x140x25 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Церковна наука до Діви Марії, яка читається у травні. – Книга містить кн. знак: Музей історії освіти і педагогіки. Міністерство освіти України. Тернопільський державний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. – URL: <https://drive.google.com/file/d/1AJCJ9VyuvpmR0UoPACpGLQycGh3h6wFv/view>

Однак вже в 1905 р., у Львові, за благословенням митрополита Андрея Шептицького, о. Бартошевський видає книжку «Науки на місяць май о Пр. Діви Марії», в якій уміщено 31 повчання, відповідно на кожен день травня. У вступі автор дораджує вірним підтримувати впродовж місяця травня побожний настрій душі, використовуючи наступні засоби: брати участь у церковних щоденних моліннях і слухати науки про життя і чесноти Богородиці; практикувати перед домашнім молитовним куточком спільні молитви (ранішні, вечірні, Параклис, Акафіст); робити духовні спільні розважання про Пречисту Діву Марію, перемінюючи їх у постанови для подальшого життя; приступити «у якийсь день місяця травня до Сповіді і достойно прийняти Св. Причастя щоб в такий спосіб отримати повний відпуст наданий папою Пієм VII 1815 р».

³ Ярісевич Д. Бартошевський Іван // Енциклопедія Сучасної України : [веб-сайт]. – Київ, 2006. – URL: https://esu.com.ua/search_articles.php?id=40639

4. [Богогласник]. Ч. Д (4). Песни благоговейныя, покойныя, и умилителныя, Различнымъ нуждамъ служащя Въ себе вмещающа : 220 песен. – Почаев : Типография ордена Василиан, [1805?]. – 86 арк. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 190x167x35 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить: Ч. В (2). Песни благоговейныя празником Богородичным..., 82 арк. ; Ч. Г (3). Песни благоговейныя празником Нарочитых Святых через Год приключающимся..., 57 арк. – Немає титульного листка та закінчення, пошкоджені сторінки. – Книга містить кн. знаки: Кременецький міський краєзнавчий музей ; Кременецький Краєзнавчий Музей. Тернопільський Обласний Відділ Освіти НКО УРСР ; Бібліотека Кременецького Державного Учительського Інституту.

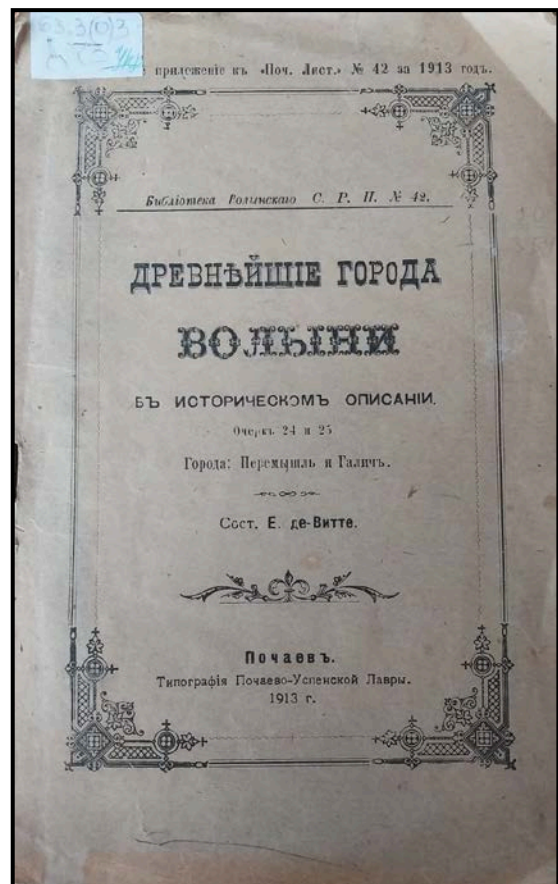

"Богогласник" – зб. реліг. пісень, які виконувалися поза церк. обрядом. В піснях прославлялися Ісус Христос і Пресвята Богородиця, святі й преподобні, місц. чудотворні ікони. "Б." виник на основі рукописних співаників 17–18 ст. і під такою назвою з'явився у 18 ст. Перше друковане вид. побачило світ 1790 в Почаєві, часто перевидавалося (там само, у Львові та ін. містах) до поч. 20 ст. Авторами і носіями реліг. пісень були мандрівні студенти Київ. акад., колегій, дяки-вчителі й учні шкіл, відомі діячі церкви і к-ри, поети й музиканти. Нерідко

вони залишали свої імена у формі акровіршів. Реліг. пісні складали, зокрема, святий Дмитрій Ростовський, Г. Сковорода, Д. Левковський, І. Вольський, І. Пашковський, І. Мاستиборський та ін. Тексти записувалися церковнослов'ян. і народнорозмовною мовами, рідше вживалися польс. мова й латина; нотні тексти писалися київ. нотацією. Пісні укладалися силабічними віршами різних розмірів і строфічної будови. Серед найпопулярніших були пісні різдвяного циклу, чимало з яких до сьогодні збереглися в побуті й церк. богослужінні ("Не плач, Рахіле", "Ангел пастерем вістил", "Христос рождається", "Бог предвічний", "Дивная новина", "Нова радість стала"). Богородичні пісні пройняті особливим теплом, лірикою, а то й позначені патріотичними мотивами ("Пречиста Діво, Мати Руського краю", "Богородице Царице", "Ой зійшла зоря" – про Почаївську ікону Богородиці). Покаянні псалми царя Давида згодом перейшли в нар. лірницьке середовище, тема спокути була визначальною, популярними були богогласникові псалми "О горе мні, грішнику", "Ісусе мій прелюбезний". Пісні з "Б." опрацьовували композитори М. Лисенко, М. Леонтович, С. Людкевич, В. Барвінський, О. Кошиць, Й. Кишакевич.⁴

5. **Витте Е. И.** Древнейшіе города Волыни въ историческомъ описаніи: города Перемышль и Галичь: очеркъ 24 и 25 / сост. Е. де-Витте. – Почаевъ: Типографія Почаево-Успенской Лавры, 1913. – 16 с. – (Библиотека Волынского С. Р. Н.; № 42). – Приложение къ "Поч. Лист. № 42 за 1913 годъ. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 235x150x02 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Библиотека Кременецького Державного Учительського Інституту.

Книга містить коротку історію появи міст Перемешля і Галича, їх передісторія та розвиток. Автор знайомить із історичними подіями які відбувалися на їх територіях, хто керував містами, про культуру, господарство, релігію, замки і монастирі, ландшафт, парки та ін.

⁴ Ясіновський Ю. П. Богогласник [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України. Т. 1 : А-В. – Київ, 2003. – URL: <http://www.history.org.ua/?termin=Bogohlasnyk>.

Вовчок Марко (літературний псевдонім Марії Олександрівни Вілінської) – народилася 10 (22) грудня 1833 р. в маєтку Єкатерининське Єлецького повіту Орловської губернії у збіднілій дворянській сім'ї. Виховувалася в приватному пансіоні в Харкові.

На формуванні поглядів письменниці позначилося тривале перебування в інтелігентних сім'ях родичів, зокрема батьків Д. І. Писарева (пізніше – видатного критика й близького друга письменниці). В салоні її тітки К. П. Мардовіної в Орлі збиралися відомі письменники й фольклористи. Там Марія познайомилася з майбутнім своїм чоловіком, українським фольклористом і етнографом О. В. Марковичем, який відбував заслання в Орлі за участь у діяльності Кирило-Мефодіївського товариства. Проживаючи в 1851–1858 рр. у Чернігові, Києві, Немирові на Вінниччині, Марія Олександрівна досконало вивчила життя, культуру, мову українського народу. Пізніше у Петербурзі (1859) вона вже як автор збірки "Народні оповідання" потрапляє в коло таких літераторів, як Т. Шевченко, І. Тургенев, М. Некрасов, О. Плещеев, О. Писемський, польський поет і драматург Едуард Желіговський. По-дружньому прийняв письменницю також гурток українських культурних діячів у Петербурзі, зокрема колишні кирило-мефодіївці В. Білозерський, М. Костомаров, а також П. Куліш, який ще до того редагував і видавав її твори. Під час перебування в 1859–1867 рр. за кордоном (Німеччина, Швейцарія, Італія і переважно Франція) Марко Вовчок зустрічається з Д. Менделєєвим, О. Бородіним, І. Сеченовим. При сприянні І. Тургенева відбулося її знайомство з О. Герценом, Л. Толстим, Жюлем Верном.

Особливу роль у формуванні ідейно-естетичних поглядів Марка Вовчка відіграв М. Добролюбов. Зустрічалася Марко Вовчок з чеськими письменниками – Й. Фрічем, Я. Нерудою, була близькою до кола польських літераторів і революційних емігрантів. Письменниця бере участь у розповсюдженні в Росії революційних видань Герцена, організовує для "Колокола" матеріали політично-викривального характеру.

Після повернення з-за кордону Марко Вовчок зближується з видавцями "Отечественных записок" М. Некрасовим, М. Салтиковим-Щедріним, Г. Єлисеєвим, веде в цьому журналі рубрику зарубіжної літератури, публікує свої оригінальні твори й переклади.

Збірка перших творів Марка Вовчка, написаних у немирівський період життя, вийшла в Петербурзі під назвою "Народні оповідання" (1857). У Немирові написані більшість її перших оповідань російською мовою (збірка "Рассказы из народного русского быта", 1859), повість "Институтка", що її письменниця почала 1858р. в Немирові, а завершувала наступного року в Петербурзі. Незважаючи на те що до першої збірки "Народних оповідань" увійшло одинадцять невеликих творів (серед них оповідання "Сестра", "Козачка", "Чумак", "Одарка", "Сон", "Панська воля", "Викуп"), вона справила

велике враження на літературно-громадську думку. Найвищого мистецького рівня досягає Марко Вовчок у зображенні трагічної долі жінки-кріпачки, яка в тогочасному суспільстві була найбільш гнобленою, приниженою й безправною істотою. Цей образ посідає центральне місце в обох книжках "Народних оповідань", а також у "Рассказах из народного русского быта", "Институтці".

У перші роки проживання за кордоном закінчені оповідання "Ледащиця", "Пройдисвіт", написане оповідання "Два сини" (1861). Період перебування за кордоном особливо характерний тим, що Марко Вовчок як український прозаїк розробляє жанри психологічної повісті ("Три долі") й оповідання ("Павло Чорнокрил", "Не до пари"), історичної повісті та оповідання для дітей ("Кармелюк", "Невільничка", "Маруся"), створює жанр соціально-побутової казки ("Дев'ять братів і десята сестриця Галя"), Частина цих творів увійшла до другої збірки "Народних оповідань" (Петербург, 1862). Активно виступає письменниця в жанрі повісті російською мовою: "Жили да были три сестры", "Червонный король", "Тюлевая баба", "Глухой городок". Ряд оповідань і казок, написаних французькою мовою, Марко Вовчок друкує в паризькому "Журналі виховання і розваги" П.-Ж. Сталя (Етцеля). На матеріалі французької дійсності письменниця створює художні нариси, об'єднані назвами "Листи з Парижа" (львівський журнал "Мета", 1863) і "Отрывки писем из Парижа" ("Санкт-Петербургские ведомости", 1864–1866).

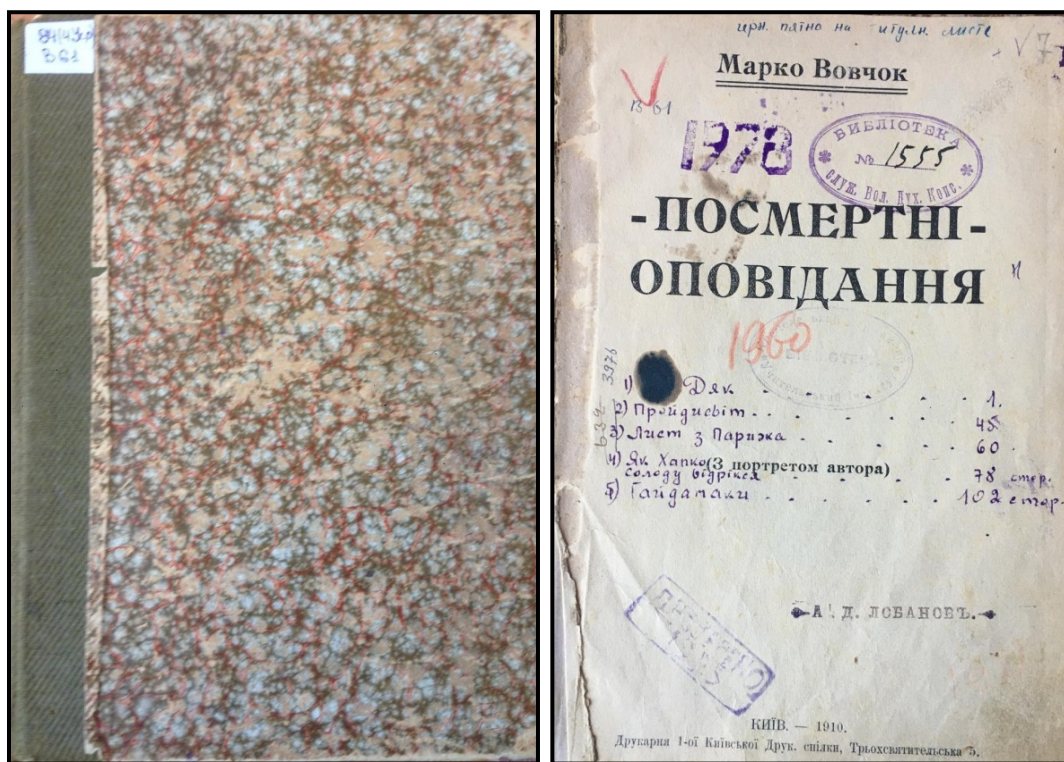
У 1867–1878 рр. найяскравіше виявився талант письменниці як російського романіста. Нею створено або завершено російські романи "Живая душа", "Записки причетника", "В глуши", а також повісті "Теплое гнездышко", "Сельская идиллия" (опубліковані в "Отечественных записках"), перекладено російською мовою багато творів з французької, англійської, німецької, польської літератур, зокрема п'ятнадцять романів Жюль Верна. Виступає Марко Вовчок і як критик (цикл "Мрачные картины"), редактор петербурзького журналу "Переводы лучших иностранных писателей" (до участі в журналі вона залучає багато жінок-перекладачок).

Марко Вовчок збагатила українську літературу жанрами соціально-проблемного оповідання ("Козачка", "Одарка", "Горпина", "Ледащиця", "Два сини"), баладного оповідання ("Чари", "Максим Гримач", "Данило Гурч"), соціальної повісті ("Институтка"), психологічного оповідання й повісті ("Павло Чорнокрил", "Три долі"), соціальної казки ("Дев'ять братів і десята сестриця Галя"), художнього нарису ("Листи з Парижа").

Історичні повісті та оповідання для дітей "Кармелюк", "Невільничка", "Маруся" ще за життя Марка Вовчка здобули широку популярність. Повість "Маруся", наприклад, була перекладена кількома європейськими мовами. В переробленому П.-Ж. Сталем вигляді вона стала улюбленою дитячою книжкою у Франції, відзначена премією французької академії і рекомендована міністерством освіти Франції для шкільних бібліотек. Найвизначніша історична повість-казка Марка Вовчка "Кармелюк" написана в 1862–1863 рр.

З творчістю Марка Вовчка зростає міжнародна роль української літератури. За свідченням Петка Тодорова, проза письменниці у 60–70-х рр. XIX ст. мала вирішальний вплив на розвиток болгарської белетристики. Твори Марка Вовчка за її життя, починаючи з 1859р., з'являються в чеських, болгарських, польських, сербських, словенських перекладах, виходять у Франції, Англії, Німеччині, Італії та інших європейських країнах.⁵

6. **Вовчок М. (1833–1907).** Посмертні оповідання / Марко Вовчок. – Київ : Друкарня 1-ої Київської Друк. спілки, 1910. – 148 с., [1] арк. портр. – Кн. містить: Дяк ; Пройдисвіт ; Лист з Парижа ; Як Ханко солоду відрікся ; Гайдамаки. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 210x145x10 mm. – 1 примірник. – Укр. – Опис подано мовою оригіналу. – Книга містить кн. знак: Библиотека служ. Вол. Дух. Конс.⁶

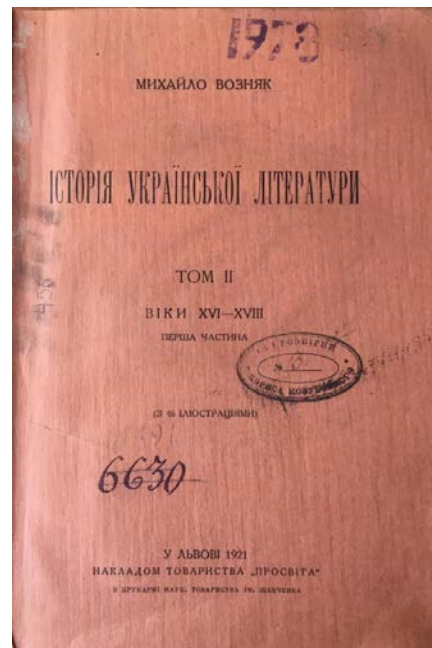
Збірка творів письменниці та перекладачки Марії Вілінської (1833–1907), яка писала під псевдонімом Марко Вовчок, вийшла друком 1910 року. До видання ввійшли незакінчені та неопубліковані за життя письменниці оповідання та повісті, що стали відомі після її смерті: «Дяк», «Пройдисвіт», «Лист з Парижа», «Як Ханко солоду відрікся» та «Гайдамаки». У передмові висвітлено історію неопублікованої спадщини письменниці. Вміщено портретну фотографію Марії Вілінської.

⁵ Вовчок Марко : біографія // УкрЛіб (бібліотека української літератури). – URL: <https://www.ukrlib.com.ua/bio/printit.php?tid=1571>

⁶ Вовчок Марко. Посмертні оповідання. – Київ, 1910. – Електрон. текст. дані (1 файл : 18,3 Мб). – URL: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=13142>

Возняк Михайло Степанович (1881–1954) – укр. літературознавець. Акад. ВУАН (1929, від 1936 – АН УРСР). Н. в с. Вілька Мазовецька (нині с. Волиця Жовківського р-ну Львів. обл.). Закінчив Львів. ун-т (1908). До 1914 – учитель г-зії. 1920–39 працював у ж. "Вікна", "Культура", "Нові шляхи" та ін. Від 1939 – проф., з 1944 – зав. каф-ри Львів. ун-ту. Од 1951 – зав. від. укр. літ. Ін-ту сусп. наук АН УРСР. За його ініціативи у Львові відбувалися щорічні конф., присвячені творчості І.Франка. Наук. праці в галузі історії укр. літ., дослідження про творчість укр. письменників І. Котляревського, Л. Глібова, Лесі Українки, Т. Шевченка, Панаса Мирного, І. Нечуя-Левицького, М. Коцюбинського та ін.⁷

7. **Возняк М. (1881–1954).** Історія української літератури. Т. 2. Віки XVI–XVIII, ч. 1 / Михайло Возняк. – Львів : Накладом товариства «Просвіта», 1921. – 416 с. : 46 іл. – НБ ТНПУ ім. В.Гнатюка. – 222x149x20 mm. – 1 примірник. – Укр. – Опис подано мовою оригіналу. – Книга містить кн. знак: Книгозбірня Бориса Козубського.⁸

Фундаментальна праця літературознавця й мовознавця Михайла Возняка, що вийшла в трьох томах в 1920–1924 роках, висвітлює періоди розвитку української літератури. Дослідження, що не мало аналогів в українській культурі за охопленням матеріалу й доступністю викладу, і сьогодні зберігає свою актуальність. У першій частині другого тому проаналізовано літературний процес у XVI–XVIII сторіччях, розглянуто діяльність Івана Вишенського, відомих представників полемічного письменства, київських схоластів.

⁷ Янковська О. В. Возняк Михайло Степанович // Енциклопедія історії України. Т. 1: А-В. – Київ, 2003. – URL: http://www.history.org.ua/?termin=Vozniak_M (останній перегляд: 04.11.2021)

⁸ Возняк М. Історія української літератури. Т. 2. Віки XVI–XVIII, ч. 1. – Львів, 1921. – Електрон. текст. дані (1 файл : 518 Мб). – URL: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=9500>

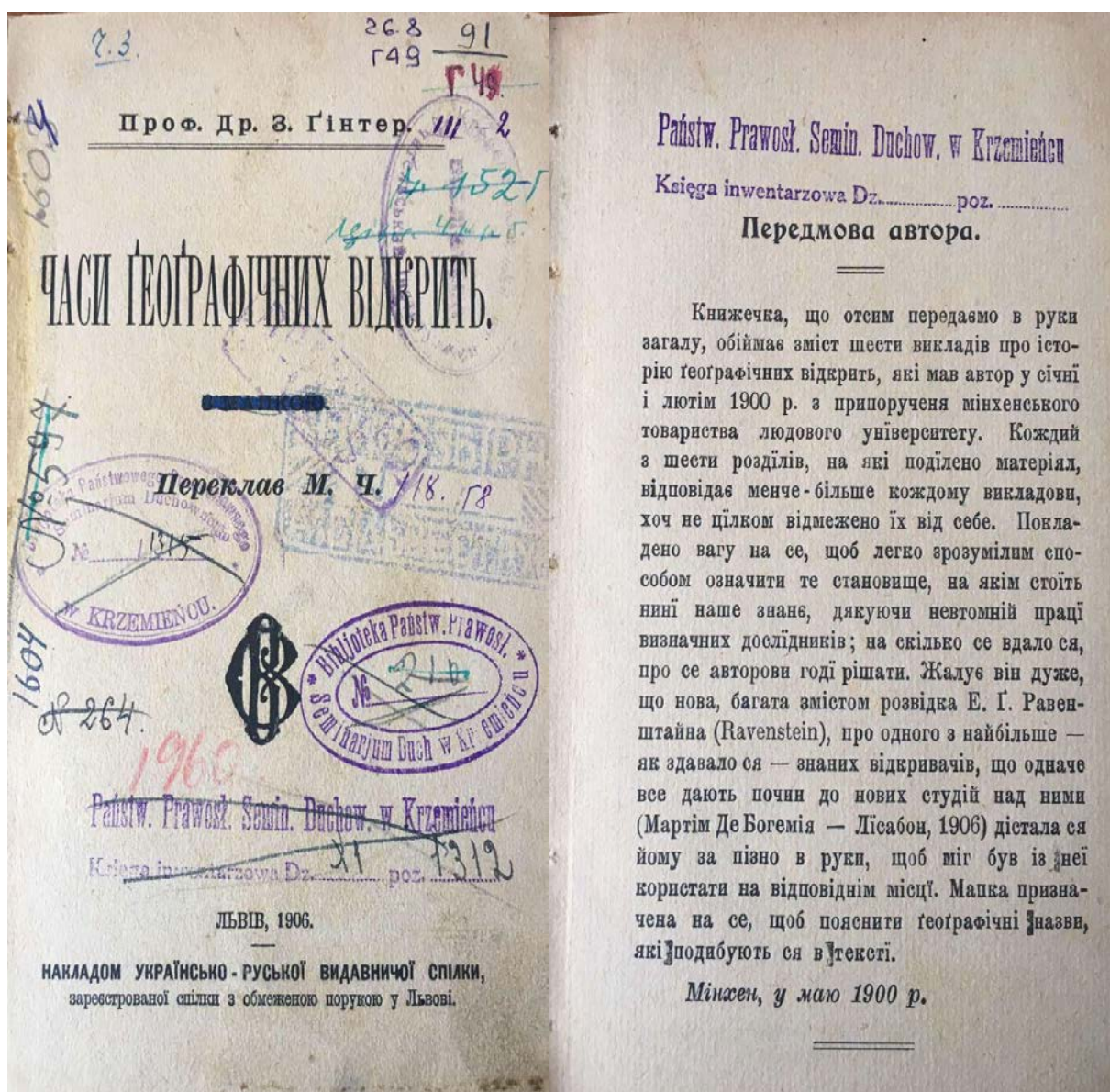
8. **Возняк М. (1881–1954).** Старе українське письменство : вибір для середніх шкіл / Михайло Возняк. – Львів : Накладом Укр. пед. т-ва, 1922. – 512 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 217x148x21 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Państw. Prawosł. Semin. Duchow. w Krzemieńcu. Bibliot. podręczników.⁹

Праця українського літературознавця, мовознавця й історика Михайла Возняка (1881–1954) висвітлює етапи розвитку української літератури й української літературної мови. Подано тексти пам'яток української писемності XI–XVIII століть з історично-літературним оглядом і поясненнями, зокрема розглянуто своєрідність української шкільної драми, комедії, духовної та світської лірики, історичних пісень та козацького епосу. Тексти доповнено портретами культурних діячів і репродукціями вибраних ілюстрацій.

⁹ **Возняк М.** Старе українське письменство. – Львів, 1922. – Електрон. текст. дані (1 файл : 646 Мб). – Режим доступу: <https://elib.nlu.org.ua/object.html?id=9414>

9. **Гінтер З.** Часи географічних відкрить : з мапкою / З. Гінтер [з передм.] ; переклав М. Ч. [М. А. Чайківський]. – Львів : Накладом Укр.-Руської Видав. Спілки : Друк. Наук. т-ва ім. Т. Шевченка : Під зарядом К. Беднарського, 1906. – 161, 1 с., 1 арк. карт. – (Літ.-наук. б-ка Укр.-Руської Видав. Спілки; Сер. 1, ч. 102). – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 173x111x17 mm. – 1 примірник. – Укр. – Опис подано мовою оригіналу. – Зміст: Старинні та середні віки; Португальці в Африці та Індії; Колумб і відкрите нового сьвіта; Перший оплив землі і пізнання полудневого моря; Відкриття та здобутки Еспанців та Португальців в Америці; Участь Французів та германських народів у відкриттях. – Книга містить кн. знак: Państw. Prawosł. Semin. Duchow. w Krzemieńcu.¹⁰

¹⁰ Гінтер З. Часи географічних відкрить / Вікіджерела. – Львів, 1906. – Електрон. текст. – URL: https://uk.wikisource.org/wiki/Індекс:Гінтер_З._Часи_географічних_відкрить

Гогоцький С. С. – український філософ, богослов, педагог, професор університету Св. Володимира (1851). Народився Сильвестр Сильвестрович Гогоцький 17 січня 1813 р. у м. Кам'янці-Подільському. Закінчив Подільську семінарію та Київську духовну академію (1837), у якій згодом (1841–1850 рр.) викладав філософію. 1850 року С. С. Гогоцький захистив докторську дисертацію "Обозрение системы философии Гегеля".

Протягом 1851–1886 рр. був професором Київського університету. За часів, коли філософію було виведено з навчальних планів, він вводив нарис з історії філософії до лекцій з педагогіки.

Філософські погляди С. С. Гогоцького формувалися під впливом філософії Гегеля, яку вчений цінував насамперед за історико-філософську концепцію. Позитивним у гегелівській філософії, вважав С. С. Гогоцький, є визнання того, що весь світ наповнений єдиним розумом і виявляє в усіх його складниках один верховний план, а також того, що всі окремі предмети пов'язані між собою, як шаблі одного розвитку.

Значну увагу вчений приділяв філософії Канта, убачаючи позитивний момент у тих поглядах філософа, які ведуть до подальшого розвитку філософської проблематики. С. С. Гогоцький стверджував, що кантівське вчення про "антиномії" зумовило "блискучу систему Гегеля та її діалектичний метод", а проголошення першості духу щодо природи - філософію Фіхте і таким чином визначило головні напрямки подальшого розвитку філософії.

С. С. Гогоцький – автор таких наукових праць, як "Критичний погляд на філософію Канта" (1847); "Про характер філософії середніх віків" (1849); "Огляд системи філософії Гегеля" (1860); статей "Два слова про прогрес", "Сучасність" (1860), "Вступ до історії філософії" (1871).

Окрім того, С. С. Гогоцький був автором першої вітчизняної філософської енциклопедії, чотиритомного "Философского лексикона" (1857–1873), "Философского словаря, или Краткого объяснения философских и других научных выражений, встречающихся в истории философии" (1876), а також багатьох психологічних та історико-педагогічних праць ("Об историческом развитии воспитания у примечательных народов мира", 1853; "О различии между воспитанием и образованием в древние и новые времена", 1879; "О высшем образовании в применении к женщине", 1878).

Помер Сильвестр Сильвестрович Гогоцький 11 липня 1889 року.¹¹

¹¹ Гогоцький С. С. (1813–1889) // Провідники духовності в Україні : довідник – Київ, 2003. – Режим доступу: <https://knu.ua/ua/geninf/osobystosti/gogotskiy/>

10. **Гогоцький С. С. (1813–1889).** Філософський лексиконъ : в 4-х т. Т. 1. А, Б, В / Сильвестр Сильвестрович Гогоцький. – Київ : Во университетской Типографіи, 1857. – [2], III, [3], 579, [1], IV с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 240x155x30 mm. – 1 примірник. – Укр. – Книга містить кн. знаки: Biblioteka Państw. Praw. Seminarjum Duch. w Krzemieńcu ; Бібліотека Кременецького духовного училища; Бібліотека Кременецького Державного Учительського Інституту.

11. **Гогоцький С. С. (1813–1889).** Філософський лексиконъ : в 4-х т. Т. 3. І, К, Л, М, Н, О / Сильвестр Сильвестрович Гогоцький. – Київ : Во университетской Типографіи, 1866. – 639, III с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 240x155x30 mm. – 1 примірник. – Укр. – Опис подано мовою оригіналу. – Книга містить кн. знаки: Biblioteka Liceum Krzemienieckiego; Книжний магазинь Степана Иванова Литова въ Києвъ съ 1830 г.

Перше російське філософське видання енциклопедичного характеру, написане С. С. Гогоцьким і що вийшло в 4-х томах у Києві в 1857 і в 1873.

До цього єдиними довідковими виданнями в Росії були «Історія філософських систем, за іноземними джерелами складена...» А. Галича в 2-х книгах (СПб., 1818) та його ж незакінчений «Лексикон філософських предметів» (СПб., 1845). Гогоцький залишився вірним атеїстичному світорозуміння, висловлюючи критичне ставлення до філософії емпіризму, матеріалізму, спіритуалізму. При всій симпатії до систем нової

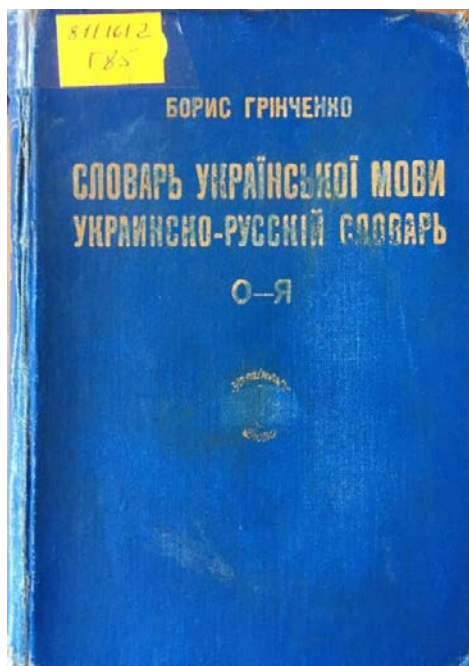

німецької філософії, гегелівської особливо, Гогоцький критично і всебічно розглянув внесок кожного з німецьких мислителів у розвиток філософського уявлення про вседосконалому розумі, в якому сам вбачав ідею Бога. Він критикував Гегеля за панлогізм, що призводить до «перебільшеного поняття про наше мислення і до недостатнього, принизливого – про Верховну Істоту» (Філософський лексикон, т. 2, с. 149), а також за переоцінку діалектичного методу. Хоча Гогоцький користувався низкою іноземних посібників, зокрема словником А. Франка «Dictionnaire des sciences philosophiques» (P., 1844–50), його праця відрізняється самостійним, оригінальним поглядом на історико-філософський процес, обумовленим поєднанням стилів духовно-академічного та університетського філософського. У філософський словник включені основні терміни цієї науки, короткий опис навчань мислителів різних епох.¹²

¹² Куценко Н. А. Філософський лексикон // Gufo.me : Новая философская энциклопедия. – URL: https://gufo.me/dict/philosophy_encyclopedia?

Грінченко Борис Дмитрович – український письменник, педагог, лексикограф, літературознавець, етнограф, історик, громадський та культурний діяч. Один із організаторів і керівників товариства «Просвіта», активний член Братства тарасівців. Автор фундаментальних мовознавчих, літературознавчих, етнографічних, педагогічних праць, історичних нарисів, перших підручників з української мови й літератури. Укладач чотиритомного видання «Словарь української мови».

12. **Грінченко Б. Д. (1863–1910).** Словарь украинского языка. Украинско-русский словарь. О–Я / Б. Д. Грінченко ; собраный редакцией журнала "Кіевская Старина" ; редактировалъ съ добавленіемъ собственныхъ матеріаловъ В. Д. Грінченко. – Кіевъ : [б. в.], 1908. – 1072 с. – На тит. назва: Грінченко Б. Словарь української мови. Украинско-русский словарь. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 173x111x17 mm. 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр.

Словарь української мови, або Словник української мови (рос. Словарь украинского языка), також іноді згадується як «Словник української мови Грінченка», – перекладний українсько-російський словник з елементами тлумачного словника (самі тлумачення подано російською, однак приклади використання слова подані українською). Словник було видано у 1907–1909 роках у Києві у 4 томах.

Матеріали для словника зібрала редакція журналу «Кіевская старина», а упорядкував його з додатком власного лексичного матеріалу Борис Грінченко. Правопис, який створив для словника Грінченко, опісля отримав назву грінченківка.

Укладання словника тривало 46 років (1861–1907) і мало великий вплив на усталення української літературної мови й літературного правопису. «Словарь української мови» налічує приблизно 68 000 слів. У кінці четвертого тому окремим додатком подані «Крестные имена людей» (Хрещені імена людей). «Словарь української мови» є найповнішим і лексикографічно найдосконалішим українським словником до початку 20 століття.

Ще на початку 1880-х років Володимир Науменко спільно з іншими членами «Старої громади» взявся за збір матеріалів для словника живої української мови. В кінці десятиліття Володимир Науменко та Євген Тимченко почали редагування зібраних матеріалів, а 1896 року за згодою керівника міністерства внутрішніх справ словник на перші дві літери алфавіту був розісланий передплатникам як безкоштовний додаток до журналу «Кіевская старина».

Тривалий час основну роботу над словником безоплатно здійснював Володимир Науменко, та перевантаженість справами редакції та гімназії змусила його шукати собі помічника. Окрім того, стало відомо, що існує можливість подати Словник в Академію наук на здобуття премії Миколи Костомарова, тож справу слід було прискорити. Було створено комісію в складі Є. Тригубова, В. Бернштама та Є. Чикаленка, яка почала переговори з Борисом Грінченком. Борис Грінченко погодився довершити працю Науменка, Тимченка та інших громадянців за умови відповідної оплати та публікації словника тільки під одним своїм іменем. Стара Громада виділяла на оплату праці Грінченка 100 рублів на місяць та не погоджувалася з тим, що спільна праця буде підписана виключно іменем Грінченка.

В роботі над словником Грінченко використав праці багатьох кореспондентів журналу «Киевская старина», зібрав матеріали з творів художньої літератури й фольклорних джерел, частково послуговувався попередніми словниками подібного типу, додав значний власний матеріал (діалектні й фольклорні записи).

Дружина Бориса Грінченко, Марія Грінченко по приїзді до Києва взяла на себе технічну роботу з укладання «Словаря української мови». 1907–1909 роках словник вийшов у світ під іменем Грінченка. Водночас у передмові до словника Грінченко коротко описав історію його створення та згадав про внесок Володимира Науменка, Євгена Тимченка та інших.

Доповненням до «Словаря» Грінченка був задуманий «Словник української мови» Дмитра Яворницького (Т. 1, 1920, А–К, близько 8200 слів), що містив тільки ті слова, яких у «Словарі» не було або вони мали інше значення.

«Словарь української мови» став словником української живої мови. Тут поряд із загальноживаними словами фіксуються і діалектизми, часом вузьколокальні; вони здебільшого документуються. Українські реєстрові слова в словнику пояснюються російськими відповідниками чи описово, більшість їх ілюструється реченнями; при назвах рослин і тварин, як правило, наводяться їхні латинські наукові відповідники. Широко представлена українська фразеологія, часто з поясненням її походження. У передмові до словника, Б. Грінченко подав стислий, але досить докладний огляд історії української лексикографії.

Українська частина словника надрукована новим, спеціально для цього розробленим Б. Грінченком правописом, т. з. грінчевичівкою, що акумулювала все найкраще з попередньої української правописної практики і яка лежить в основі сучасного українського правопису. Російський академік О. Шахматов дав «Словарю...» високу оцінку – на Загальних зборах Петербурзької АН 1905 «Словареві української мови» присуджено другу премію М. Костомарова.

На думку Івана Огієнка, найважливішим недоліком словника є те, що він не чітко відділяє говіркові слова від тих слів, що вживаються у літературній мові. Словник містить багато слів, що не використовуються у літературній мові на теперішній час.¹³

¹³ Словарь української мови : історія написання / Вікіпедія – URL: wikipedia.org/wiki/Словарь_української_мови

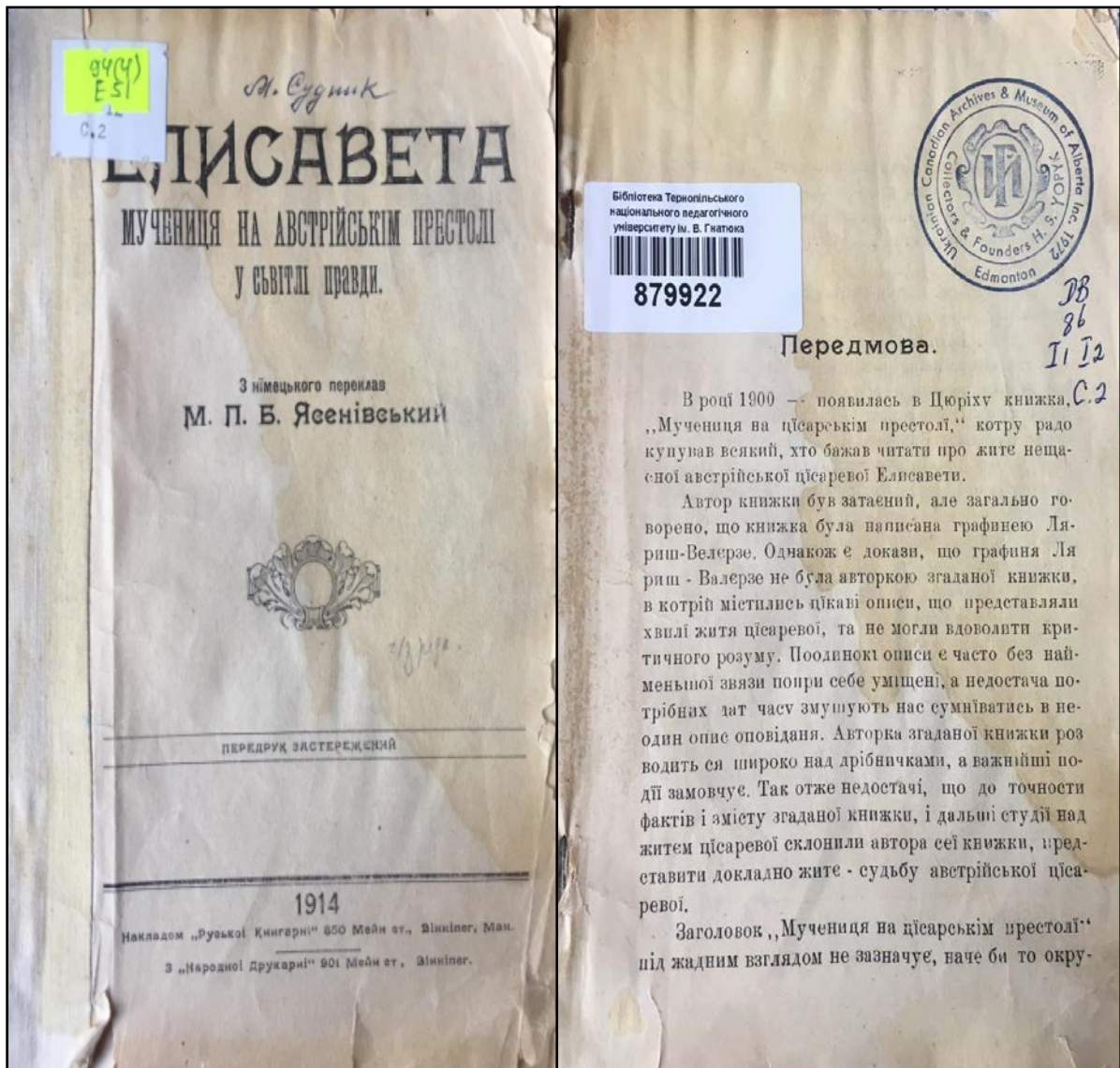
Грушевський Михайло Сергійович (1866–1934) – український історик, громадський та політичний діяч. Активний учасник національно-культурного та політичного життя доби Української революції 1917–1921 років. Голова Центральної Ради Української Народної Республіки, член Історичного товариства ім. Нестора-Літописця, дійсний член Чеської АН, почесний член Київського товариства старожитностей і мистецтв, член-кореспондент ВУАН та АН СРСР. Багаторічний голова Наукового товариства ім. Шевченка у Львові, при якому воно досягло особливого розквіту. Завідувач кафедри історії Львівського університету, автор понад 2000 наукових праць.

13. **Грушевський М. С. (1866–1934).** Історія України-Руси. Т. 8, ч. 1 : Від Куруківщини до Кумейщини (1626–1638) / М. С. Грушевський. – 2-е вид. – Київ ; Львів : НТШ, 1922. – 335 с. – НБ ТНПУ ім. В.Гнатюка. – 217x140x14 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр.

Восьмий том «Історії України-Руси» М. Грушевського, присвячений другій чверті XVII ст., складається з трьох частин. Перша – охоплює 1626–1638 рр., від Куруківської кампанії, що не виправдала планів і надій козаків перших десятиліть цього століття, до поразки під Кумейками. У другій частині розповідається про українське життя за часів так званого золотого спокою (1638–1648) та початок Визвольної війни під проводом Б. Хмельницького. В третій частині висвітлюється перебіг подій у перші два роки Хмельниччини (1648–1650), дається оцінка Зборівської угоди між Україною і Польщею.

14. **Елисавета мучениця на австрійськiм престолi у свiтлi правди** / з нiм. пер. М. П. Б. Ясенiвський. – Вiннiпег : Руська книгарня : Народна друкарня, 1914. – 190 с. – НБ ТНПУ iм. В. Гнатюка. – 173x111x17 mm. – 1 примiрник. – Опис подано мовою оригiналу. – Укр. – Книга мiстить кн. знак: Ukrainian Canadian Archives \$ Musseum of Alberta Inc. 1972. Edmonton. Collectors \$ Founders H. S. Yoryk.

Історія про нещасливу австрійську цiсарiвну – це незвичайно правдива і історія про життя цiсаревой, її походження і мученицьку смерть. В цій книжці описано життя, подорожі і загадкову смерть Єлисавети. Граф Ароші показує характер цієї високої пані, якою вона була, як любила свій народ і як багато допомагала бідному поневоленому люду. В Австрії цю книжку заборонено друкувати. Книжка обіймає 224 сторінки друку, з 30 гарними образками і портретами цiсаря, цiсаревой, гарних замків і інших гарних образків.

Єнсен Альфред (1859–1921) – шведський славіст, історик, перекладач, літературознавець, поет. Був симпатиком українського національного відродження. Працював референтом слов'янських літератур у Нобелівському інституті при Шведській академії, був дійсним членом Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові і Українського Наукового Товариства в Києві. Єнсен подорожував і вивчав слов'янські країни, досліджував творчість слов'янських письменників.

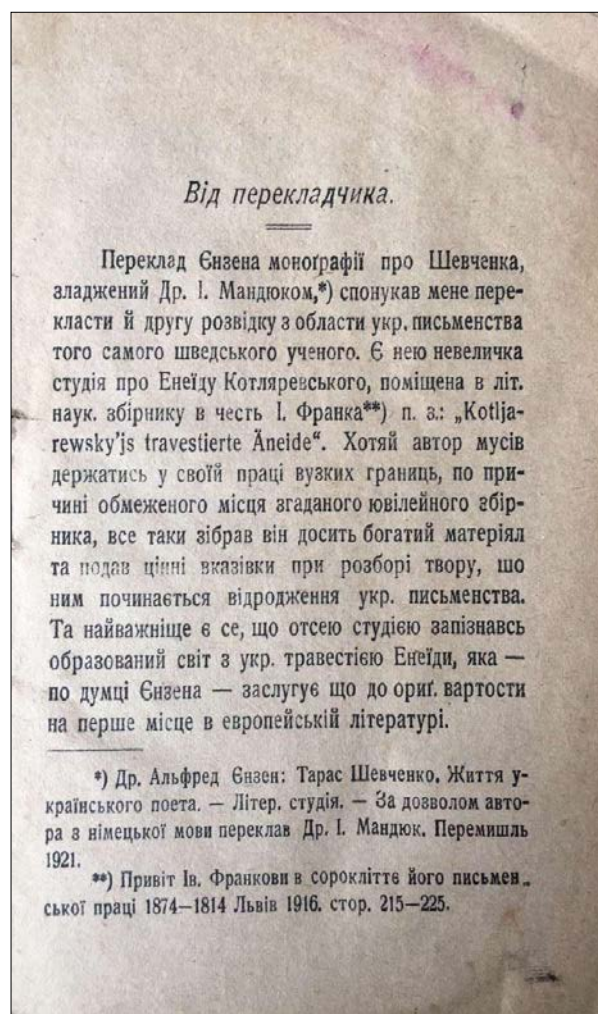
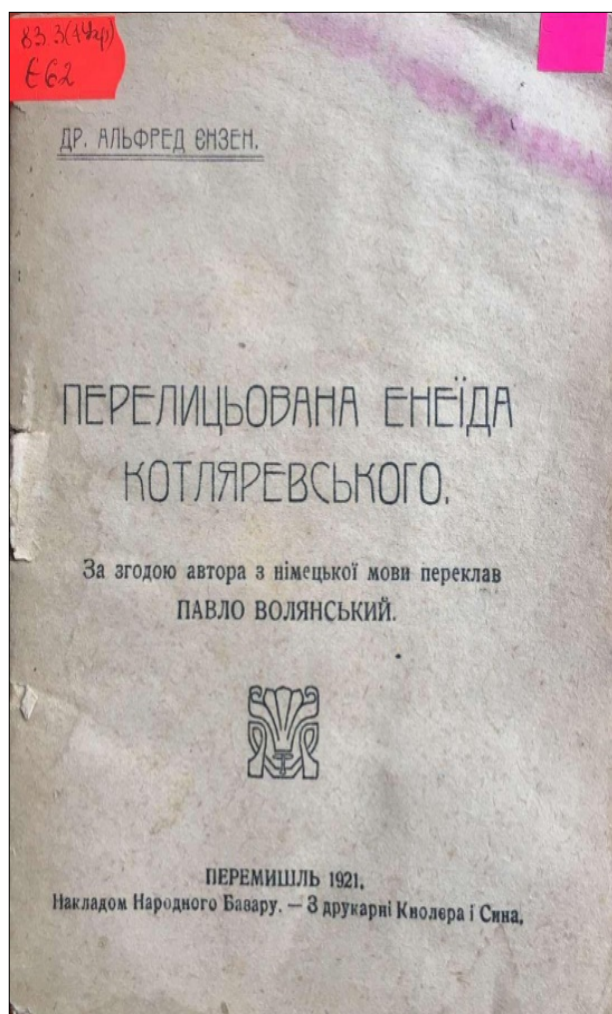
У 1909 р. отримав наукове відрядження в Україну для збирання матеріалів з історії походу короля Карла XII в 1708–1709 рр. Перебував у Чернігові, Полтаві, Львові, особисто познайомився з І. Франком, М. Коцюбинським, О. Маковеєм, В. Гнатюком та іншими українськими діячами, з якими започаткував співпрацю у створенні й поширенні українознавчих праць у Швеції та інших країнах.

Використовуючи документи шведських архівів, вчений підготував розвідки про І. Мазепу, Орлика і Войнаровських (Львів, 1909). Своїм найважливішим завданням Єнсен проголошував потребу донести «безпосередньо до шведської громадськості» надбання української культури, зосереджуючи увагу на творах красного письменства. У 1912 р. опублікував розвідку «Малоросійська література», видану в серії книжок «Іноземна література шведською мовою для читання в школі і вдома». У 1920 р. підготував розділ «Україна» в монографії «Слов'янська культура і література дев'ятнадцятого століття», низку нарисів про найбільш значні постаті художньої літератури. Серед них чільне місце посіли шевченківські студії: «Український національний скальд» у «Фінському журналі літератури, науки, мистецтва і політики» (1909, т. 67), «Тарас Шевченко. Життя українського поета» (Відень, 1916) – одна з найгрунтовніших у західно-європейській славістиці монографій, стаття про Кобзаря в «Північному сімейному енциклопедичному словнику» (Стокгольм, 1917). Наголошуючи на політичних поезіях Т. Шевченка («Кавказ» та ін.), Єнсен презентував їх автора «не лише національним поетом, а й універсальним духом світового людства». Оволодівши українською мовою, став першим шведським перекладачем шевченківських творів («Гайдамаки», «До Основ'яненка», «Заповіт» тощо).

Єнсен сприяв також популяризації творів М. Коцюбинського, новели якого («На віру» і «Дорогою ціною»), видані у Стокгольмі окремою збіркою в 1909 і 1918 рр., здобули широкий відгомін у часописах Швеції як зразки «світової літератури». Пам'яті визначного українського письменника було присвячено статтю Єнсена «Малоросійський скальд Михайло Коцюбинський» (1913). Йому належать праці про «Енеїду» Котляревського, творчість Миколи Гоголя.¹⁴

¹⁴ Єнсен Альфред // Україна і українці очима світу : бібліогр. покажч. – Київ, 2018. – С. 205. – URL: https://nlu.org.ua/resources/nashi_vydannya/Ukraine%20i%20ukr.Ost.pdf

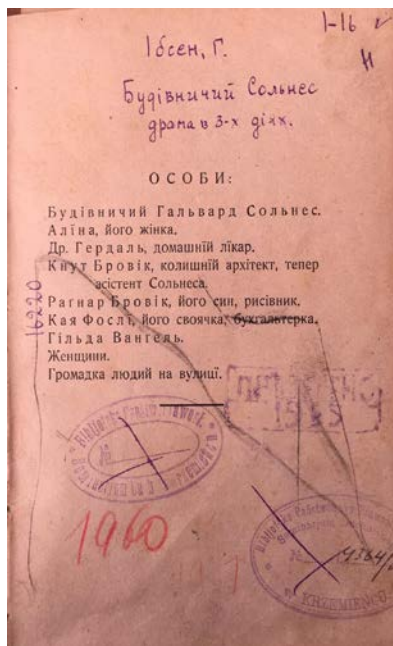
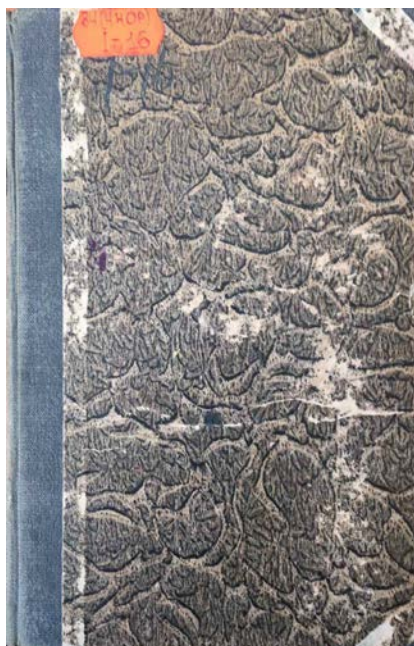
15. **Єнзен А. (1859–1921).** Перелицьована Енеїда Котляревського / Альфред Єнзен ; пер. з нім. П. Волянський. – Перемишль : Друкарня Кнолера і Сина, 1921. – 31 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 148x115x3 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0011190>.

Студія шведського історика, слов'янознавця, перекладача Альфреда Єнсена (1859–1921) присвячена поемі Івана Котляревського "Енеїда". Автор зібрав багатий матеріал та подав цінні вказівки при розборі твору, що ним починається відродження українського письменства. Та найважливіше – те, що цією студією запізнався освітній світ з українською трагедією Енеїди, яка – по думці Єнсена – заслуговує щодо оригінальної вартості на перше місце в європейській літературі.¹⁵

¹⁵ Перелицьована Енеїда Котляревського / Альфред Єнсен // Мислене древо. – URL: <https://www.myslencedrevo.com.ua/uk/Lit/K/KotljarevskyI/Studies/Ensen.html>

16. **Ібсен Г. (1828–1906).** Будівничий Сольнес : драма в 3-х діях / Генрік Ібсен ; переклав Мирослав Капій. – [Коломия] : Галицька Накладня Якова Оренштайна, [1910?]. – 135 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 166x120x11 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Всі сторінки на місці, не випадають, рік не вказано, інформацію взято з інтернету. – Книга містить кн. знак: Бібліотека Кременецького Державного Учительського Інституту ¹⁶

Будівничий Сольнес. Центральний персонаж цієї п'єси – літній чоловік Хальвар Сольнес – сягнув вершини кар'єри і щойно закінчив спорудження власного будинку з такою високою вежею, якими бувають дзвіниці в церквах. На побіжний погляд, він живе щасливо, але це тільки видимість. Його авторитет виявляється фальшивим і швидше є свідченням його

поразки як людини і митця: за усі свої успіхи він сплачує щастям, але не власним, а своїх близьких. Сольнес добре знає, що молодий архітектор Рагнар Брувік, його помічник, набагато талановитіший від нього, але не сприяє його просуванню, бо боїться, що той стане його конкурентом. Сольнес не гребує жодними засобами, щоб зіпсувати його життя і кар'єру. Це стає причиною страждань і багатьох інших дорогих Рагнарові людей: батька, який втрачає віру в майбутнє сина, його нареченої Каї, яка кохає Сольнеса і яку той не відпускає від себе, аби тільки Рагнар ще більше від нього залежав. Невдалим виявляється і сімейне життя героя твору: колись, багато років тому, батьківська домівка Аліни, дружини Сольнеса, згоріла; глибоке потрясіння, викликане цією подією, спричинило її нервову хворобу, що призвело до смерті дітей Сольнеса та Аліни – близнят-немовлят. Хоч як це дивно, трагедія сприяла кар'єрі Сольнеса та дедалі більше посилювала відчуття, що його щастя зароблене за рахунок щастя інших. Душа Сольнеса сповнена жаху – він боїться юності, тих нових сил, що ідуть йому на зміну, а також і власної юності – тих прекрасних миттєвостей у минулому, коли його дух сміливо ширяв над землею. «Юність – це помста», – промовляє він. В глибині душі він розуміє, що його проблема м надто слабка совість.

¹⁶ Ібсен Генрік. Будівничий Сольнес // Читиво : електронна бібліотека. – URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Henrik_Johan_Ibsen/Budivnychy_Solnes.pdf

І ось настає час розплати. Цю кару здійснює дівчина Хільда Вангель, яка і символізує ту юність, що так лякає Сольнеса. Вона постає втіленням сили, сміливості, таким собі свіжим вітром, що знищує спокій життя. Вона закохалась у Сольнеса ще в дитинстві. Якось, закінчивши будівництво церкви з високою вежею в містечку, де жили Вангелі, він зійшов риштуванням угору, аби почепити великий вінок на флюгері. І маленька Хільда в захваті від такого незвичайного вчинку плескала в долоні і вітала його: «Слава будівничому Сольнесу!» Їй здавалося, що у повітрі лунали звуки арфи. А ввечері Сольнес, прийшовши до Вангелів, сказав, що Хільда схожа на маленьку принцесу і за 10 років він повернеться в образі троля та подарує їй королівство, і поцілував її. Але все сталося навпаки: не Сольнес приходить до коханої, а Хільда – до будівничого. Щоправда, їхнє кохання більше нагадує полювання хижого птаха на поранену тварину. Дівчина вимагає від Сольнеса, щоб той дорівнявся її мрії, вона бажає побачити того майстра, якого вона зустріла і покохала. Хільда не може миритись із духовною загибеллю Сольнеса і прагне відродити його дух. Вона змушує будівничого написати схвальний відгук про проект Рагнара і відпустити Каю. Спочатку Хільда хоче втекти з Сольнесом, але, зрозумівши, що не може «завдати ще більшого болю живій людині, яку знає», тобто Аліні, спонукає Сольнеса на героїчний і дуже ризикований вчинок: вона вимагає, щоб цей вже не молодий чоловік, який страждає на запаморочення голови, почепив, як колись, вінок на дах вежі власного будинку. На очах здивованих присутніх Сольнес лізе риштуванням угору і стоїть на найвищій дошці. Доктор закликає усіх до мовчання, але Хільда у захваті від героїчного вчинку Сольнеса кричить: «Слава будівничому Сольнесу!» І той падає униз та розбивається до смерті.

Події і образи п'єси мають символічне трактування. Трагедія Сольнеса – це трагедія покликання. Лише одного разу він повністю розкрив своє власне «я», свій прекрасний і сміливий талант. Це було тоді, коли Хільда закохалася у нього: він стояв на вежі високо над землею. Але під впливом «слабкої совісті» Сольнес забув про справжнє покликання – будувати вежі, замки – і зробив кар'єру та заробив гроші на звичайних будинках для пересічних людей. Врешті-решт Сольнес перетворився на антигероя, який паразитує на щасті інших. Юність, яку символізує Хільда, – це безупинний рух уперед. Вона є помстою для Сольнеса, бо він зрадив прекрасне в собі. Аби бути справжнім творцем, доводить автор, треба завжди ставитися безжально до себе, як до Сольнеса Хільда.

Однак «Будівничий Сольнес» – твір не про поразку, а про перемогу духу над слабкістю людської природи, адже головний герой зумів перевершити себе, хоча й ціною власної загибелі. Ось чому Хільда в шаленому захваті кричить: «Він сягнув вершини. І я чула у повітрі звуки арфи... Мій, мій будівничий!»¹⁷

¹⁷ Ібсен Г. Будівничий Сольнес // Зарубіжна література XIX століття. 10 клас. – URL: <https://uahistory.co/pidruchniki/pronkevich-world-literature-10-class-xix-century/23.php>

17. **Калевала** : фінська народня епопея / повний переклад Е. Тимченка. – Львів : Накладом Українсько-руської видавничої спілки, 1901. – 336 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 193x130x12 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Бібліотека Кременецького Державного Учительського Інституту.

Калевала (фін. Kalevala) – карело-фінський поетичний епос про подвиги та пригоди героїв казкової країни Калева. Складається з 50 рун (пісень).

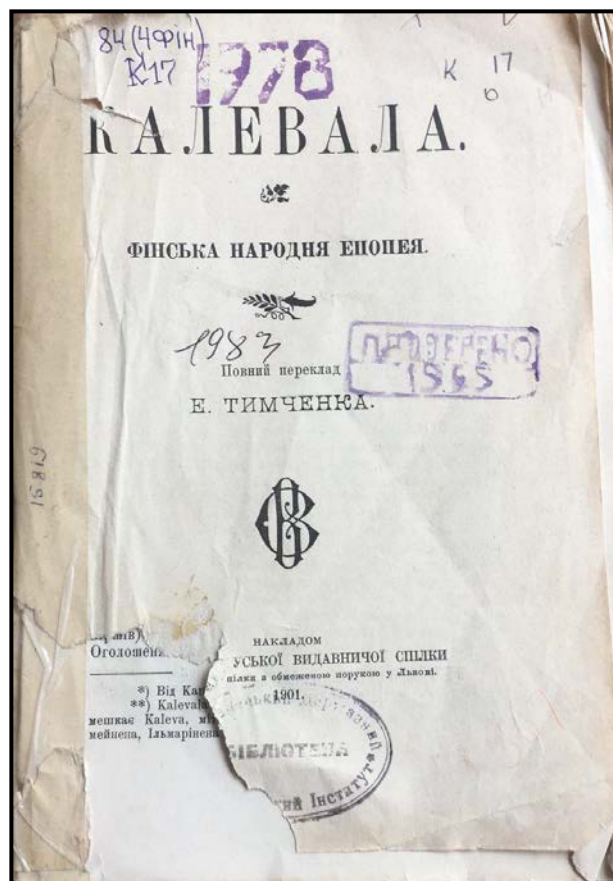
В основу покладено народні епічні пісні. Їх, як матеріал «Калевали», зібрав і обробив Еліас Леннрот (1802–1884). Першу композицію з 32 рун опубліковано в 1835 році, другу, з 50 рун – у 1849 році. На території села Калевала стоїть сосна, під якою, згідно з переказом, він працював.

Перший перекладач українською мовою – Євген Костянтинівич Тимченко (псевдонім – Богун (1866–1948) – український мовознавець-україніст, спеціаліст по санскриту, порівняльному мовознавству, поліглот (знав французьку, німецьку, англійську та італійську мови), перекладач (Метерлінк, Мопассан, Байрон та інші).

Автор праць із фонетики, граматики, лексики, лексикографії, діалектології та історії української мови, автор підручників, загалом понад ста праць (деякі з них ще й досі не опубліковані). Автор першого перекладу фінського епосу «Калевала» українською мовою.

Активний член Братства тарасівців, дійсний член НТШ, член Київської Старої Громади (1918–1932), професор Київського Університету й ІНО, з 1918 року – голова Постійної Комісії для складання історичного словника української мови УАН. Учасник правописної конференції 1927 року.

Дмитро Павличко у передмові до видання «Калевали» в перекладі Євгена Тимченка зауважив: Євген Тимченко духовно і фізично належить до плеяди найкращих українських інтелігентів, що їх розтоптала комуністична система.¹⁸

¹⁸ Калевала : епопея 1928 / повний переклад Є. Тимченка. – URL: <https://violity.com/106120132-kalevala-epopeya-1928-povnij-pereklad-timchenka-pershij-ukrayinskij-pereklad>

Квітка-Основ'яненко Григорій Федорович (1778–1843) – український прозаїк, драматург, журналіст, літературний критик і культурно-громадський діяч. Засновник художньої прози і жанру соціально-побутової комедії в класичній українській літературі. До другого тому творів Г. Квітки-Основ'яненка увійшли повісті ("Перекотиполе", "Божі діти", "Щира любов" та ін.) та драматичні твори ("Шельменко волостний писар", "Щельменко денщик", "Сватанья на Гончарівці", "Щира любов") з поясненнями та доповненнями.

18. **Квітка-Основ'яненко Г. Ф. (1778–1843).** Твори. Т. 2. Повісті. Драматичні твори / Григорій Федорович Квітка-Основ'яненко. – Львів : Просвіта, 1905. – 552 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 160x105x30 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Бібліотека Кременецького Державного Учительського Інституту.

Двотомне зібрання творів прозаїка, драматурга і громадського діяча Григорія Квітки-Основ'яненка вийшло друком як другий випуск бібліотеки класиків української літератури «Руська письменність» (згодом – «Українське письменство»), започаткованої 1904 року громадським та культурним діячем Юліаном Романчуком. До представленого другого тому увійшли повісті та драматичні твори письменника. Також опубліковано «Листи до любезних земляків» та лист до Тараса Шевченка.

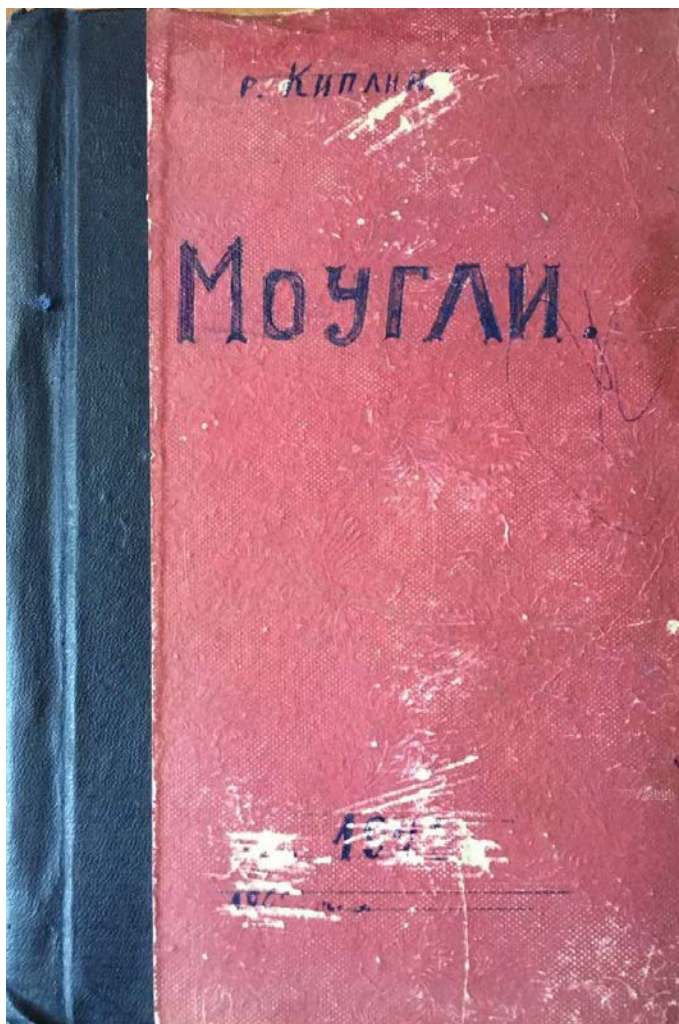
Твори, які увійшли до цієї збірки, заклали фундамент нової української прози. Їм притаманні глибокий патріотизм та висока художня майстерність. Вони яскраво представляють різноманітні боки народного життя, у найтонших нюансах віддзеркалюють особливості українського національного характеру.

Кіплінг Редьярд (1865–1936) – відомий англійський поет, прозаїк, лауреат Нобелівської премії народився і тривалий час жив в Індії, захоплювався її сказаннями й переказами, вивчав різні індійські мови. Літературну діяльність він розпочинав як поет, але особливе обдарування виявив у жанрі короткого оповідання, де Кіплінг розповідав про звичайних людей у незвичайних ситуаціях.

19. **Кіплінг Р. (1865–1936).** Брати Мауглі : оповідання з життя дитини між звірями / Редьярд Кіплінг ; пер. Ю. Сірий [Ю. П. Тищенко]. – Вид. 2-ге. – Київ ; Відень : Дзвін, 1920. – 236 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 270x140x18 mm. – 1 примірник – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книгу бібліотеці подарував І. Я. Господарський. – URL: http://chytanka.com.ua/ebooks/index.php?action=url/view&url_id=1169.

Брати Мауглі – перше з оповідань Редьярда Кіплінга із збірки Книга джунглів – це захоплююча історія про життя людського дитинчати в джунглях. Мауглі виріс серед вовків і довгий час вважав себе членом вовчої зграї. У джунглях Мауглі чекали страшні і захоплюючі пригоди, але ще більш небезпечними виявилися люди. Але все-таки Мауглі переміг тигра Шер-хана, врятував джунглі від рудих собак-долів. Але коли Мауглі подорослішав, він все-таки повернувся до людей. Це дуже цікава історія, яку із захопленням читаєш від початку до кінця.

Оповідання написане в 1893 році та вперше було опубліковано в січні 1894 року в журналі «St. Nicholas Magazine». Отримавши схвальні відгуки, автор дописав інші оповідання і наприкінці 1894 року видав окремою книжкою свою індійську «The Jungle Book» – збірку історій про джунглі та його звірів.¹⁹

¹⁹ Брати Мауглі // Вікіпедія. – URL: wiki/Брати_Мауглі.

Кміт Юрій (1872–1946, псевдоніми і криптоніми: Задуманий, Ю., К., Ю. К.) – укр. письменник, літературознавець і етнограф. Походив з селян, Закін. 1899 Львів. духовну семінарію. Багато років був священиком у гірських селах Бойківщини. Автор збірок оповідань "Життя" (1903), "З гір" (1907), "В затінку й на сонці" (1906), п'єс "Подружжя" (1903), "Тремтіння душі" (1922), в яких реалістично показав життя сел. бідноти, дрібної галиц. інтелігенції, лицемірство панства. Опубл. описи бойківських звичаїв і обрядів: "Бойківське весіле в Гвіздци (Турчанського пов.)" (1908), "Різдвяні свята у бойків" (1911), "Похоронні звичаї і вірування у бойків" (1914); дослідження і матеріали з історії Бойківщини, працював над словником бойків. говору. Виступав з рецензіями, літ.-крит. і публіцистич. статтями та літературознавчими розвідками про творчість укр. письменників.²⁰

20. **Кміт Ю. (1872–1946).** Тремтіння душі / Юрій Кміт; попередив вступними увагами М. Галущинський. – Львів: Накладом книгарні НТШ, 1922. – 143 с. – НБ ТНПУ ім. Опис подано мовою оригіналу. В. Гнатюка. – 223x160x55 mm. – 1 примірник. – Укр.

1922 р. у м. Львів надрукована збірка о. Ю. Кміта "Тремтіння душі", до якої ввійшло 38 новел. Кожна оповідь – це глибоке переживання автора, невеликий за обсягом твір з потужним ідейно-смісловим навантаженням думок, спогадів, вражень, почуттів. У творі "Поранок" священик відтворив косарів за буденною роботою, які обговорюючи сільські новини, порушують важливі побутові, соціальні та філософічні

питання, намагаючись дати їм відповідь відповідно до власного світосприйняття. Низка філософських роздумів про плинність людського існування зображено у новелі "Суд бузьків". Відліт птахів у теплі краї нагадує письменнику про минулі молоді роки, втрачені можливості і циклічність життя. Селяни одночасно жаліють лелек, що їх чекає тяжка дорога і не всі залишаться живими, й заздять їм, бо "ввидят сьвіта долов і вирхами, а чоловік ги ланцом прикований, мече собов, як риба в сіти". Сумна атмосфера навіює розповідь про суд бузьків. Горе сталось в подружжя птахів, коли бузьчиха висиділа курча чи каченя з підкладеного хлопчиком яйця. Розсерджені птахи підлітали до "горе-матері" і клювали дзьобами поки не вбили її разом з дітьми. Першим розпочав

²⁰ Кирчів. Р. Ф. Кміт Юрій // Українська літературна енциклопедія (А-Н). – URL: https://slovnyk.me/dict/literary_encyclopedia/%D0%9A%D0%9C%D0%86%D0%A2_%D0%AE%D1%80%D1%96%D0%B9

дійство чоловік. Історія пробуджує розчулення і сльози у слухачів: "немов би вишукували у скритках давні прогріхи, немов би бажали спокутувати ся та направити заподіяну кривду" [7, 44]. Автор показав на прикладі лелек як неодноразово у щоденних обставинах суспільство готове завчасно виносити вирок, проявляти жорстокість, чинити самосуд, назавжди руйнуючи чуже життя.

Тема трагічного кохання опрацьована о. Ю. Кмітом у творах "Дебри", "Жарти життя", "За пізно". Станова нерівність, нерішучість молодих людей, тогочасні суспільні погляди на шлюб, поворотидолі стають причинами розлуки персонажів і їхнього нещастя. Новела "Дебри" розповідає про дівчину, яка після скасування заручин своїм нареченим вирішує присвятити життя вчителюству. На канікулах Ярослава їде на санаторне лікування, зустрічає молодого лікаря і між героями зароджуються почуття. Після закінчення вакацій Іван сповіщає коханій вразливу звістку – він одружений; герої розлучаються назавжди. Через декілька років дівчина виходить заміж за місцевого поштаря, однак "недовго світило сонце в хату Ярослави" : чоловік помирає, а після нього – і сама героїня. "Жарти життя" призводять до смерті судового службовця Сидора – героя однойменного твору. Після вимушеного весілля на доньці заможного урядовця він дізнається про листи від колишньої коханої Зоні, які тесть приховав. Герої покохали один одного ще в підлітковому віці, проте батьки прагнули для дівчини кращого майбутнього і хотіли видати заміж за багатого парубка. Відважна Зоня категорично відмовила князю, однак через життєві непорозуміння шляхи молодих людей розходяться. Тяж ка хвороба дівчини спонукає батьків дати дозвіл на шлюб "з ким захоче її серце". Зоня пише безліч листів Сидору, та відповідь не отримує. Дізнавшись правду про вчинок новоявленого тестя, герой переживає душевні муки і через 3 роки помирає. Новела "За пізно" зображує вчительку-сироту монастиря Меланію, яка маючи щирі почуття до Олекси – обер-лейтенанта піхоти, вирішує "залишити безвиглядне, безуспішне кохання, бо недостача грошей не дає їм змоги побратися". За порадою ігумені монастиря дівчина одружується з Романом – судовим ад'юнктом, проте гармонійні сімейні стосунки у пари не складаються. Нічого не підозрюючи про заміжжя Меланії, Олекса через 2 роки сповіщає їй радісну новину – хлопець починає займатись нафтовою торгівлею і залишає військову справу, перешкод для одруження не має. Героїня усвідомлює трагізм свого вчинку, але час не повернути назад, а як жити далі не знає. У зазначених історіях письменник показав персонажів із середовища місцевої інтелігенції, детально розкрив стосунки батьків і дітей, уподобання героїв, усталені стереотипи соціуму, які впливають на вибір людини.²¹

²¹ Фарина О. В. Культурологічний аналіз літературної спадщини греко-католицьких священиків Східної Галичини... (Кміт Юрій) // Культура і сучасність : альманах. – 2018. – № 1. – С. 317-318. – URL: <http://journals.uran.ua/kis/issue/view/8935>

Де-Вітте Єлизавета Іванівна (1834–1918?) – ім'я відомого в свій час педагога та історика, на жаль, виявилось в наш час незаслужено забутиим. Єлизавета де-Вітте – автор багатьох наукових і науково-популярних робіт. Вона була дійсним членом Історичного суспільства Нестора летописця, надрукована в журналах «Чтения в Историческом обществе Нестора летописца», «Русское дело», «Заря», «Русь», «Правдивое слово». Видала збірник «Книга для чтения в школі і домі». У другому випуску опублікувала свій переклад «Слова про полку Ігореєве», опираючись на переклад Г. П. Павского. Також вийшло багато її окремих наукових робіт. Вона здійснила кілька подорожей по зарубіжним країнам, цікавлячись в основному положенням славянських народів. Літом 1903 р. Е. де-Вітте відправилася в поїздку по Австро-Венгрії, відвідала Буковину і Галицію. В її творчій спадщині є праці, присвячені історії, соціально-економічному, політичному та релігійному положенню русинів Австро-Венгрії. Серед них: «Путевые впечатления с историческими очерками. Буковина і Галичина» (1903), «Угро-руссы. Прошлое и настоящее. Абсолютизм и конституция» (1907), «Как живет галичанам под конституцией» (1908), «Русско-польский вопрос в Галичине. 1804-1909» (1909), «Австро-Венгрия и ее славянские народы» (1912), «Угросуссы» (1914), «Галицкая Русь в ее прошлом и настоящем» (у співавторстві з Є. Ф. Тураевой-Церетелі, 1915). Не обошла вниманием Е. де-Вітте і судьбу русинів Холмщини («Холмская Русь», 1909). Своїми працями вона внесла вклад у подальше вивчення історії русинів і сприяла розширенню інтересів Росії до російської проблеми як серед широкої громадськості, так і в науковому середовищі.²²

21. Книга для чтения в начальной школь : годъ второй / составила Е. де-Витте. – Почаевъ : Тип. Почаево-Успенской Лавры, 1913. – 112 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 235x155x05 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр.

²² Суляк С. Г. Єлизавета Ивановна де-Витте и Карпатская Русь // Русин. – 2020. – № 60. – URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/336867713.pdf>

Кобилянська Ольга Юліанівна (1863–1942) – письменниця, громад. діячка. Сестра Ю. Кобилянського. Н. в м. Гура-Гумора на Буковині (нині м. Гура-Хуморулуй, Румунія) в родині дрібного службовця. Дитинство пройшло в містах Сучава і Кимпулунг (нині м. Кимпулунг-Молдовенеск; обидва в Румунії), с. Димка (нині село Глибоцького р-ну Чернів. обл.). Закінчила 4-класну нім. шк., глибші знання одержала шляхом самоосвіти. Світогляд К. формувався під впливом тв. укр., рос. та західно-європ. літ. Почала писати у 1880-х (спочатку нім. мовою), а друкуватися – у 1890-х рр. Більшість ранніх тв. залишилися неопубл. 1891 К. переїхала в Чернівці, де 1894 організувала "Товариство руських жінок на Буковині", однією з перших в укр. літ. виступила проти духовного закріпачення жінки, відстоюючи її право на повноцінне сусп. й духовне життя. Завдяки участі в жін. русі почала глибше цікавитися, а згодом і писати укр. мовою. Перший тв. укр. мовою – повість "Людина" – був надрукований у ж. "Зоря" 1895. Велике значення для К. мала поїздка 1899 у Наддніпрянську Україну. Вона побувала в Києві, познайомилася з родинами Лисенків і Старицьких, їздила на могилу Т. Шевченка до Канева, гостювала в родині Косачів на х. Зелений Гай під Гадячем (нині – околиця міста), подружилася з Лесею Українкою. Одним із кращих тв. не лише в укр., а й світ. літ. стала соціально-психологічна повість К. "Земля" (1902). 1927 з нагоди 40-річного ювілею літ. діяльності К. у Харкові вийшло багатотомне вид. її творів. 1940 К. стала чл. Спілки рад. письменників України.²³

22. Кобилянська О. Ю. (1863–1942).
 Природа : новела / Ольга Кобилянська. – Київ ; Ляйпціг : Українська накладня, [19--?]. – 48 с. – (Загальна бібліотека ; № 163). – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 165x112x3 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр.²⁴

Презентовано один із ранніх творів Ольги Кобилянської – новелу «Природа», що вперше була опублікована німецькою мовою 1895 року. Вийшовши 1897 року українською мовою твір скандалізував чернівецьке суспільство, яке сприйняло його як сміливий виклик лицемірно-благочестивому середовищу. Героїня твору – особистість із сильним духом, який кохання та безмежні простори вивільнюють з-під страху й тим самим наповнюють життя героїні змістом, який вона так довго шукала.

²³ Шепель Л. Ф. Кобилянська Ольга Юліанівна // Енциклопедія історії України. Т. 4: Ка-Ком. – Київ, 2007. – URL: http://www.history.org.ua/?termin=Kobylyanska_O (останній перегляд: 06.10.2021).

²⁴ Кобилянська О. Ю. Природа : новела. – Електрон. текст. дані (1 файл : 27,4 Мб) // НБУ ім. Ярослава Мудрого. – URL: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?id=9712>

Кобил'янський Юліан Юліанович (26 грудня 1859, Гурагумора, Австрійська імперія – 11 вересня 1922, Чернівці) – український педагог, мовознавець-лексиколог, перекладач. Брат письменниці Ольги Кобил'янської та живописця Степана Кобил'янського. Народився на Буковині. Навчався в Сучавській гімназії, Чернівецькому та Ягеллонському університетах. Працював у гімназіях у містах Радівці, Сучава (нині обидва в Румунії), Чернівці та Коломия.

Будучи професором у 2-й Чернівецькій гімназії (1897–1922), уклав українсько-німецько-латинські словники (зокрема, ґрунтовний «Латинсько-український словар», 1912, «Німецько-український словник», 1912 – у співавторстві зі Спілкою В.) і написав праці «Педагогіка для педагогічних училищ» (1900), «Естетичне виховання в гімназії» (1901) та ін.

Очоловав українське шкільне товариство «Сковорода». Автор низки підручників з класичних мов для українських гімназій. Перекладав твори Генріха Гейне, Фрідріха Шиллера.²⁵

23. Латинсько-український словар : для СШ / зладив Ю. Кобил'янський. – Відень : Вид-во шк. книжок, 1912. – 660 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 266x183x22 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою ориґіналу. – Укр. – Книга із автографом українського мовознавця П. Д. Тимошенка, 1958 р.

На початку ХХ ст. для потреб середньої школи в Західній Україні укладається цілий ряд перекладних словників. Серед цих словників слід згадати: «Руско-німецький словар» О. Поповича, «Руско-латинський словарець для руских гімназій» Ю. Кобил'янського, «Німецько-український словар» В. Кмицикевича і В. Спілки та «Латинсько-український словар» Ю. Кобил'янського.

²⁵ Кобил'янський Юліан Юліанович // Вікіпедія. – URL: [wiki/Кобил'янський_Юліан_Юліанович](https://uk.wikipedia.org/wiki/Кобил'янський_Юліан_Юліанович)

Найціннішою лексикографічною працею серед названих словників був «Латинсько-український словар» Ю. Кобилянського.

У цьому словнику приблизно до 15 тисяч латинських слів були подані точні чи близькі за своїм значенням українські слова. «При укладі словаря, – писав автор, – виходив я все й всюди з первісного значення слова; далі вив'язується порода подібних значень, себто синонімів, які треба приспособляти до поодиноких місць в авторах. Очередом ідуть образіві слова (метафоричні і метонімічні), а між ними чимало випадкових значень (occasionaliter adhi- bita), накінець поетичні та реторичні вислови».

П. Й. Горещкий, характеризує словник Ю. Кобилянського, пише, що в українській частині словника автор прагнув передусім подати загальноукраїнську лексику, що західноукраїнських діалектних слів у цьому словнику мало.

Для української частини словника Ю. Кобилянський використав словники Є. Желехівського, Уманця і Спілки, Є. Тимченка, Б. Грінченка та твори кращих українських письменників.

Аналізуючи українську частину словника, Ю. Кобилянському не можна закинути ігнорування загальноукраїнської лексики, але не можна й сказати, що в словнику рідко вживаються західноукраїнські діалектизми. Наприклад: відокремішити (І) 2 ; трійло – отрута; правотар – заступник; речник – актор; винуватель – винуватець; орудар (9); диханка – гортанка; скусний – мистецький, художній (53); скропле (55); свистілка – сопілка (67); метавка праца (69); сторонщина – чужина (70) і т. п. Але крім вузьких західноукраїнських діалектизмів, у словнику Ю. Кобилянського, в його українській частині, подається і чимало слів, невластивих українській мові. Наприклад: ошибатися, притиворічить собі (2); доморідні – тубільці; нарушати; пропасть – безодня, прятати (3); освободжене, совершеність (4); бодрість (9); довжник, склонювати (11); прибори (51) і т. п.

Отже, як свідчать наведені вище приклади, словник Ю. Кобилянського не міг бути нормативним словником української літературної мови. Учням середньої школи важко було перекласти твори латинських авторів на українську літературну мову згідно з її лексичними нормами, оскільки в словнику не позначались діалектизми, архаїзми тощо. Однак словник Ю. Кобилянського давав можливість учням ознайомитися із загальноукраїнською лексикою та фразеологією, ідо до деякої міри сприяло виробленню і поширенню єдиних лексичних і фразеологічних норм української літературної мови.²⁶

²⁶ Кобилянський Ю. Латинсько-український словар // Москаленко А. А. Нарис історії української лексикографії. – Київ, 1961. – URL : https://archive.org/stream/moskalenkonarys/Moskalenko_Narys_djvu.txt

Крип'якевич Іван Петрович – український історик, народився 25 червня 1886 р. у Львові в родині священика. У 1904–1909 рр. навчався на філософському факультеті Львівського університету. В студентські роки брав активну участь у боротьбі за український університет, займався культурно-освітньою діяльністю. В 1908 р. організував «Просвітній кружок», співробітничав з «Просвітою». Наукову діяльність розпочав під керівництвом М. Грушевського, став одним із найвідоміших його учнів. З 1905 р. почав друкувати свої наукові статті у періодичному виданні Наукового товариства ім. Т. Шевченка – «Записки НТШ» (з 1934 р. – його редактор).

Захистив докторську дисертацію на тему «Козаччина і Баторієві вольності» (1911), незабаром був обраний дійсним членом НТШ. Викладав історію в Академічній гімназії у Львові (1912–1914), згодом – у гімназіях Рогатина і Жовкви. Активно співпрацював в українських періодичних виданнях, що виходили в Західній Україні – «Письма з Просвіти», «Молода Україна», «Літературно-науковий вісник».

У міжвоєнний період плідно займався науково-педагогічною роботою; в 1921–1924 рр. м професор Львівського (таємного) українського університету, з 1934 по 1939 р. викладав історію України в Богословській академії у Львові. З 1934 р. – голова історичної секції НТШ.

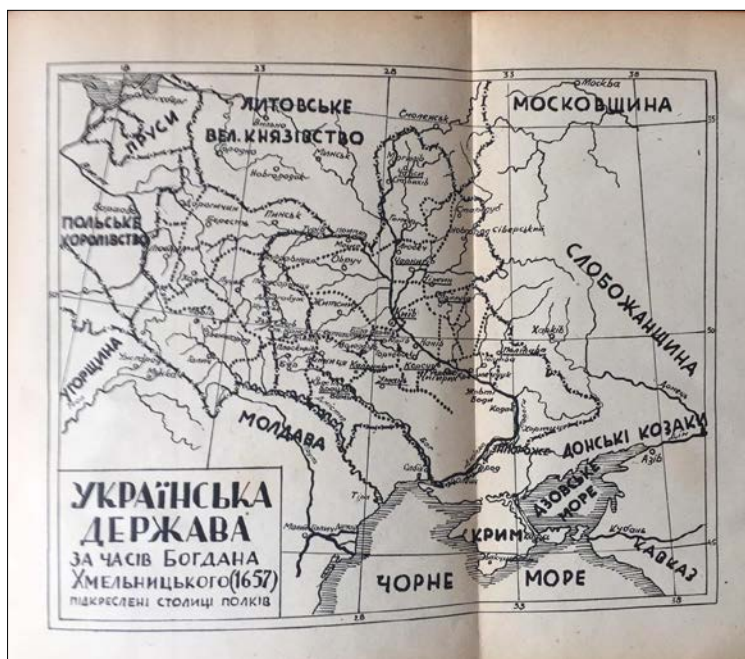
У 1920м1933 рр. І. Крип'якевич вів широку національно-громадську роботу. У 1921–1922 рр. працював у Комітеті охорони військових могил, протягом 1923–1925 рр. брав участь у роботі туристично-краєзнавчого товариства, співпрацював із журналом «Політика» (1925–1926). З жовтня 1939 р. очолював кафедру історії України, з 1941 р. був професором Львівського університету. В роки гітлерівської окупації працював редактором наукових видань Українського видавництва у Львові. У повоєнний час був звинувачений в «українському буржуазному націоналізмі», зазнав переслідувань. У 1946 р. І. Крип'якевича було депортовано до Києва. Певний час він обіймав посаду старшого наукового співробітника Інституту історії України АН УРСР. У травні 1946 р. повернувся до Львова. У 1951 р. очолив відділ Інституту суспільних наук АН УРСР у Львові, у 1953–1962 рр. – директор цього інституту.

З 1958 р. – академік АН УРСР, з 1961 р. – заслужений діяч науки України.

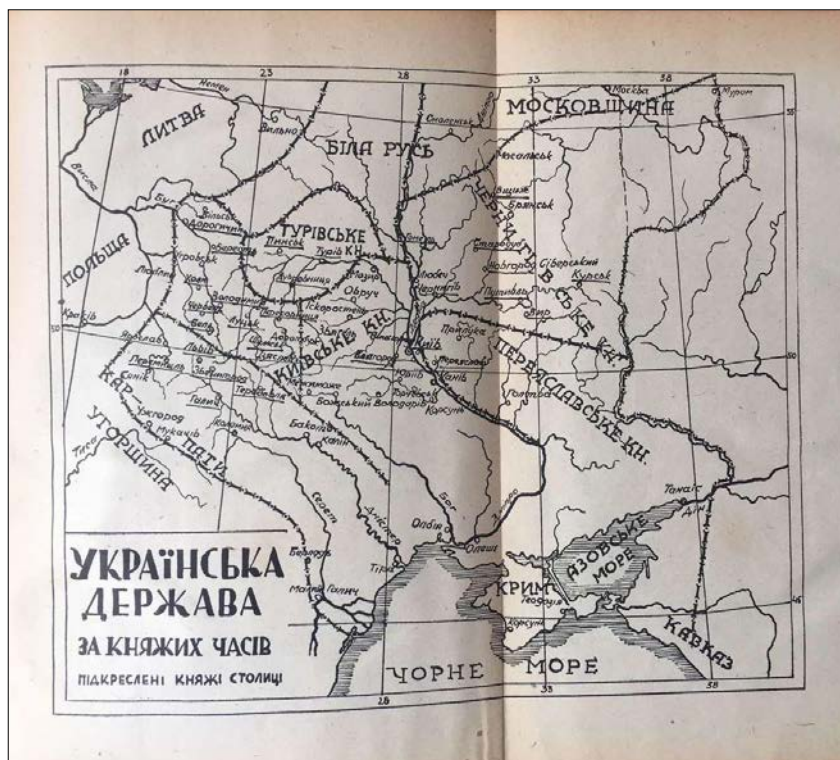
Найважливіші історичні праці І. Крип'якевича присвячені періоду козаччини і Хмельниччини: «Матеріали до історії української козаччини» (1914), «Студії над державою Б. Хмельницького» (1925–1931), «Богдан Хмельницький» (1954). І. Крип'якевич – автор багатьох праць з історіографії («Українська історіографія», 1923), історії культури («Історія української культури», 1937). Написав і опублікував низку науково-популярних нарисів з історії України («Велика історія України», 1935; «Історія українського війська», 1936 та ін.).²⁷

²⁷ Крип'якевич Іван Петрович : біографія // Електронная библиотека Князева. – URL: https://www.ebk.net.ua/Book/biographies/d_o_t_n/part5/512.htm

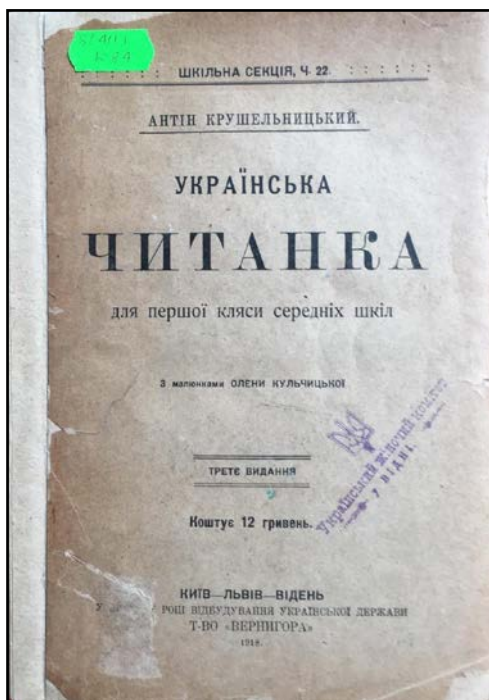
24. Крип'якевич І. П. (1886–1967). Історія України / Іван Крип'якевич. – Київ ; Львів ; Відень : Вернигора, 1918. – 80 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 200x140x3 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Бібліотека Тернопільського державного педінституту імені Я. О. Галана. – URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/2447/file.pdf>

У книзі відомого історика, академіка І. П. Крип'якевича викладена історія української землі від доісторичних часів до 1914 р. Висвітлено питання розвитку господарства, ремесел, торгівлі, суспільно-політичного устрою, культури, освіти, мистецтва, письменства, науки. Описані стосунки з сусідніми країнами, умови формування громадсько-політичної думки, державності, розквіт і занепад княжої, а пізніше й козацької держави, розвиток національної самобутності та свідомості.

Крушельницький Антін Владиславович (1878–1937) – український письменник, літературний критик, літературознавець, педагог. Приймав активну участь у політичному житті та національно-культурному відродженні України в 1917–1921 роках. Міністр освіти Української Народної Республіки (1919), видавець-редактор журналів «Нові шляхи» (1929–1932, Львів) і «Критика» (1933, Львів). Жертва сталінського терору.

25. **Крушельницький А. (1878–1937).** Українська читанка : для першої класи середніх шкіл / Антін Крушельницький. – 3-тє вид. – Київ ; Львів ; Відень : Вернигора, 1918. – 247 с. : іл. – (Шкільна секція ; ч. 22). – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 148x210x11 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знаки: Український жіночий комітет у Відні ; W. Lenyk, Munchen 13.

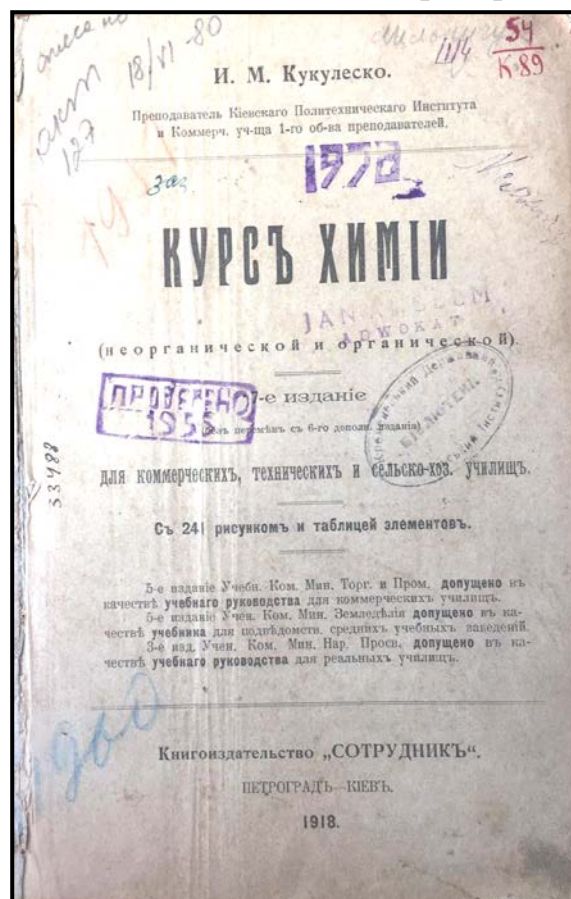
Крушельницького як педагога-практика не задовольняли існуючі шкільні підручники. Він почав активно працювати над добром текстів і укладанням навчальних книжок. Ще в листі від 30 грудня 1906 року А. Крушельницький ділиться з І. Франком, суспільно-політична діяльність котрого була для нього зразком, своїми задумами стосовно видання серії хрестоматій-підручників. У зв'язку з переведенням педагога на нове місце роботи цей задум не вдалося відразу здійснити. І лише 1909 р. Крушельницький отримав дозвіл на видання серії «Вибрані твори українського письменства». Всього вийшло чотири таких випуски, два з яких присвячені творам І. Франка. Подальшим кроком у напрямі створення навчальної літератури було укладання читанок для середніх шкіл. У Львові 1911 р. вийшла «Руська читанка для 1-го класу середніх шкіл», яка відразу привернула увагу прогресивних педагогів. Вказуючи на окремі недоліки видання, один із тогочасних рецензентів П. Карманський зазначає: «В кінці діждалися наші наймолодші, радше учителі української мови в гімназіях читанки! Була вона в нас і дотепер, та про неї краще й не згадувати... Нова читанка професора Крушельницького є справді новою і змістом і виглядом». Наступного 1912 року виходять ще дві читанки для 2-го і 3-го класів гімназії, а також підготована до друку читанка для 4-го класу. Цікаво, що у своєму проєкті упорядник прийняв назву «українська читанка», але оскільки рецензент і репрезентант шкільної крайової ради наполягали на назві «русська», Крушельницький був змушений з цим погодитись. При створенні читанок

педагог ставив перед собою певну мету, яку обґрунтував в одній з методичних розробок. Проаналізувавши її, переконуємось, що рідному письменству Крушельницький надає першорядну роль серед усіх шкільних предметів. На його думку, підручник з літератури повинен виховувати любов і повагу до свого народу, пробуджувати національну самосвідомість. Великого значення укладач надає зовнішньому вигляду підручника, у тому числі й ілюстраціям, для роботи над якими Крушельницький запросив відому художницю Олену Кульчицьку.²⁸

26. **Кукулеско И. М.** Курсь химіи (неорганической и органической) : для коммерческихъ, техническихъ и сельско-хоз. училищъ / И. М. Кукулеско. – 7-е изд., допов. – Киевъ : Сотрудникъ, 1918. – 308 с. : съ 241 рис. и таблицей элементовъ. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 236x164x20 mm. – 1 примірник. –
Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Бібліотека Кременецького Державного Учительського Інституту.

Для середніх навчальних закладів з більш широкою програмою з хімії І. Кукулеско написав і видав окремий підручник з органічної хімії, що успішно використовувався передусім у комерційних училищах. В ньому автор пояснює, як визначається склад органічних сполук і виводяться хімічні формули, на окремих представниках і класах з'ясував фактичні основи, на яких базується теорія будови.

В підручнику охарактеризовано головні риси кожного класу органічних сполук, вказувалися зв'язок між окремими класами і реакції переходу від одного класу до іншого, способи отримання, властивості і застосування органічних сполук. Повідомлялися короткі відомості щодо головних технічних виробництв сполук. З метою полегшити викладачам відбір дослідів, які висвітлювали ті чи інші реакції, а також зробити підручник придатним для практичних занять учнів, багато фактів у ньому викладено у вигляді “дослідів”.²⁹

²⁸ Панкевич Г. Антін Крушельницький та його педагогічна спадщина // Слово № 2 (36). – 2008. – С. 35–37. – URL: <http://dds.edu.ua/ua/articles/2/slovo/2008/494-krushelnytsky.html>

²⁹ Донік О. Особливості змісту підручників з хімії в українській дорадянській школі. – URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/22778/1/Donik.pdf>

Куліш П. О. (1819–1897) – український письменник, фольклорист, етнограф, мовознавець, перекладач, критик, редактор, видавець. Автор першої фонетичної абетки для української мови. Народився 7 серпня 1819 року в містечку Воронежі Чернігівської губернії. Навчався в Новгород-Сіверській гімназії, а першим його літературним твором була оповідка “Циган”, яку він витворив із почутої від матері народної казки.

З кінця 1830-х років Куліш – слухач лекцій у Київському університеті. Дістав посаду викладача в Луцькому дворянському училищі. Згодом працює в Києві, у Рівному, а коли журнал “Современник” починає друкувати в 1845 році перші розділи його славетного роману “Чорна рада”, запрошують його до столиці на посаду старшого вчителя гімназії і лектора російської мови для іноземних слухачів університету.

Через два роки Петербурзька Академія наук посилає Куліша у відрядження в Західну Європу, куди він вирушає із своєю вісімнадцятирічною дружиною Олександрою Михайлівною Білозерською, з якою побрався 22 січня 1847 року.

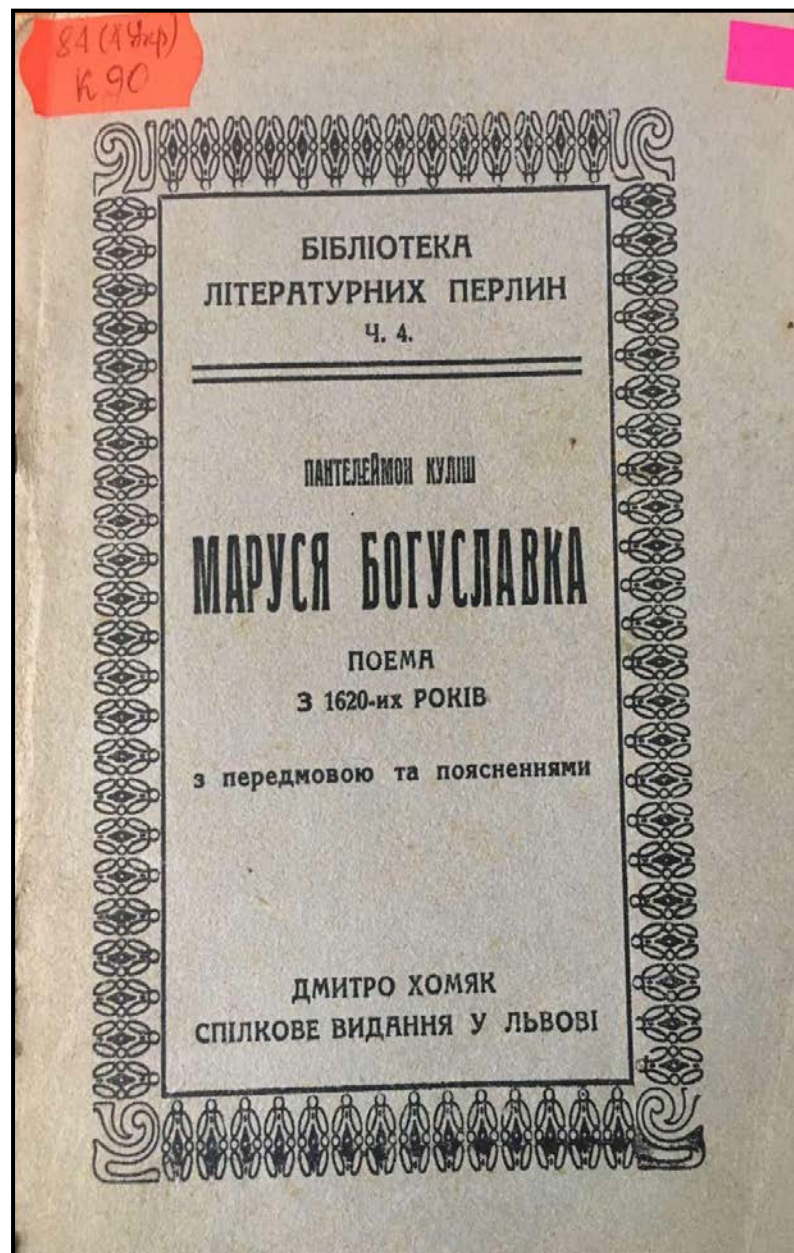
У Варшаві Куліша як члена Кирило-Мефодіївського товариства заарештовують і повертають до Петербурга. Його ув’язнили на два місяці в арештантське відділення шпиталю, а звідти відправили на заслання в Тулу. Після довгих клопотань здобув посаду у канцелярії губернатора, а згодом почав редагувати неофіційну частину “Тульских губернских ведомостей”. У 1850-х повертається до Петербурга, де продовжує творити, хоча друкуватися деякий час він не мав права.

Працюючи у Варшаві в 1864 – 1868 роках, з 1871 року у Відні, а з 1873 – у Петербурзі на посаді редактора “Журнала Министерства путей сообщения”, він готує тритомне дослідження “История воссоединения Руси”.

В останні роки життя оселяється на хуторі Мотронівка поблизу Борзни Чернігівської губернії. Куліш багато перекладає, особливо Шекспіра, Гете, Байрона, готує до видання в Женеві третю збірку поезій “Дзвін”. У змаганні знесилоного тіла з творчим духом і пішов Пантелеймон Куліш з життя 1897 року на своєму хуторі Мотронівка.³⁰

27. **Куліш П. (1819–1897).** Маруся Богуславка : поема з 1620-х років з передмовою та поясненнями / Пантелеймон Куліш. – [Львів] : Дмитро Хомяк. Спількове видання, [191-?]. – 130, [4] с. – (Бібліотека «Літературних перлин»; ч. 4). – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 188x115x8 mm. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – На тит. арк. кн. знак: Бібліотека Кременецького Державного Учительського Інституту. – URL: Kulich/Marusia_Bohuslavka.pdf?

³⁰ Пантелеймон Куліш : біографія // Енциклопедія української літератури. – URL: <https://ukr.school-essay.ru/pantelejmon-kulich-biografiya-skorochno/>.

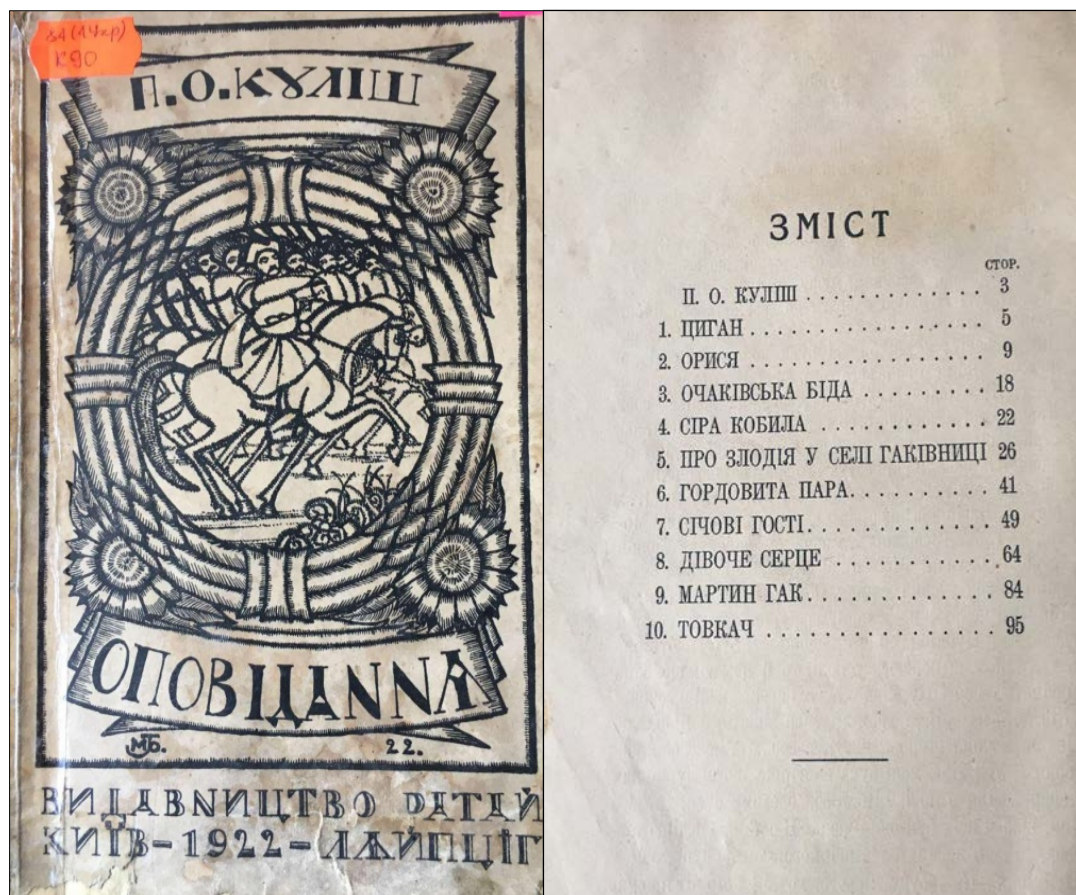
Маруся Богуславка – легендарна українська героїня 16-го або 17-го сторіччя. Подібно до Роксолани Лісовської, Марусю захопили турки і додали до гарему турецького султана. Знаменита козацька дума цього періоду повідає історію, як Маруся піднімається до такого рівня, що турецький власник залишає її з ключами від його замку (і темниці). Вона використовує можливість звільнити групу українських козаків, які знаходились у полоні там протягом 30 років. Дивно, вона не тікає з ними але залишається з її гаремом, оскільки це стало єдиним способом життя, до якого вона звикла. Маруся символізує тих,

хто залишає Україну але все ще має сильне поєднання до землі їх походження.³¹

³¹ Куліш П. Маруся Богуславка // Бібліотека української літератури. – URL: <https://ukrclassic.com.ua/katalog/k/kulish-pantelejmon/342-pantelejmon-kulish-marusya-boguslavka>

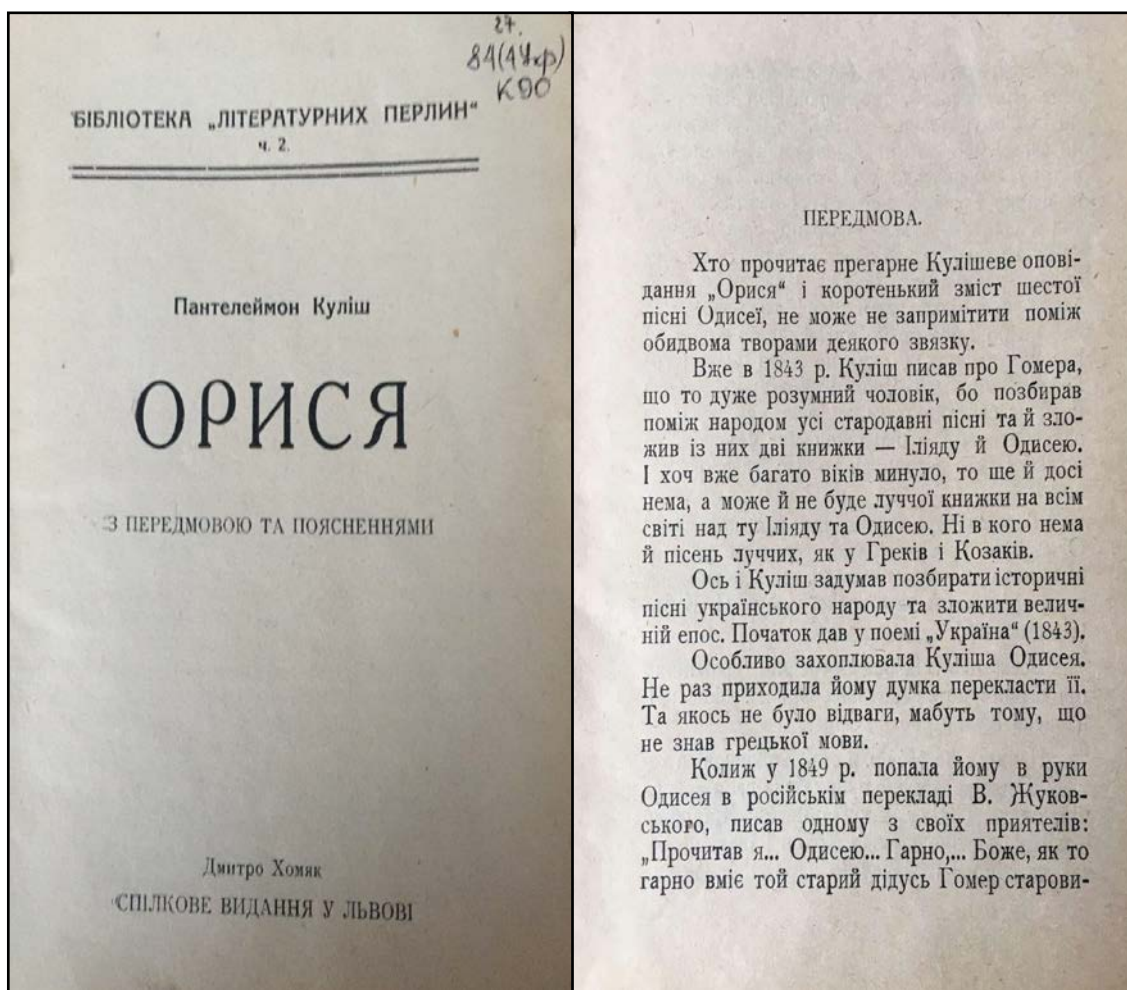
28. **Куліш П. О. (1819–1897).** Оповідання / П. О. Куліш. – Київ ; Ляйпціг : Ратай, 1922. – 115 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 188x115x8 мм. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр.

Збірка оповідань видатного українського письменника, фольклориста, етнографа, мовознавця, перекладача, критика, редактора, видавця Пантелеймона Куліша (1819–1897). До книги увійшли твори «Циган» (уривок із казки), «Орися», «Очаківська біда», «Сіра кобила», «Про злодія у селі Гаківниці», «Гордовита пара», «Січові гості», «Дівоче серце», «Мартин Гак», «Товкач». Разом з ім'ям П. Куліша до української літератури увійшла нова, романтична течія.

Перші прозові твори Куліша відносяться до початку 40-х рр. XIX ст., коли він збирав і досліджував фольклор. Твори цього періоду являли собою або літературну обробку фольклорного сюжету («Циган» – про п'яничку, котрий спросоння уявив себе поміщиком, і його пригоди), або поєднання за допомогою нескладного сюжету народних повір'їв, переказів («Огненный змей. Повесть из народных преданий»); іноді це були ідилічні картини з життя заможної козацької верхівки, романтизація українського патріархального побуту («Орися», 1844). – URL: <https://www.ukrlitno.com.ua/pantelejmon-kulish-biografiya-skorocheno/>

29. **Куліш П. (1819–1897).** Оріся : з передмовою та поясненнями / Пантелеймон Куліш. – [Львів] : Дмитро Хомяк. Спількове видання, [191-?]. – 23 с. – (Бібліотека Літературних перлин ; ч. 2). – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 188x115x8 mm. – 1 примірник. – Укр. – Опис подано мовою оригіналу. – Книга містить кн. знак: Бібліотека Кременецького Державного Учительського Інституту. – URL: Kulish/Orysia_vyd_1928.pdf

Оповідання-ідилія «Оріся» було написане ще в 1844 р. і по відгукам критиків, є перлиною малої прози П. Куліша.

Поштовхом до створення романтичної ідилії послужила шоста і частково сьома пісня гомерівської «Одіссеї». Зберігши сюжетну канву античного твору, письменник пересаджує, за висловом І. Франка, «запахуцу квітку тарогрецької поезії на нашу рідну українську ниву в формі прекрасної ідилії». П. Куліш опоетизував старовинний патріархальний побут, гармонійні відносини людини з природою, любовну і сімейну гармонію.

„Оріся“ є доказом Кулішевої віри в „непропащу силу української нації, яка опреться всякому насильству і встане після кожного упадку“ – віри людини, яка мимо бурхливих і сумних хитань та суперечностей полишила українській нації цінну спадщину своєї кипучої й різнобічної праці.

Лепкий Б. С. (1872–1941) – народився в с. Крегулець на Поділлі в сім'ї сільського священика, який виступав у літературі під псевдонімом Марко Мурава.

Освіту майбутній письменник здобував у Бережанській польськомовній школі, тут же він закінчив класичну польську гімназію. Короткий час навчався у Віденській Академії мистецтв, а зрозумівши, що це не його покликання, Богдан вступив до Львівського університету, який закінчив у 1895 р.

Богдан Лепкий розпочав викладацьку діяльність у Бережанській гімназії, де колись навчався: читав українську та німецьку мову і літературу. З 1899 р. викладав у Ягеллонському університеті у Кракові. Після Першої світової війни, у 1925 р., став професором Ягеллонського університету і працював на цій посаді до смерті. Похований у Кракові на Раковецькому цвинтарі.

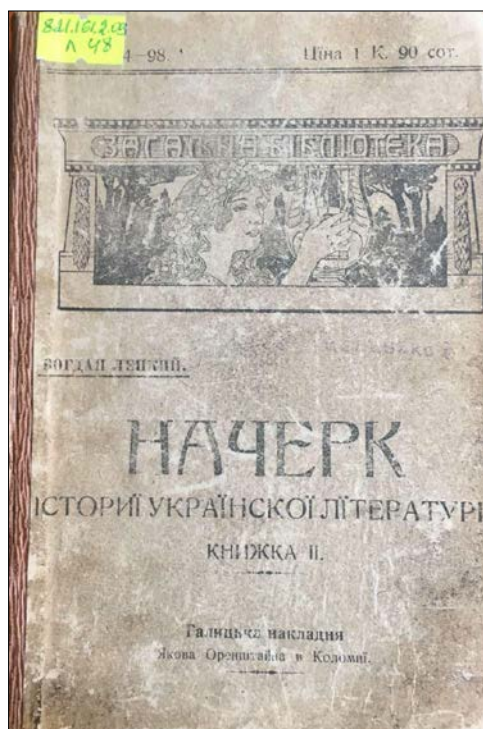
Одна за одною виходили збірки оповідань "З села" (1898), "Щаслива година" (1901), "В глухім куті" (1903), "По дорозі життя" (1905), "Кидаю слова" (1911), збірки віршів "Стрічки" (1901), "Листки падають", "Осінь" (1902), "На чужині" (1904), "Для ідеї" (1911), "З-над моря" (1913), літературознавчі дослідження "Василь Стефаник" (1903), "Начерк історії української літератури" (1904), "Маркіян Шашкевич" (1910), "Про життя великого поета Тараса Шевченка..." (1911), переклади польською мовою "Слова о полку Ігоревім" (1905, його високо оцінив І. Франко) та книжечки оповідань М. Коцюбинського "В путях шайтана" (1906). Твори Богдана Лепкого перекладені польською, російською, чеською, німецькою, угорською, а також сербською мовами.

Події Першої світової війни сприяли появі нових мотивів, наклали нові кольори на його поетичну палітру – червоний (колір крові) і чорний (колір згарищ). Рефлексійна споглядальність і самозаглибленість змінюються експресією, публіцистичними інтонаціями ("Ударте в дзвін..."), тонкий ліризм поступається місцем епічному розмаху, панорамній картині (поєми "Буря", цикли "Листки Катрусі", "В лазареті"); в образну тканину вплітається фольклорна, біблійна символіка, що визначає кардинальні питання буття і смерті, в образах червоного коня, ворона, хреста, Голгофи ("Вороне чорний...", "Батько і син", "Весна 1915", "В церкві") з'являються історичні асоціації, зокрема ремінісценції "Слова о полку Ігоревім" ("Слідами Ігоря").

У 20-30-ті роки ХХ ст. письменник творить переважно в жанрі історичної прози. Слави і популярності набули його історичні повісті "Вадим" (1930), "Крутіж" (1941) та трилогія "Мазепа".

Богдан Лепкий належав до кола прогресивних діячів української культури. Його особисті й творчі зв'язки з І. Франком, М. Лисенком, І. Трушем, М. Коцюбинським, О. Кобилянською, багаторічна дружба з В. Стефаником, польським поетом В. Орканом, самовіддана праця над виданням творів І. Котляревського, Марка Вовчка, Ю. Федьковича, Т. Шевченка, ґрунтовні дослідження творчості цих письменників переконливо свідчать про те, що Богдан Лепкий посідає чільне місце в українському літературному процесі.

Богдан Лепкий багато зробив для ознайомлення зарубіжного читача з українською літературою. Він видавав книги українських письменників (Т. Шевченка, Ю. Федьковича, І. Франка, М. Коцюбинського) польською та німецькою мовами, виступав з численними доповідями, писав огляди. Його переклад "Слова о полку Ігоревім" польською мовою помітили й оцінили. Прагнення Богдана Лепкого донести до іншомовного читача кращі зразки рідної культури йшло поруч із перекладанням творів класиків світової літератури – Г. Гейне, М. Лермонтова, М. Конопніцької, П. Б. Шеллі, В. Короленка – українською мовою.³²

30. **Лепкий Б. С. (1872–1941).** Начерк історії української літератури. Кн. 2 : Від нападів Татар до Котляревського / Б. Лепкий. – Коломия : Галицька Накладня Якова Оренштайна, [1912]. – 272 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 170x123x11 mm. – 1 примірник. – Укр. – Опис подано мовою оригіналу. – Книга містить кн. знак: John Meleszko. – URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/ukr0000016619>

Вагому частку творчого доробку Богдана Лепкого становлять його літературознавчі дослідження. Ще починаючи працю в Ягеллонському університеті, він одразу відчув брак підручників з історії української літератури. Студенти навчались за Історією літератури руської Омеляна Огоновського, виданою ще у 1887–1894 рр. Тому і написав Б. Лепкий двотомний Начерк історії української літератури (Книга 1 – 1909 р.; Книга 2 – 1912 р.). Це був популярний і синтетичний огляд рідного письменства до часів Івана Котляревського. Рукопис третього тому згорів 1914 року. У цьому начерку Б. Лепкий розкрив насамперед значення фольклору як органічної частини української культури, дав широку панораму історично-культурного розвитку нашого народу. Представлене літературознавче дослідження сприяло популяризації української літератури. Автор показав, як українська література, творчо засвоюючи європейський досвід, виробляла власну тематику, образну самобутність, жанрово-стильову манеру. Б. Лепкий запропонував новий погляд на історико-літературний процес, нову парадигму думки, у межах якої історія літератури постає як історія діалогу літератур.

³² Лепкий Богдан Сильвестрович : біографія // Електронная библиотека Князева : сайт. – URL: http://www.ebk.net.ua/Book/synopsis/ukrainska_elita/part3/019.htm.

Людкевич С. П. (1879–1979) – композитор, музикознавець, фольклорист, педагог, громадський діяч. Доктор музикознавства (1908), дійсний член НТШ (1935). Професор (1939). Навчався на філософському факультеті (відділ української та класичної філології) Львівського університету. Слухав лекції з музично-теоретичних дисциплін у Львівській консерваторії. Композицію вивчав самостійно, консультувався в М. Солтиса. 1906–1908 поглиблював музичну освіту у Відні, брав уроки композиції в О. Землинського, теорії музики – у Г. Греденера й Г. Адлера. 1908 захистив докторську дисертацію з музикознавства на тему: "Дві проблеми розвитку звукозображальності". Потім у Лейпцигу на музикознавчому факультеті університету слухав лекції Г. Рімана та А. Прюфера. З 1901 викладав у гімназіях Львова та Перемишля. Був одним з організаторів і працівників Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка у Львові (1910–1914 – директор і викладач, з 1919 – викладач, 1926–1939 – інспектор його філій). 1919 організував Комітет ушанування пам'яті померлих композиторів. Від 1934 – голова музикологічної секції Союзу українських професійних музик, з 1936 – голова музикологічної комісії НТШ. Часто виступав як виконавець: піаніст, співак, диригент. Співав у хорі "Львівський Боян" і був його диригентом. Від 1900 співпрацював з львівською газетою "Діло". У 2-й половині 1930-х років – її постійний музичний рецензент. 1905–1907 редагував з художником І. Трушем перший український музичний журнал "Артистичний вісник".

Від осені 1939 працював у Львівській консерваторії; у 1944–1972 – професор, завідувач кафедри й водночас був старшим науковим співробітником Львівського відділення Інституту мистецтва, фольклору і етнографії АН УРСР.

1948 категорично відмовився осудити композитора В. Барвінського, 1963 підписав лист до голови Президії ВР СРСР Л. Брежнєва про його звільнення і реабілітацію. Музичні твори: кантата-симфонія "Кавказ", кантати "Заповіт", "Наймит"; для оркестру: "Прикарпатська симфонія", "Галицька рапсодія", симфонічні поеми – "Каменярі", "Дніпро", "Мойсей", "Рондо юнаків", фантазія "Наше море"; концерти з оркестром: два для фортепіано, для скрипки, перше в українській музичній літературі фортепіанне тріо, варіації на укр. теми для скрипки і фортепіано; хори з оркестром: "Вічний революціонер", "Останній бій", "Вільній Україні", "Наша дума, наша пісня" (1931), "Конкістадори" (1941), "Гей, слов'яни" (1949) та ін.; опера "Довбуш" (1955), інструментальні п'єси, романси, пісні, обробки народних і стрілецьких пісень, збірники українських народних пісень.

Музикознавчі праці: у галузі фольклористики – двотомник "Галицько-руські народні мелодії" (1906–1907); підручники – "Загальні основи музики" ("Теорія музики", 1921), "Матеріали до науки сольфеджіо і хорового співу" (1930); дослідження і статті про композиторів і співаків М. Лисенка, М. Леонтовича, Д. Бортнянського, М. Вербицького, Д. Січинського, С. Крушельницьку та ін.³³

³³ Галайчак Т. Ю. Людкевич Станіслав Пилипович // Енциклопедія історії України. Т. 6: Ла-Мі. – Київ, 2009. – 790 с.: іл. – URL: http://www.history.org.ua/?termin=Ljudkevych_S_P (останній перегляд: 12.10.2021)

31. **Людкевич С. (1879–1979).** Загальні основи музики: (теорія музики) / С. Людкевич. – 2-е вид., незмін. – Коломия: Загальна книгозбірня, 1921. – 134 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 170x103x5 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу – Укр. – URL: <https://drive.google.com/file/d/1i5rfe3VdB8BskvgesriOa9dWpj9zwc5n/view>

Невелика книжечка «Загальні основи музики» стисло і в доступній формі подає відомості з елементарної теорії музики, гармонії, інструментознавства, музичних форм, контрапункту, а також включає словничок музичних термінів.

У праці над цим підручником йому допомагав член шкільної комісії Євген Форостина. В укладанні матеріалу Людкевич спирався на популярні німецькі, польські, російські підручники, дещо запозичив з незавершеного підручника «Загальної науки музики» В. Домет-Садовського. Праця Станіслава Людкевича «Загальні основи музики» є першим синкретичним посібником українською мовою, що стисло і в доступній формі подає відомості з теорії музики, гармонії, інструментознавства, будови музичних форм, контрапункту. В упорядкуванні матеріалу Людкевич опирався на відомі підручники. Його посібник зайняв почесне місце на історичній полиці як вагомий внесок у потребу українських підручників в музично-освітньому процесі Галичини першої половини ХХ століття.³⁴

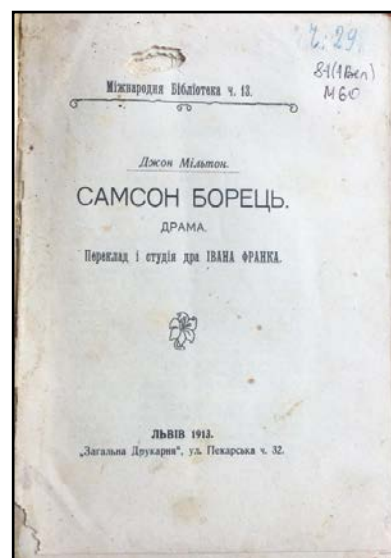
³⁴ Горзов Е. Підручник «Загальні основи музики» Станіслава Людкевича // Українська музика. – 2016. – 4 (22). – С. 128–131. – URL: <https://ukrmus.files.wordpress.com/2017/07/2016-4-n22-18.pdf>

Мільтон (Milton) Джон (1608–1674) – англ. поет, публіцист, політ. діяч. Закін. 1632 Кембридж. ун-т. Писав англ., італ., лат. та давньогрец. мовами. У 1638–39 жив у Італії. 1640, напередодні Англ. революції, повернувся на батьківщину, поринув у політ. життя. У 1649–52 працював у Держ. раді, вів міжнар. кореспонденцію О. Кромвеля. У ранніх поезіях відбилися деякі суперечності світосприйняття автора - пуританина і прихильника гуманістичної традиції: вірш «До Шекспіра» (1630), поеми «L'Allegro» («Життєрадісний») та «Il penseroso» («Задумливий», обидві – 1632), драм. поема-маска «Комус» (1634), елегія «Люсідас» (1638). У 1640–50 активно виступає як публіцист, засуджує будь-яку тиранію: памфлети «Ареопагітика» (1644), «Обов'язки королів і суддів» (1649) та кн. «Іконоборець» (1649), два трактати «Захист англійського народу» (1650, 1654). Тираноборчими мотивами пройняті ряд сонетів («До Олівера Кромвеля», 1652, та ін.), написана вільним віршем поема «Втрачений рай» (1667), поеми «Повернений рай» та героїчна трагедія «Самсон-борець» (обидві – 1671). Автор праць «Історія Британії» (1670), «Коротка історія Московії» (опубл. 1682).

В Україні твори М. були вперше перекладені П. Гулаком-Артемівським (рос. мовою уривки «Втраченого раю» надр. в «Украинском вестнике», 1817). Перший укр. переклад творів М. належить І. Франкові: 1906 з його приміткою під заголовком «Із драми „Самсон-борець“» була опубл. частина перекладу – монолог Самсона (журн. «Літературно-науковий вістник», кн. 7). 1913 у Львові вийшов повний переклад твору «Самсон-борець», здійснений І. Франком; він же супроводив видання статтею про автора. Твори М. перекладали ще В. Мисик, Д. Павличко, М. Пилинський, Яр Славутич та ін. Його творчість досліджували І. Франко, Леся Українка.³⁵

32. **Мільтон Д. (1608–1674).** Самсон борець : драма / Джон Мільтон ; пер. і студія І. Франка. – Львів : Загальна друкарня, 1913. – 114 с. – (Міжнародна Бібліотека ; ч. 13). – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 165x120x5 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Кременецький Краєзнавчий Музей, Тернопільський Обл. Відділ Освіти НКО-УРСР.

«Самсон-борець» – трагедія Мільтона, що, будучи вміщена разом із «Поверненим раєм» в одній книзі, склала своєрідну діалогію. Йдучи за традиціями Есхіла, Софокла й

³⁵ Соколянський М. Г. Мільтон (Milton) Джон // Ізборник : українська літературна енциклопедія. – Київ, 1995. – Т. 3 : К–Н. – С. 363–381. – URL: <http://izbornyk.org.ua/ulencycl/ule94.htm>.

Еврипіда, Мільтон одначе створює драму. Самсон змінюється в процесі розвитку дії – з переможеного, осліпленого чоловіка, котрий переживає свою ганьбу, він перетворюється в борця, котрий мстить за власне приниження, гине разом зі своїми ворогами. Біблійний мотив тісно переплітається тут з яскравим античним колоритом, що підкреслює класицистичний характер трагедії особистості. Таким чином, у своїх героїчних поемах і трагедії Мільтона продемонстрував усі наявні та потенційні можливості класицизму, не догматично, а творчо опанованого ним; англійська оригінальність, національний менталітет проступають крізь античну універсальність моделі, рамки руйнуються, і вільний людський дух торжествує над усіма обмеженнями та заборонами.

33. **Народний катехизм Католицької релігії.** Ч. 1. – 2-е вид., допов. – Вінніпег : Вид-во Українського Відділу Канадійського Товариства Католицької Правди, 1922. – 116 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 170x122x5 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знаки: Бібліотека Тернопільського державного педінституту імені Я. О. Галана ; Никита Будка - Єпископ канад. Русинів. – URL: <https://diasporiana.org.ua/wp-content/uploads/books/23141/file.pdf>.

Дуже популярним і авторитетним серед наших священників після першої світової війни був «Католицький народний Катехизм» (Volkskatechismus) Франца Шпіраго, який переклав о. Ярослав Левицький. Книжка збереглася до наших часів; цікаво написана, хоч і в богословському стилі. А «Малий Катехизм» австрійського єпископату з 1814 року «емігрував» з нашим народом, і його видавали з відповідними змінами у Філадельфії і Йорктоні після Першої світової війни у 30-х роках.

Великий наголос на катехизу робив у своїй душпастирській праці Митрополит Андрей Шептицький (одразу після того, як вступив на архиерейський престол у Станіславові і Львові). Він був дуже вимогливим до священників-парохів, запровадив катехизу для старших і давав вказівки до укладання катехизмів, бо бачив, що наш народ не знає Божих правд. У школах, як і за австрійської влади, згідно з конкордатом, релігія була обов'язковим предметом, існували програми вивчення Катехизму, однак не легко було ці вимоги реалізувати, оскільки часто священники не були до цього підготовані. У новоствореній Богословській академії у Львові 1928 року було запроваджено кафедру катехитики. Слідом за митрополитом пішло ще дві єпархії – в Перемишлі і Станіславові. В діаспорі наші люди укладали власні видання Катехизму. Виданнями катехизмів займалися здебільшого монаші чини – Отці Василіяни і Отці Редемптористи (Йорктон).³⁶

³⁶ Музичка І. д-р о. Українські катехизми // Diasporiana.org.ua : електронна бібліотека. – URL: <https://ct.ugcc.ua/catechism/catechism-books/pro-katehyzm/28683>

Нечуй-Левицький Іван Семенович (1838–1918) – народився в містечку Стеблеві, тепер Корсунь-Шевченківського району на Черкащині в родині священика 25 листопада 1838 р. Перші знання отримав від батька, який навчав грамоті селянських дітей. У 1845р. майбутній письменник розпочав навчання в дядька Є. Трезвинського, вчителя Богуславського духовного училища, а 1847р. вступив до Богуславського духовного училища. По закінченні у 1853 р. Богуславської бурси він вступив до Київської духовної семінарії. Після духовної семінарії вчителював у Богуславському духовному училищі.

У 1861 р. І. Левицький вступив до Київської духовної академії, закінчивши її дістав призначення на посаду вчителя російської словесності в Полтавській духовній семінарії. Перша повість "Дві московки" була написана в 1866р. Письменник переїхав до Каліша, де працював учителем гімназії. У 1867 р. він перевівся на педагогічну роботу в Седлець.

За сприяння Пантелеймона Куліша у львівському журналі "Правда" у 1868 р. під ім'ям Іван Нечуй були надруковані повісті "Дві московки", "Причеп", оповідання "Рибалка Панас Круть". Наступного року вийшло оповідання "Рибалка Панас Круть". І. Левицький подорожував Швейцарією, а 1873 р. переїхав на педагогічну роботу до Кишинева.

У 1874 р. у Києві видано збірку творів, куди увійшли роман "Хмари", оповідання "Не можна бабі Парасці вдержатись на селі", "Запорожці". У 1876р. написані повісті "Микола Джеря", "Бурлачка", 1878р. – повість "Кайдашева сім'я".

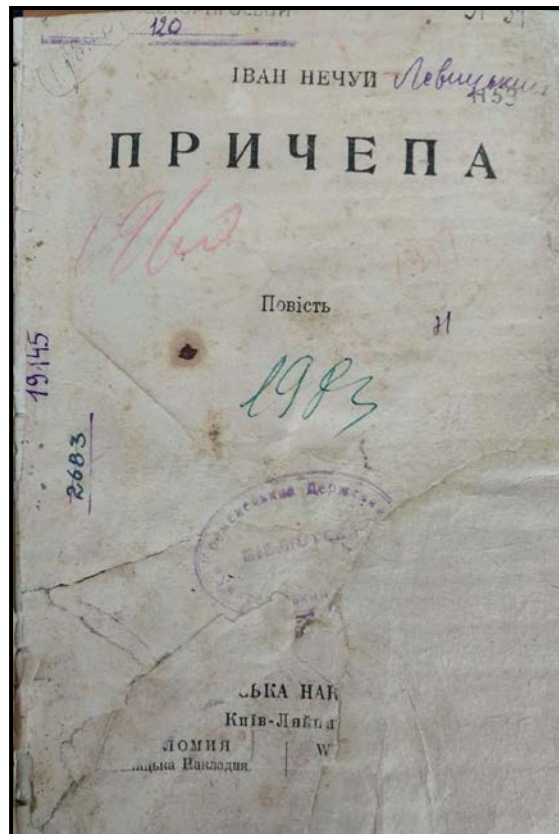
1880р. І. Левицький відвідав могилу Т. Шевченка, написав про нього нарис. Наступного року була створена повість "Старосвітські батюшки та матушки". У 1884 р. письменник виїхав на лікування в Карпати, написав оповідання "Чортяча спокуса".

У зв'язку з постійним наглядом поліції І. Левицький змушений залишити педагогічну діяльність і переїхати в 1885 р. до Києва. Протягом 1886–1893 рр. ним створені повість "Пропащі" легенда "Скривджені й нескривджені", повість "Над Чорним морем", оповідання "Афонський пройдисвіт", нарис "Українські гумористи і штукарі", повість "Навіжена", оповідання "Вітрогон", повість "Поміж ворогами". Історичний роман "Князь Єремія Вишневецький" (вперше надрукований у Харкові 1932 р.) був написаний у 1896–1897 рр., водночас були надруковані повість "Не той став", оповідання "Старі гультяї".

У 1903р. створені повісті "Неоднаковими стежками", "На гастролях в Микитянах", оповідання "Гастролі", 1906р. – написані стаття "Українська поезія", оповідання "Київські прохачі", нарис "На Дніпрі" та інші. У 1908р. – оповідання "Біда бабі Парасці Гришисі", "Біда бабі Палажці Солов'їсі" (надруковані 1909 р.) Протягом 1910–1914 рр. І. Левицьким створені оповідання "Вольне кохання", "Телеграма до Ірицька Бинди", нариси "Сільська старшина бенкетує", "Апокаліпсична картина в Києві", "Мар'яна Погребнячка й Бейліс", "Уривки з моїх мемуарів і згадок".³⁷

³⁷ Нечуй-Левицький Іван Семенович : життя та творчість // УкрЛіб : сайт Бібліотеки української літератури. – URL: <https://www.ukrlib.com.ua/bio/printit.php?tid=1647>

34. **Нечуй-Левицький І. (1838–1918).** Причепа : повість / І. Нечуй-Левицький. – Київ ; Ляйпциг : [б. в.], [1900?]. – 356 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 180x142x34 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знаки: Бібліотека Кременецької Просвіти ; Бібліотека Кременецького Державного Учительського Інституту. – URL: <https://archive.org/details/prycheparovist00nechuoft/page/4/mode/2up>

Повість «Причепа» видатного українського письменника та перекладача Івана Нечуя-Левицького (1838–1918) було написано у 1869 році. Це перший твір автора, в якому події відображено з такою епічною силою, а образи постають настільки виразними. У центрі сюжету – взаємини та побут духівництва, міщан і заможних селян Західної України. Українська Накладня – видавництво Якова Оренштайна в Коломиї» (книги друкувались в друкарні А. В. Кисілевського і Ски в Коломиї), з 1919-го до початку 1930-х років у Берліні (книги друкувались в друкарні К. Г. Редера в Ляйпцігу). Друкувало універсальну бібліотеку під назвою «Загальна Бібліотека» (до 1933 – 238 т.: 113 у Коломиї і 125 у Берліні).

Огоновський П. (1853–1917) народився в с. Чагрів Рогатинського повіту. Упродовж 1866-1873 років навчався в Бережанській гімназії, а потім у Львівському та Віденському університетах. Працював дійсним учителем Української гімназії в Львові, викладав математику. З 1906 по 1910 рік очолював товариство "Просвіта".

35. **Огоновський П. (1853–1917).** Учебник фізики: для нижчих класів середніх шкіл / Петро Огоновський ; зладив В. Левицький. – 3-тє вид. – Львів : Наук. Товариство ім. Шевченка, 1920. – 160 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 225x145x10 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Кн. містить кн. знаки: Музей історії освіти і педагогіки. Міністерство освіти України. Тернопільський державний педагогічний університет ім. В. Гнатюка ; Бібліотека Кременецького повітового сейму в Кременці.

У 1920 році в Львові вийшов друком підручник фізики для "нижчих класів шкіл середніх" П. Огоновського. Це було третє, доопрацьоване згідно нової навчальної програми, видання. Навчальний матеріал підручника структуровано згідно нової програми. Він містить вступ та 9 розділів. У вступі висвітлюються основні завдання фізики як природничої науки, поняття фізичних явищ та фізичних законів. Наголошується на першочерговій ролі спостереження та досліду в пізнанні фізичних явищ. На прикладі явищ оточуючого життя автор пояснює відмінності спостереження та фізичного досліду, сутність фізичного закону як прояву залежності фізичного явища від всіх чинників, що його супроводжують. Фізика подається як наука, що займається пізнанням та дослідженням різних явищ, і, крім того, має на меті з'ясувати закони природи.

Особливістю даного підручника є те, що пояснення фізичних явищ і законів здійснюється на основі аналізу явищ оточуючого світу. Навчальний матеріал викладається на доступному рівні, переважає якісний опис фізичних явищ, спрямований на з'ясування їх суті та практичного значення. Уведення нових понять здійснюється шляхом постановки експериментального завдання (досліду) та його опису. У тексті підручника описуються такі фізичні досліди, що можуть бути поставлені в фізичному кабінеті з мінімальним обладнанням.

Підручник написаний українською мовою, а ключові поняття подаються додатково німецькою. Це спрощувало роботу з підручником для читача, який знаходився у відповідному соціокультурному середовищі, за умови недостатнього поширення української фізичної термінології, відсутності додаткової навчальної та науково-популярної літератури українською мовою.

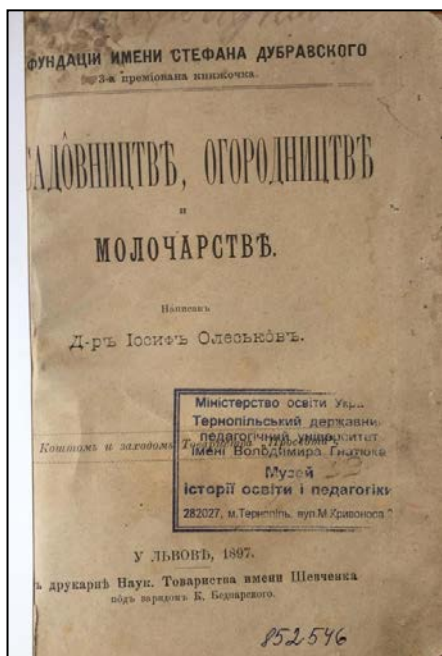
Висновки щодо фізичних властивостей та закономірності фізичних явищ і процесів підкріплюються прикладами їх використання в побуті і техніці. Наприкінці кожного параграфу подається невелике узагальнення через опис прояву конкретного фізичного явища в природі або використанні для практичних потреб.³⁸

³⁸ Головка М. В. Невідомі імена в історії вітчизняної дидактики... // Вісник Чернігівського нац. пед. у-ту. Сер. : Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 116. – С. 7–11. – URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VchdpuP_2014_116_4

Олесків Й. народився в родині греко-католицького священника. Навчався в Львівській академічній гімназії, яку в 1878 р. закінчив з відзнакою. Вищу освіту здобув у Львівському університеті, де спочатку навчався на юридичному, а згодом – філософському факультеті. Паралельно відвідував лекції з анатомії рослин, мінералогії та психології, студював органічну хімію, геологію, ботаніку. Після закінчення навчання в університеті став аспірантом професора Цісельського.

За сприяння Галицького господарського товариства Й. Олесків у 1885 р. виїжджає до Західної Європи для ознайомлення з місцевим сільським господарством. Зібрані матеріали публікував у львівських газетах. В 1885 р. проходить стажування в Ерфуртському університеті, де поглиблює свої знання з ботаніки, політекономії, сільського господарства та видає праці з помології. Цього ж року став доктором філософії в Ерфуртському університеті, захистивши дисертацію, присвячену вивченню процесів опадання листя. На роботу в Дубляни у Вищу Рільничу школу Й. Олесківа запросив професор В. Тинєвський. Тут у 1887–1891рр. Й. Олесків працював доцентом рільництва та ботаніки. Саме в цей період він здійснював дослідження змін пір року і їх вплив на плодіві культури. Його праці були дуже корисні у практичному садівництві.

Агрономічна наукова діяльність Й. Олесківа пов'язана з діяльністю «Просвіти», де він активно пропагував ідею розвитку садівництва, городництва, молочарства. Також він приділяв увагу організаційним питанням сільського господарства краю. Враховуючи його знання і досвід, в 1892 р. на засіданні Головної управи «Просвіти» Й. Олесківа обрано членом управи цієї організації.

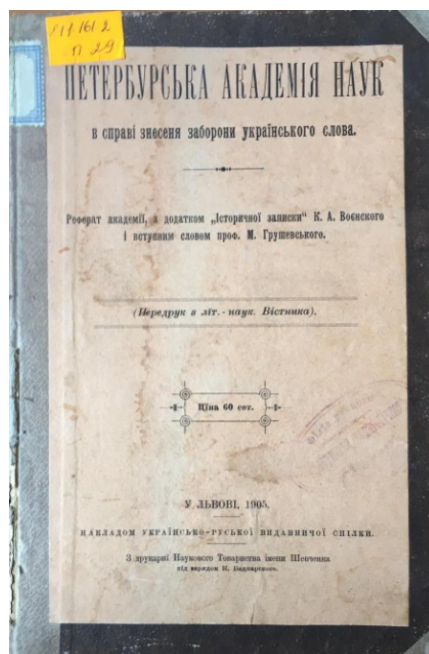
36. Олесковъ И. (1890–1903).

Садовництво, огородництво и молочарство / Іосифъ Олесковъ. – Львів : Наук. Товариства ім. Шевченка, 1897. – 50 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 185x130x2 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Музей історії освіти і педагогіки. Міністерство освіти України. Тернопільський державний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка.

У 1897 р. «Просвіта» видала його книгу «Про садівництво, городництво і молочарство», присвячена стану та перспективам їх поступу у Галичині. Автор обґрунтував економічну доцільність вирощування яблунь, груш, слив, вишень з метою реалізації їх на столичних ринках Відня. Для зростання цієї галузі сільського господарства, підкреслював дослідник, є всі необхідні умови – відповідні клімат та ґрунти. При закладанні садів, на думку вченого, господарям необхідно попрацювати над вибором

сортів яблук, щоб сади були прибутковими. Він також звернув увагу на необхідність заснування кооперативних молочарських спілок. Підвищувати продуктивність худоби і поліпшувати якість молочних продуктів галицьких селян змушували вимоги тогочасного ринку. Високі стандарти ринку дрібні (або одноосібні) господарі могли задовольнити лише за умови спільної організації виробництва. Й. Олеськів рекомендував галицьким селянам організувати молочарські спілки, економічно обґрунтувавши їх перевагу. Він описав роботу перших спілок такого типу в с. Ленки (повіт Пильзненський) у даній книзі, наводячи тим самим конкретний приклад їх дієвості для українських селян.³⁹

37. Петербурська Академія Наук в справі знесення заборони українського слова : реферат академії, з додатком "Історичної записки" К. А. Воєнского / вступ. сл. М. Грушевського. – Львів : Накладом українсько-руської видавничої спілки, 1905. – 48 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 255x143x7 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Відбиток з журн.: Літературно-науковий Вістник. – Кн. містить кн. знаки: Філія Товариства «Простіта» в Заліщиках ; Філія русского Товариства педагогічного в Заліщиках ; Український комітет Заліщики = Ukrainisches Komitee Zaleszczyki.

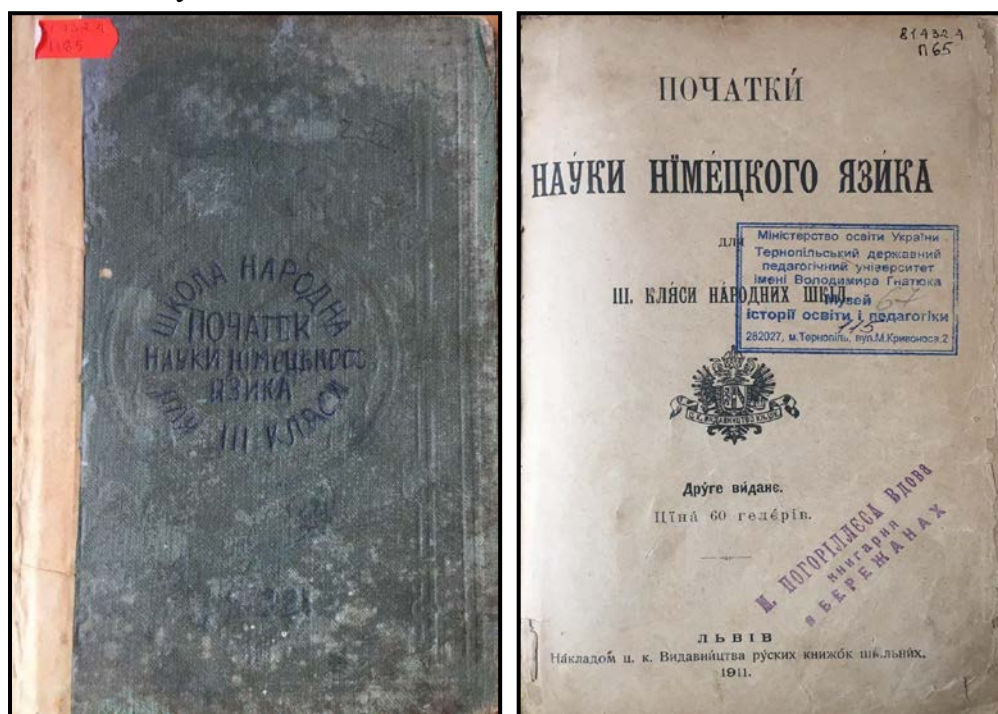

Петербурська Академія Наук в справі знесення заборони українського слова : реферат академії, з додатком "Історичної записки" мови, що існувала з 1863 року. До її складу увійшли академіки Ф. Е. Корш, В. В. Залевский, А. С. Лаппо-Данилевський, С. Ф. Ольденбург, А. С. Фамінцев, Ф. Ф. Фортунатов, А. А. Шахматов. Свої висновки комісія виклала у рефераті, де зокрема відзначається негативний вплив заборони української мови на грамотність населення, у зв'язку з відсутністю друкованої продукції рідною мовою, а також: «Не можна не признати, що зневажливе відношення до рідної мови потягає за собою негативне відношення і до сім'ї, і до родини, а се не може не відбиватися і то як найшкідливіше на моральнім складі сільської людности України» та «Обмежуючі заборони... пригнітають творчі здібности освічених Українців: користувати ся нерідною, незвичкою з дитинства, не висаною з матірнім молоком мовою для втілення творчої думки і фантазії, можна лише при особливим лінгвістичним таланті». Комісія рекомендувала зняти заборону з українського друкованого слова. Саме ця подія спонукала Наукове товариство імені Шевченка у

³⁹ Олеськів Йосип : життя і діяльність // АгроЕліта : журнал. – URL <https://agroelita.info/yosyp-oleskiv-botanik-ahronom-sadivnyk-plodoovochivnyk-ekonomist-hromadskyy-diiach/>

Львові у 1905 році видати працю «Петербурзька академія наук в справі знесення заборони українського слова», що містить у собі реферат академії в перекладі В. Гнатюка, «Історичну записку» К. Воєнського в перекладі І. Франка, а також вступне слово М. Грушевського, де він описує цей історичний момент.

38. **Початки науки німецького язика** : для III кляси народних шкіл. – Друге виданє. – Львів : Вид-во руских книжок шкільних, 1911. – 99 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 205x128x6 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знаки: Музей історії освіти і педагогіки. Міністерство освіти України. Тернопільський державний педагогічний університет іменні Володимира Гнатюка ; М. ПОГОРІЛЛЕСА, Вдова. Книгарня в Бережанах ; Рутковский Міхал. Жуків.

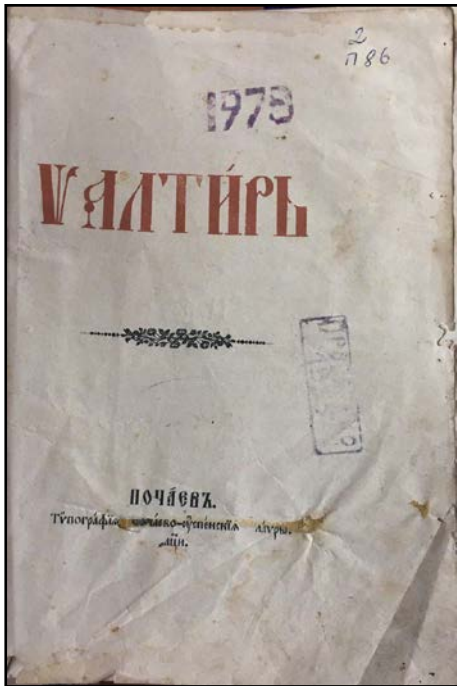

У підручнику «Початки науки німецького язика для III кляси народныхь шкѡль» 1911 р. спочатку подавалися речення німецькою мовою з перекладом, потім йшли дещо змінені і більш поширені речення з використанням слів з попередніх речень та граматичні примітки:

Ich bin jung.	Я (єсьмь) молодый
Du bist klein.	Ти (єсі) малый.
Er ist artig.	Вѡнь (є) чѣмный.
Sie ist fleißig.	Онá (є) пильна.
Es ist gesund.	Онó (є) здорове.

Для закріплення пройденого матеріалу подавалися вправи на переклад з руської мови на німецьку. У другій частині підручника містилися короткі тексти про будинок, школу, село, місто. Вкінці подавався короткий німецько-руський словник до текстів.

39. **Псалтирь.** – Почаєвъ : Типографія Почаєво-Успенської Лаври, 1908. – 175 арк. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 238x180x25 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. Книга містить кн. знак: Бібліотека Кременецького Державного Учительського Інституту.

Кни́га псалмі́в, або **Псалти́р** (від грец. ψαλμοί, *psalmoi*) – одна з книг Старого Заповіту Біблії. У юдейській, католицькій і протестантській традиціях сучасна Книга Псалмів містить 150 псалмів, а у православній – 151 псалом.

Усупереч апокрифічним історіям, у яких авторство псалмів приписують винятково Давидові, нині вважають, що Псалтир є поетичною збіркою, яку поступово написали кілька авторів; деякі з псалмів можуть датуватися раннім періодом Єврейської монархії. Псалми призначалися для співу з музичним супроводженням і вживалися в літургії у Єрусалимському храмі; євреї та християни і надалі вживають їх як у громадському, так і в приватному поклонінні. Більшість псалмів – вираження хвали і поклоніння Богові та Його ділам.

Псалтир століттями використовували як шкільний підручник, читали над померлим, а також над хворим. Цитати з Псалтиря трапляються в українській літературі вже з XI століття до найновіших часів. Із Псалтиря у давнину ворожили[5], і текст так званого гадального Псалтиря, в якому до кожного псалма було пояснення, що в певних обставинах псалми радять діяти, був знаний уже в XI столітті. Псалми широко вживають у юдаїзмі для богослужіння. Також їх використовували найперші християнські спільноти ще до формування канону Нового Заповіту. Широко вживають у богослужіннях християнських церков (також українських); для цього книга поділена на відповідні розділи – 20 кафизм. Текст Псалтиря був у числі найдавніших перекладів на слов'янську та українську[6] мови і поширився в Україні відразу після прийняття християнства. Дуже рано став тут відомий Псалтир із тлумаченням («тлумачний») неясних місць та викладами, зазвичай проти юдейської віри.

Книга Псалмів однією з перших перекладена на старослов'янську мову ще за часів Кирила і Мефодія. Складається зі 150 ліричних пісень-псалмів із молитвами до Всевишнього, часто друкується окремою книгою та використовується для богослужбових співів.

Як популярна книга Псалтир був у числі найстаріших білорусько-українських друкованих видань: Франциска Скорини (1517) та Івана Федоровича в Заблудові (1570) та Острозі (1580). П. С. Морачевський здійснив перший в історії української культури переклад Псалтиря новоукраїнською

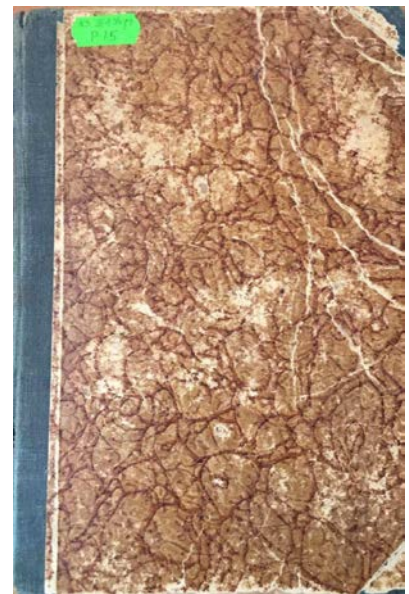
літературною мовою. Переклади Псалтиря українською мовою зробили також: Іван Пулюй (1903 року з гебрейської), отець Олександр Бачинський (1903), отець Ярослав Левицький (1925), Михайло Кобрин (1936, 1941), митрополит Іларіон (1962), отець Іван Хоменко (1963) та інші. Крім, переспіви псалмів створили також Т. Шевченка, М. Максимович, В. Александров, П. Гулак-Артемівський, О. Навроцький, П. Куліш, Я. Щоголів, М. Карпенко, Т. Яковенко, М. Негода, В. Базилевський та інші.⁴⁰

Радзикович В. П. (1886–1966) – український письменник, літературознавець, педагог. Псевдонім: Вуйко Влодко. Член НТШ (1932), голова «Учительської Громади» (1929–1939), діяч товариства "Просвіта".

Народився у 1886 р. в родині священника у с. Вишеньці Малій на Галичині. Освіту здобув у гімназії (1896–1904), потім у Львівському університеті (1904–1908). Працював вчителем у Станіславові (1918–1919), у гімназії в м. Львів (1919–1933), у Львівському університеті (з 1939 р.). До того ж, кар'єра Володимира Петровича розвивалась стрімко, і вже згодом став учителем престижної Академічної гімназії (1908–1939). З початком другої світової війни працював директором другої гімназії (1941–1944) у Львові й таборних гімназій у Німеччині (1945–1950).

Був одним із засновників «Об'єднання працівників дитячої літератури» (1946). У 1949 р. емігрував до США. Спочатку поїхав до Філадельфії, потім до Клівленда (1951). У США продовжив вчителювати у школі українознавства, був директором філії «Університету українознавства» (1958–1960).⁴¹

40. **Радзикович В. П. (1886–1966)** Короткий курс історії українського письменства / Володимир Радзикович. – Львів : Накл. укр. книгарні і антикварні, 1922. – 177 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 220x145x10 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знаки: Bibljoteka Panstwowe Seminarjum Nauczycielskie w Krzemiencu ; Бібліотека Кременецького Державного Учительського Інституту. – URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0002094>

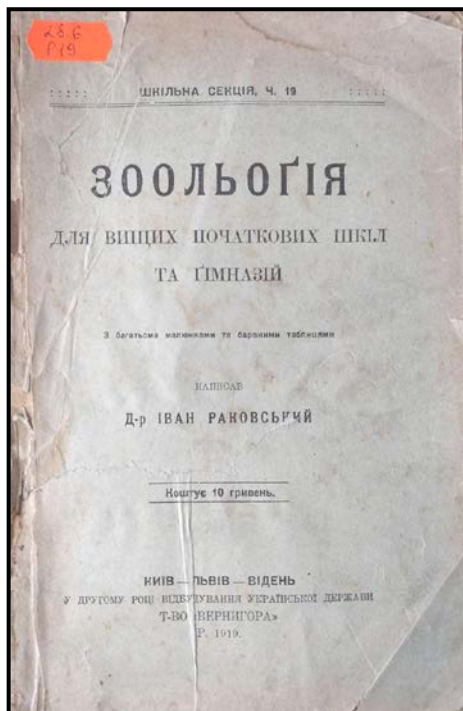

У підручнику «Короткий курс історії українського письменства» В. Радзикович демонструє найрізноманітніші методологічні підходи до матеріалу – від спрощено-прикладного. Водночас це видання містить значний інформаційний матеріал про буття українського слова, про шляхи виживання його в умовах цензурних утисків як у східних, так і в західних регіонах України.

⁴⁰ Книга псалмів // Вікіпедія. – URL: wiki/Книга_псалмів

⁴¹ Радзикович В. Біографія // Антикварний дім. – URL: <https://y2.com.ua/authors/radzikevich-v>

Раковський Іван (1874–1949) – український антрополог і зоолог, педагог, громадський діяч, публіцист. Голова Наукового Товариства Шевченка у Львові, співзасновник першої української енциклопедії. У 1904–1906 під керівництвом Хведора Вовка провадив антропологічні дослідження в Карпатах і продовжував їх на Поділлі. У 1912–1914 антропологічні студії поглибив в Петербурзі (у Хведора Вовка) і в Парижі. У 1914–1917 працював у Відні у Дослідницькому інституті Сходу та Близького Сходу, у 1921–1925 один з організаторів і професор зоології й антропології у Львівському університеті. Дійсний (з 1903) і почесний член НТШ, з 1935 до 1940 – його голова. Автор понад 20 наукових праць із зоології (зокрема безхребетних) і антропології (найважливіші – "Расовість слов'ян", 1919, "Погляди Хведора Вовка на расовість українського народу", "Погляд на антропологічні відносини українського народу" – разом з Сергієм Руденком, 1925). Раковський поглибив теорію Вовка щодо расової структури України. Вважав, що крім переваги динарського типу, український антропологічний тип сформувався з суміші найменш шістьох головних європейських типів. Також Раковський автор науково-популярних праць та шкільних підручників з природознавства, зокрема «Нового світогляду сьогочасної науки» (1947). Був головним редактором "Української Загальної Енциклопедії" (1930–1933); брав активну участь у громадській діяльності, зокрема у товариствах: "Рідна Школа", "Просвіта", "Відродження" (його перший голова).⁴²

41. **Раковський І.** Зоологія : для вищих початкових шкіл та гімназій / Іван Раковський. – Київ ; Львів ; Відень : Вернигора, 1919. – 143 с., [3] арк. іл. : з багатьма малюнками та барвними таблицями. – (Шкільна секція ; ч. 19). – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 220x145x10 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – URL: ulib/item/UKR0002984

Раковський Іван є автором понад 20 наукових праць з зоології й антропології, шкільних підручників з природознавства. Серед його видань посібник "Зоологія для вищих початкових шкіл та гімназій". На відміну від інших посібників з зоології видання містить великий розділ, присвячений анатомії і фізіології людини. Подаються антропологічні расові відомості. Додається детальний опис до

кольорової таблиці будови людського тіла.

⁴² Іван Раковський // Електронна Бібліотека "Україніка": сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. – URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/4247>

Ростан Едмон (1868–1918) – французький драматург і поет, член Французької академії з 1901 р. Народився у сім'ї чиновника. Здобув юридичну освіту. Перші літературні спроби Ростана були надзвичайно різноманітними. Він з однаковим піднесенням наслідував реалістів, романтиків, представників “добре зробленої п'єси” тощо. Задум першого драматичного твору письменника (п'єса про карлістів, 1883) свідчить про намагання юного літератора продовжити героїко-романтичну лінію п'єс В. Гюго. Смерть Гюго Ростан сприйняв як втрату останнього великого романтика, як символ занепаду романтизму. Відтак у період праці над п'єсою про карлістів романтичні тенденції у творчості Ростана тимчасово відійшли на другий план. Письменник захопився театром маріонеток, і цей інтерес позначився надвоактовій комедії “Гінь-йоль” (“Guignol”, 1885). Проте, порушуючи традицію, Ростан поєднав у образі Гіньйоля одразу дві маски (ліричного коханця і вірного кмітливого слуги). Так сформувався передумови для розвитку тенденції, яка згодом спонукатиме драматурга до руйнування канону театру маріонеток, до боротьби проти маріонетковості символістського театру і створення драми героїчних характерів.

В есе “Двоє романістів Провансу: Оноре Д'Юрфе та Еміль Золя” (“Deux romanciers de Provence. Honoré d'Urfé et Emile Zola”, 1887) Ростан уперше висловлює думку про те, що письменник повинен, відкинувши крайнощі сентиментального та натуралістичного зображення дійсності, синтезувати найкращі риси цих протилежних тенденцій, “однаковою мірою притаманних національному духові” французів. Проте думка про синтез, яка пролунала в есе, на той час іще не стала творчим принципом Ростана.

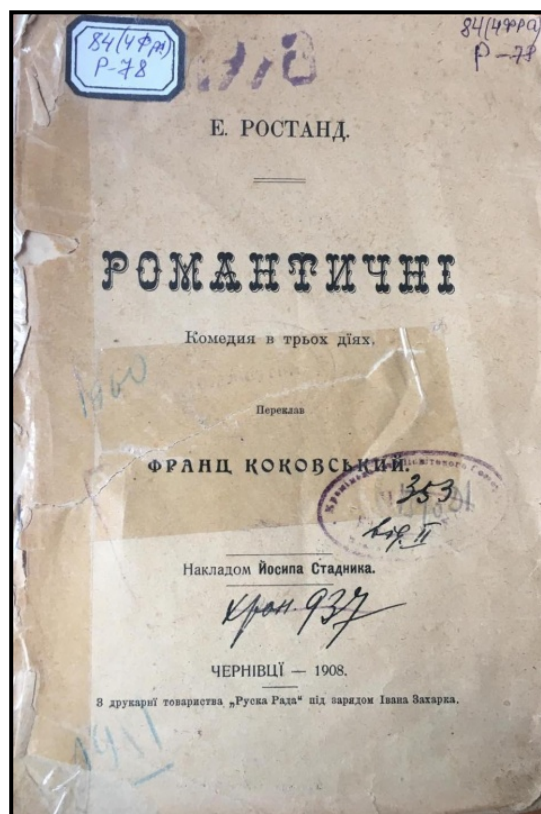
У 1890 р. письменник видав збірку романтичних віршів “Пустощімузи” (“Les Musardises”) і написав невелику віршовану п'єсу “Два П'єро, або Біла вечір” (“Les Deux Pierrots, ou le Souperblanc”), у якій йому вперше вдалося гармонійно поєднати розважальну захопливість із поетичністю. Тут Ростан знову використав досвід театру масок, запозичивши з цієї драматичної традиції своїх персонажів: Коломбіну і двох П'єро. Але у цій п'єсі вже відчувається руйнування театру масок і принципу маріонетковості загалом за допомогою розщеплення маски П'єро на два внутрішньо антагоністичних образи, які зовні залишаються цілком тотожними. Письменник порушує ..проблеми оптимізму та песимізму, умовного та реального; у п'єсі виразно простежується формування таких рис поетичної драми, як паралелізм, контраст, діалектика комічного і трагічного, зовнішнього та внутрішнього – ці художні особливості відіграватимуть провідну роль у зрілій творчості Ростана⁴³

⁴³ Ростан Едмон // Віртуальна читальня зарубіжної літератури для студентів, вчителів, учнів та батьків. – URL: <https://zarlit.com/biography/rostan.html>

42. **Ростанд Е. (1868–1918).** Романтичні : комедія в 3-х діях / Едмон Ростанд ; пер. Франц Коковський. – Чернівці : Руска Рада, 1908. – 82 с. – (Бібліотека аматорських театрів ; ч. 1). – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 220x135x5 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знаки: Бібліотека Кременецького державного учительського інституту ; Biblioteka Liceum Krzemienieckiego.

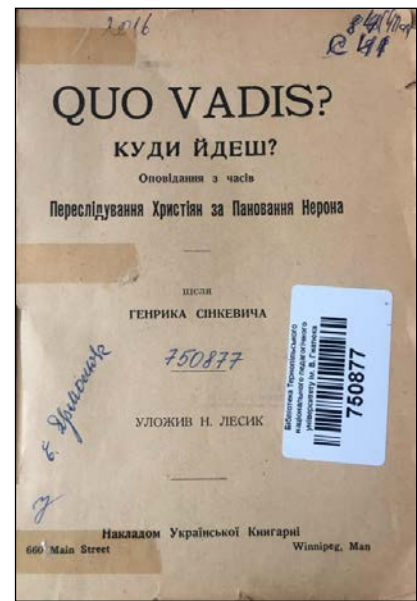
Комедія «Романтики» («Les Romanesques», 1891) стала знаменним етапом у становленні неоромантичного методу письменника й опануванні ним жанру поетичної драми. Ростан намагається поєднати риси романтичної поетичної драми з атрибутами водевілю в стилі школи «добре зробленої п'єси». Головною проблемою п'єси стала проблема значення романтики у житті. Героїв комедії важко назвати самостійними характерами, це радше образи-ідеї: Персіне та Сільветта уособлюють тип людей, для яких романтика – понад усе; натомість їхні батьки, Бергамен і Паскіно, дотримуються цілком протилежних поглядів – здоровий глузд для них важить більше за романтику. Страфорель, який допомагає батькам у здійсненні їхніх планів стосовно дітей, поєднує крайнощі обох тенденцій: як «романтик», він набагато сміливіший і винахідливіший, ніж Персіне та Сільветта, а проте до життя він ставиться навіть виваженіше, ніж розсудливі Бергамен і Паскіно. У «Романтиках» Ростан художніми засобами відтворив конфлікт між романтичними ілюзіями і духом практицизму. Письменник вважає, що цього конфлікту можна уникнути, і пропонує своєрідну «програму дій»: романтичні натури повинні враховувати реальність, а з іншого боку – прозу життя треба помірно урізноманітнювати романтикою.

Сильвета і Персіні закохані один одного, але давня ворожнеча батьків не дає їм бути разом. Щодня вони мріють про щасливе примирення родин. Однак насправді їхні батьки ніколи не сварилися і давно задумали цей шлюб, а сваряться вони лише для вигляду, щоб сімейна ворожнеча допомогла дітям уявити себе героями Ромео і Джульєтти. Але весілля засмучується, коли обман виявляється відкритим і пропадає вся романтика. Тоді Персіні збігає з дому мандрувати, а примирити закоханих береться один із помічників їхніх батьків.⁴⁴

⁴⁴ Ростан Е. Історія написання комедії «Романтики» // Зарубіжні письменники : енцикл. довідник. – Тернопіль, 2006. – Т. 2: Л-Я. – С. 442. – URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Schavurskyi_Boys/Zarubizhni_pysmennyky_Entsyklopedychniy_dovidnyk_Tom_2.pdf?

Сенкевич Генрік (1846–1916) – класик польської літератури, почесний академік Петербурзької Академії наук, був блискучим історичним романістом. Подібно до Гюго, Дюма, Толстого він зумів описати великі події минулих епох, приділивши увагу й особистості людини – творцеві цих подій. «Quo vadis» («Камо грядеши») – один з його найкращих історичних романів, який приніс автору світову популярність і багато в чому посприяв присудженню йому Нобелівської премії з літератури в 1905 році.

43. **Сінкевич Г. (1846–1916).** Quo vadis? = Куди йдеш? : оповідання з часів Переслідування Християн за Пановання Нерона / Генрик Сінкевич ; уложив Н. Лесик. – Вінніпег : Накладом Української Книгарні, [1913?]. – 162 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 180x130x10 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Бібліотека Кременецького державного педінституту імені Я. О. Галана.

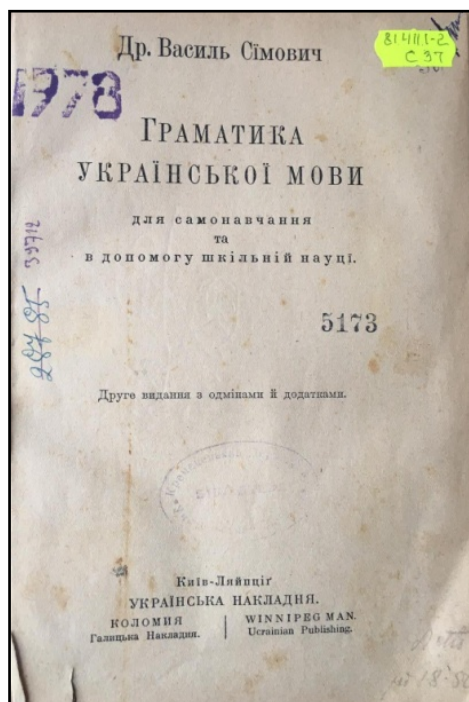
Перше століття нашої ери, імператорський Рим часів напівбожевільного Нерона, одержимого манією величі, початок становлення християнства – релігії, що оголошена поза законом і зазнала переслідувань. Сенкевич розповідає трагічну історію кохання римського аристократа до гнаної владою християнки. Читач побуває на оргіях у палаці Нерона і на нічному кладовищі, де проповідує апостол Петро; на вулицях охопленого пожежею Рима і в підземній в'язниці, де заживо поховані сотні невинних. Унікальна за своєю силою та масштабністю історична епопея «Quo vadis» була багаторазово екранізована і завоювала славу одного з неперевершених шедеврів світової літератури.

Сімович Василь (1880–1944) – народився 9 березня 1880 р. в с. Гадинківці, нині – Гусятинського району, в інтелігентній сім'ї. Дуже рано залишився сиротою. Здобуттям освіти В. Сімович значною мірою завдячує собі самому.

1891 р. він вступив у Станиславові (нині – Івано-Франківськ) до гімназії, яку закінчив у 1899 р. Того ж року вирушив до Чернівців, де вступив до університету. В ньому провчився до 1904 р. з 1904 до 1914 р. В. Сімонович працював у Чернівецькій вчительській семінарії. Після захисту дисертації у 1913 р. при Чернівецькому університеті отримав науковий ступінь доктора наук.

Згодом – редактор і викладач у Берліні, Празі, Львові. З 1923 р. професор Українського педагогічного інституту ім. М. Драгоманова у Празі. У 1939–1941 рр. працював професором Львівського університету. Автор «Граматики української мови» (1921), розвідок про Т. Шевченка, І. Франка, О. Кобилянську та інших праць, перекладів з різних мов.

44. **Сімович В. (1880–1944).** Граматика української мови : для самонавчання та в допомогу шкільній науці / В. Сімович. – 2-е вид. з одмінами й додатками. – Київ ; Ляйпціг : Українська накладня, 1919 – 584 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 210x145x35 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знаки: Biblioteka Liceum Krzemienieckiego ; Библиотека Кременецького державного учительського інституту. – URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0005552>.

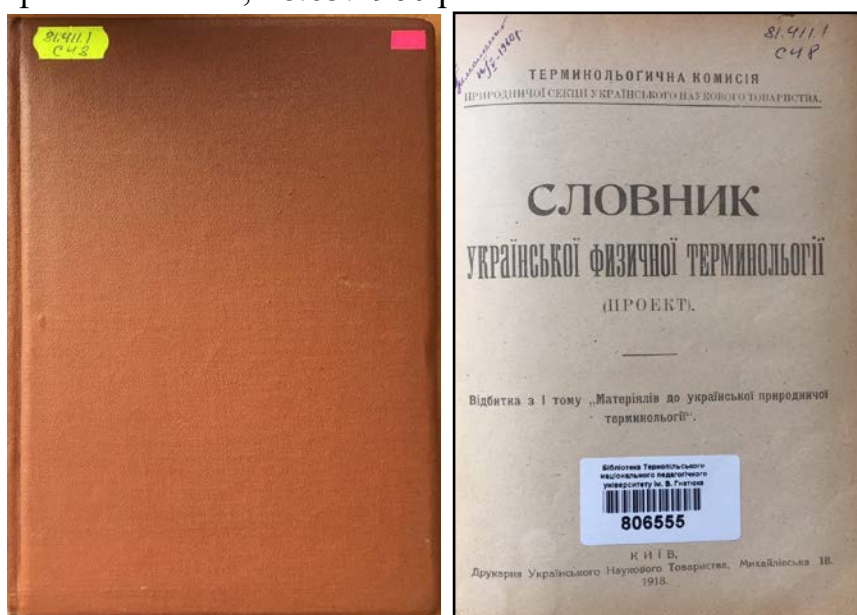
Розглянемо друге видання підручника, яке містить додаткову й доопрацьовану інформацію. На думку В. Сімовича, саме «Граматика української мови для самонавчання та в допомогу шкільній науці» є перероблена й доповнена. Зміст її спрямовано на самоосвіту й на відміну від підручника С. Смаль-Стоцького і Ф. Гартнера тут подано чітку структуру розділів граматики, а ілюстративний матеріал давав змогу практично його засвоїти, тобто відповідав запитам того *як навчитись мови*. Отже, підручник цей містив не тільки матеріал із граматики української мови, а й урахував досвід граматичної думки з усієї України, оскільки до видання цієї праці В. Сімович підійшов із конкретним планом наповнення, у якому зіставив дві граматичні

думки – наддніпрянську й наддністрянську. Як він писав: *«думало ся подати коротенький нарис української граматики, позбирати всі цікавіщі явища нашої мови, та, порівнявши їх із російською граматикою, пустити їх у світ невеличкою книжечкою»*. Задум було втілено 1916 р. – вийшла у світ *«Коротка наука для коректорів»*. Проте тепер цієї праці знайти неможливо, оскільки навіть тоді її наклад був мізерним. «Її двічі, не назвавши автора, передруковано в 1917 р.: у Білій на Підляшшу й у Фрайштадті (в Австрії), оба рази під заголовком *«Коротенька українська правопись»* ...книжечка, призначена для полонених Українців, що вміють по московському писати – приспособив до теперішнього (урядового, т. зв. грінченківського) правопису, вживаного в Наддніпрянщині й видав під заголовком: Василь Верниволя *«Як стати по українському грамотним»* – коротка українська правопись із додатком: *«Дещо з української граматики»*, Зальцведель, 1919 р. Книжечка вийшла накладом Української Військової Місії в Берліні».

«Граматика української мови для самонавчання та в допомогу шкільній науці» розкривала завдання: донести до читача в доступному науковому тексті ті форми, вислови, тлумачення понять, якими послуговувалась тогочасна

наукова спільнота, і головнo, щоб усі ці форми тощo ставали звичними й легкими читачеві для запам'ятовування. Ідея підручника для самоосвіти розвивалась тоді, коли входила в дію. Отже, було здійснено спробу впорядкувати граматичну термінологію.⁴⁵

45. **Словник української фізичної термінології** : проект / упоряд. О. Курило ; Термінологічна комис. природн. секції Укр. наукового т-ва. – Київ : Друкарня Укр. наук. тов-ва, 1918. – 133 с., [1] с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 220x140x6 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Відб. з «Матеріалів до української природничої термінології» ; т. 1. – Подарунок проф. Тимошенко, 16.05.1960 р.

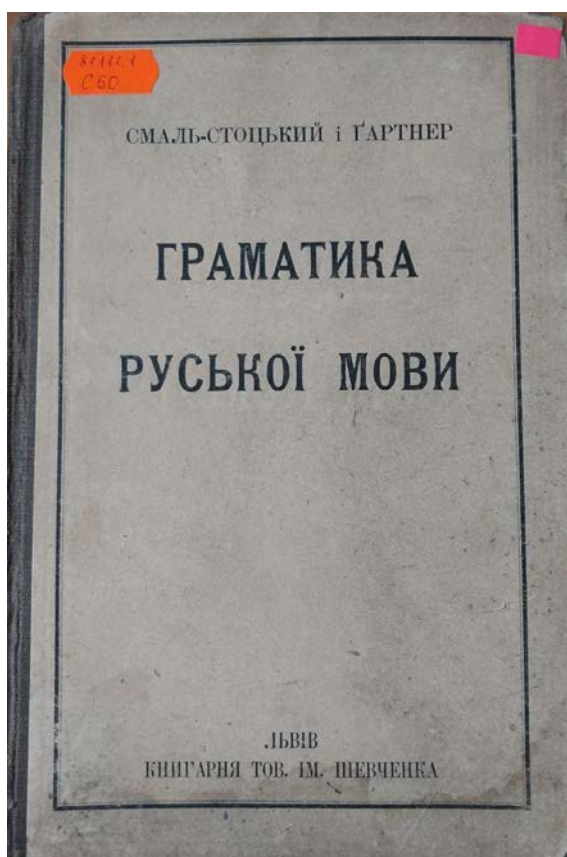
Найпомітнішою лексикографічною працею початку ХХ ст., яка посідає вагомe місце в історії розвитку української фізичної термінології, був словник Олени Курило. Авторка акцентувала увагу на використанні народнорозмовної мови як джерела розбудови фізичної термінології, прагнучи підібрати національні відповідники до більшості чужомовних термінів і помірковано вводячи до лексикографічної праці терміни іншомовного походження. Хоч О. Курило зараховують до етнографічної школи в мовознавстві (до представників «крайнього пуризму»), її «Словник української фізичної термінології» є результатом синтезу національних та запозичених термінів з переважанням перших похідників. Намагаючись не ламати традицій і використовувати наукові концепції галицьких учених, О. Курило долучилась не лише до практичного опрацювання фізичної лексики, а й до теоретичного осмислення засад українського термінотворення й терміновжитку.⁴⁶

⁴⁵ Козелко І. Граматична концепція Василя Сімовича // Проблеми української термінології. – 2017. – № 869. – С. 101–104. – URL: gramatychna-konserciya-vasylyu-simovycha

⁴⁶ Словник української фізичної термінології // Видавнича спадщина українського ренесансу (1917–1930). – Одеса, 2011. – С. 17. – URL: http://liber.onu.edu.ua/pdf/vydav_spad.pdf

Смаль-Стоцький Степан (1859–1938). – український мовознавець, педагог, літературознавець (один із перших теоретиків українського віршування); визначний громадсько-політичний, культурний, економічний діяч Буковини. Член правління Української академії наук. Один із засновників Музею визвольної боротьби України у Празі.

46. **Смаль-Стоцький С. (1859–1938).** Граматика руської мови / Степан Смаль-Стоцький, Федір Гартнер. – 3-тє перероб. вид. – Відень: Ц. і к. придворна і університетська друкарня А. Гольцгавзена, 1914. – 202 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 220x140x10 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр.

Грамматика руської мови – український правопис, укладений за фонетичним принципом, описаний у співавторстві Степаном Смаль-Стоцьким і Теодором Гартнером в однойменному підручнику 1893 року. Основою стала система, znana як «желехівка», що її запропонував Євген Желехівський у своєму «Малорусько-німецькім словнику». Завдяки клопотанням авторів перед австрійським урядом «Руску граматіку» 1893 року затверджено як офіційний підручник для шкіл Галичини й Буковини. Новий правопис витіснив остаточно з ужитку етимологічний принцип. Властиво, в цьому правописі, в порівнянні з правописом Омеляна Огоновського та Євгена Желехівського («желехівкою»), нового було зовсім мало, а може навіть були кроки й убік; але важне було те, що цей правопис здобув

собі урядове затвердження. З цього часу фонетичний правопис узяв гору в Галичині. Ця перемога фонетики над етимологією в Галичині та Буковині, по семилітній впертій боротьбі, сталася головню тому, що за неї стояли й урядові чинники, бо їх Смаль-Стоцький та Гартнер переконали в великій користі правописної реформи; наради ж українських учених у Чернівцях та Львові все висловлювалися рішуче проти зміни правопису. Справа доходила навіть до того, що російський уряд дипломатичною дорогою протестував проти зміни етимологічного письма на фонетичне.⁴⁷

⁴⁷ Смаль-Стоцький С. Грамматика руської мови // Електронна бібліотека "Україніка". – URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/0001996>

47. **Стахурський М. (1876–1951).** Ветеринарний лікар у недугах домашніх звірят / Мар'ян Стахурський. – [Львів : б. в., поч. XX ст.]. – 188 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 170x110x10 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – 3 додатками: Про належну поміч у породах; Як купити коня на торзі?

У 1944–46-х роках кафедрою епізоотології Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнології ім. С. З. Гжицького завідував доктор ветеринарної медицини Мар'ян Стахурський. Він був одним із перших, хто отримав диплом ветеринарного лікаря за новою програмою, текст якого зазнав певних словесних змін і виписувався однією мовою – латинською. Мар'ян Стахурський є автором великої кількості наукових публікацій на ветеринарну тематику. – URL: <https://lvet.edu.ua/index.php/istoriia.html>

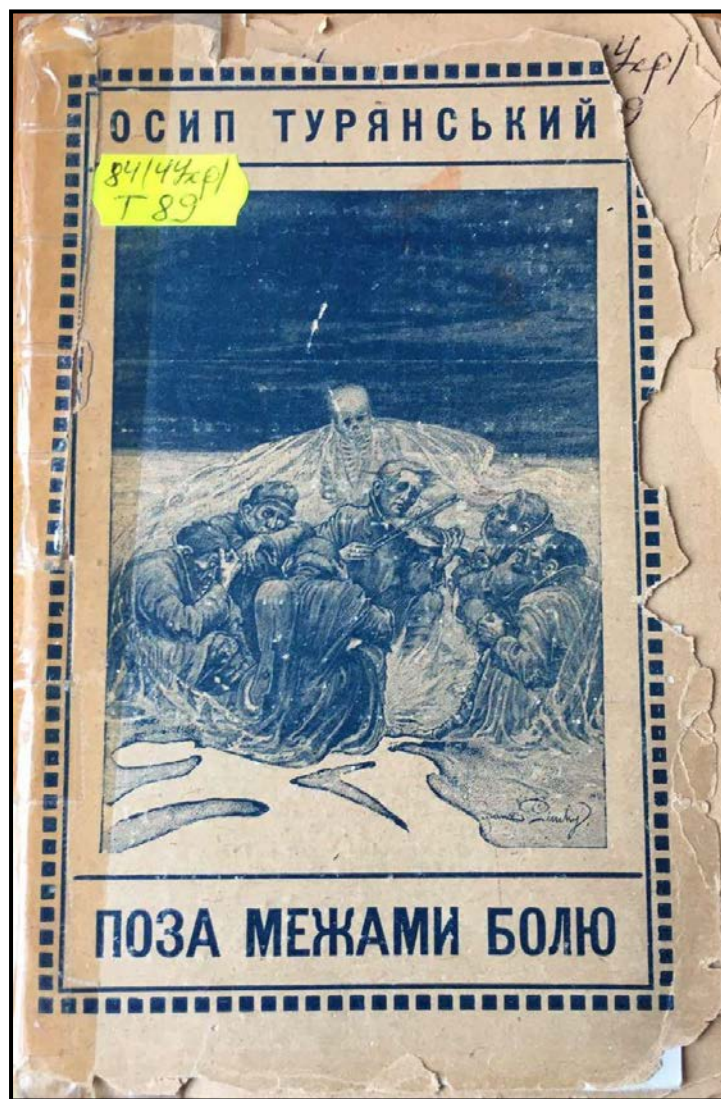
Турянський О. В. (псевдонім І. Думка 1880–1933) народився 22 лютого 1880 року в селі Оглядів на Львівщині в селянській сім'ї. Закінчивши сільську початкову школу, продовжив навчання у Львівській українській гімназії. Вступив на філософський факультет Віденського університету, згодом захистив докторську дисертацію. Під час навчання в університеті розпочав літературну працю.

У 1910 році Турянський влаштувався вчителем до Перемишльської гімназії. Восени 1914 року письменника мобілізували до Австрійського війська й відправили на сербсько-австрійський фронт. Наступного року він потрапив до сербського полону, пережив виснажливий перехід засніженими горами, під час якого загинуло багато військовополонених. Пережиті враження було покладено в основу повісті-поєми «Поza межами болю». Певний час письменник провів у таборі інтернованих осіб в Італії. Після закінчення Першої світової війни Турянський переїхав до Відня, де викладав право в університеті.

У 1923 році письменник повернувся до Галичини й одразу ж розгорнув активну літературну діяльність, брав участь у заснуванні видавництва «Журавлі», в якому друкував свої твори. У цей час він не полишав викладацької праці, вчителював у Яворівській і Дрогобицькій гімназіях, у державній польській школі Львова. Помер Осип Турянський 28 березня 1933 року, похований у Львові.⁴⁸

⁴⁸ Осип Туринський (1880-1933) // Новітня українська література (XX-XXI століття). – URL: <https://ukrlit.net/directory/226.html>

48. **Турянський О. В. (1880–1933).** Поза межами болю : картина з безодні / О. В. Турянський. – Відень : Укр. Мистецька Накладня і Книгарня «У.-М.-НА», 1921. – 228 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 170x115x13 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Книга містить кн. знак: Укр. Союз українок Америки.

У своїй прозовій поемі «Поза межами болю» Осип Турянський нічого не вигадав. Перебуваючи у полоні під час Першої світової війни, йому довелося пережити надзвичайно тяжкі випробування, які і було покладено в основу цього твору.

Семеро полонених, які волею сліпого воєнного випадку опинилися у горах і один по одному вмирають від голоду, холоду і виснаження, виносять вирок тим, хто кинувши людство у страшну війну. Автор виступає проти війни як переконаний демократ, не стає на бік якоїсь однієї держави, одного народу, а звинувачує тих, у кого в руках влада. «...Судилося нам пройти за життя пекло, яке кинуло нас поза межі людського болю...» – писав у спогадах сам автор.

Леся Українка – це лише прізвисько, яке Лариса Петрівна Косач-Квітка взяла у юнацькі роки як псевдонім для письменницької роботи. 25 лютого 1871 року, народилася вона у Новограді-Волинському. Вже з народження було зрозуміло, що дівчинка вибере саме творчу професію, бо її матір'ю була знаменита письменниця Олена Пчілка. Батько Петро Антонович Косач, звичайний поміщик, який також вирізнявся освіченістю, любив мистецтво та живопис.

Дитинство Лесі пройшло у культурних колах. Концерти, гуртки, вечори – батьківський будинок, де виросла майбутня письменниця, був сповнений творчими людьми. Все це призвело до глибокої освіченості дівчинки. Вона знала іноземні мови, читала іноземну літературу і складала музичні твори. Але 6 січня 1881 року у житті десятирічної дівчинки стався поворот, який змінив її життя.

Леся Українка захворіла. Ніхто точно не міг визначити хворобу, спочатку у неї боліли ноги, а потім руки. Лікували, чим могли, доки 1883 року не діагностували туберкульоз кістки. Після операції, яку провів лікар А. Рінек, дівчинці стало трохи краще. У 1882 і 1883 з'являється її сестра Оксана і брат Микола. 1884 року вона вперше почала друкуватися у львівському виданні.

Дорогу до музики було закрито. Це була важка ноша. Звичайно, вона захоплювалася не лише музикою, але тяжкий біль і втрата одного з улюблених занять справили тяжке враження на душу дівчинки. Згодом з'явилася ще одна невиліковна хвороба нирок. У біографії Лесі Українки було два кохання. Перше кохання вона отримала у 1897 році. Сергій Костянтинович Мержинський, був громадським діячем, також хворів на туберкульоз. Але, на жаль, кохання було не довгим, 1901 року він помер. Моторошна подія важкою плямою надрукувалася в душі і на папері письменниці. Драма «Одержима» – була результатом цих переживань і тяжких мук. Климент Васильович Квітка став чоловіком письменниці, він дуже любив свою дружину. 1 серпня 1913 року Леся Українка померла у Грузії. «Народні мелодії з голосу Лесі Українки» – двотомник, який народився і видався після її смерті, К. Квіткою у 1917 році. Поховали її на Байковому цвинтарі у Києві.

Творчість великої письменниці наскрізь просякнута романтизмом та нотками революціонізму. Це переживання, що пройшли через її душу під час великих струсів у країні: «Полярна ніч», «Поворіт», «О, як то тяжко тим шляхом ходити...». Вплив російської та європейської поезії вилився у її роботах: «Ткачі», «Книга пісень». Поему «Русалка» вона написала під впливом балад Шевченка. Теми природи ніжності переважали в інтимній ліриці.

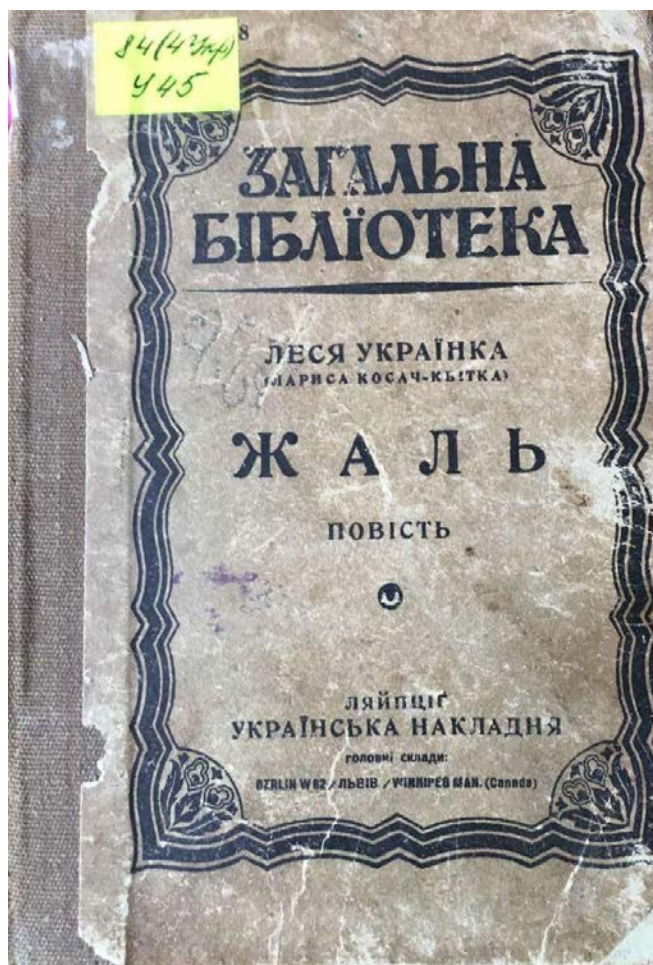
Суспільні мотиви у творчості Лесі можна простежити, наприклад, у творі «В'язень». «Contra spem Spero», «Досвітні огні», «Мій шлях», «Співець» – ідеалізували роль поета у житті народу. Драми вона почала писати вже під кінець життя, і вони були ореолом її творчості, чудовим ореолом. «Кассандра» – драматична поема, оригінальне трактування, яким усіма було прийнято та схвалено. «Лісова пісня» по праву вважається дивовижною та неперевершеною драмою-феєрією.⁴⁹

⁴⁹ Леся Українка: коротка біографія // Знання : сайт – URL: <https://znannya.in.ua/biografiya-lesi-ukrayinky/>

49. **Українка Л. (1871–1913).** Жаль : повість / Леся Українка. – Київ ; Берлін : Українська накладня, [Поч. ХХ ст.]. – 92 с. – (Загальна бібліотека ; № 237/238). – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 161x118x8 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знаки: Siedmioklasowa Szkoła Powszechna Nr.3 w Krzemieńcu ; Книгозбірня А. Сільвеструка ; Бібліотека Кременецького Державного Учительського Інституту.

Розмаїтніші типи й ситуації, психологічно складніший малюнок образів зустрічаємо у творах Лесі Українки з життя міських верств. Першим серед них є розлоге оповідання «Жаль» – історія жіночої душі, її «злету» і «падіння», історія, яка закінчується вбивством. Оповідання «Жаль» опрацьовувалось досить довго, його читали М. Павлик, І. Франко, О. Маковей. М. Павликові, який зробив зауваження щодо твору, Леся відповідає: «Пригадала собі те, що Ви писали про повість «Жаль», добре що з Вас такий одвертий критик, бо з такими людьми тільки й можна як слід говорити. Але я не у всьому з Вами згоджуюсь мені здається, що тема не єсть так далека для автора, як Ви думаете...».

Центральний образ оповідання «Жаль» – молода жінка з «порядної родини» Софія Турковська – гарненька, легковажна й марнославна. З іронією письменниця відзначає, що Софія навіть не марить про кохання чи щастя як це властиво дівчатам на виданні, тож без усяких сумнівів і хвилювань «робить пристойну партію» – виходить заміж за підстаркуватого князя-вдівця. Танці, убори, легкий флірт виповнюють життя Софії і в одруженні. Неуважно й байдуже сприймає вона повідомлення чоловіка про банкрутство і навіть його несподівану смерть. Лише опис і продаж будинку і майна кредиторами змушують цю «пташечку» й «метелика» на хвилю замислитись над своїм життям. Втрата коштів на життя змушує Софію виїхати до батьків на село, але животіння у Ведмежому Куті викликає у жінки жах і огиду. І ось Софія знову в місті, в ролі компаньйонки у баронеси, колишньої приятельки її чоловіка.

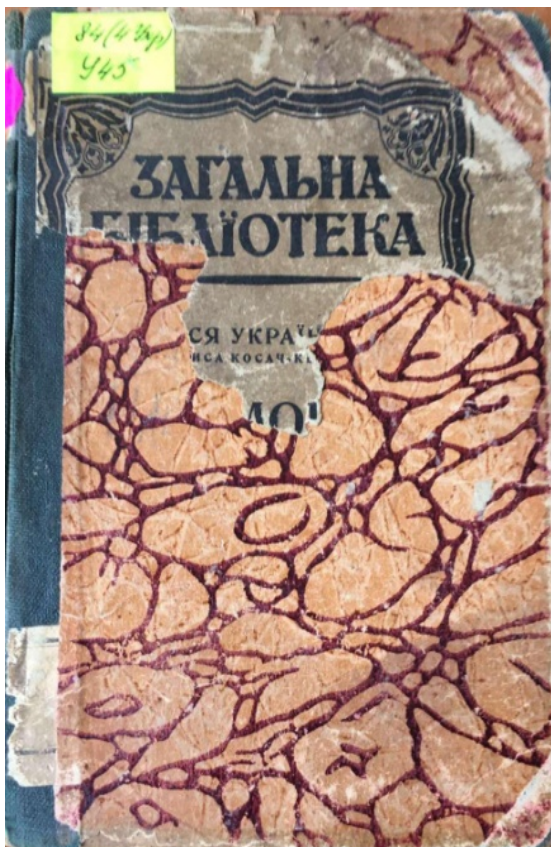

Постійні кпини, холодна зневага, щохвилинне приниження з боку пані баронеси – ось атмосфера, в якій опиняється героїня. Точно й виразно змальовано «великопанське» перебування «на водах» – безмежно нудне, одноманітне, претензійну й капризну «світську» публіку, серед якої опиняються і наші героїні – баронеса з Софією. Ці замальовки відного курорту, близькі до відтворених Мопасаном у романі «Монт-Оріюль», А. Чеховим в оповіданні «Аріадна», зроблені «з натури», точні й виразні, в українській літературі з'явилися вперше.

Кінець твору трагічний: героїня, дедалі більше страждаючи від свого підневільного становища, яке баронеса зробила нестерпним, не тямлячи себе, у нападі злості й обурення вбиває свою господиню, кинувши їй у голову важку бронзову статуетку – колишню прикрасу зі свого дому.

Критика не вважала таке завершення логічним і виправданим. «Ледве чи можна вважати за конечно потрібний той кінець, який надала Леся Українка своїй повісті, власне – вбивство баронеси. Письменник-реаліст, напевно б, такого кінця уникнув. Вбивство людини, найбільший в житті людському злочин психологічно не вмотивований в повісті ні дріб'язковою уїдливістю баронеси, ні, що є головне, вдачею самої героїні повісті. Взнявши на увагу весь ідейно-психологічний комплекс цієї вдачі, згадавши, яка й Софія була дріб'язкова та нечесна в своєму поводженні з старим князем, в усьому з початку і до кінця ставленні її до чоловіка, зваживши, як терпляче

вона більше року переносила й більші грубощі від баронеси – трудно повірити, що вона пішла на вбивство. Леся Українка, як ми вже бачили, вживши багато сильних художньо-емоційних засобів у розвиткові повісті, наприкінці змальовує Софіїн злочин як ніби «останню краплю», що переповнила щерть чашу терпіння героїні»

50. **Українка Л. (1871–1913).** Над морем : оповідання ; Жаль : повість / Леся Українка. – Київ ; Берлін : Укр. накладня, [Поч. ХХ ст.]. – 49, 92 с. – (Загальна бібліотека ; № 231). – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 161x120x12 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знаки: Biblioteka Państw. Praw. Seminarjum Duch. w Krzemieńcu ; Книгозбірня А. Сільвеструка.

Атмосферу «кліматичної станції», місця, де лікуються хворі на сухоти, передає й оповідання «Над морем» – твір майже безсюжетний, але з тонкою психологічною замальовкою двох жіночих характерів. Розповідь у творі ведеться від першої особи і має яскраве композиційне обрамлення чудові пейзажі моря і кримського узбережжя, наприклад, імпресіоністично-барвіста картина, що постає перед очима героїні-оповідачки: «Далеко-далеко, на самім горизонті леліло опалове світло – відблиск сонця, для Ялти сонце вже зайшло, але для степу за Яйлою ще світило. От ще хвилина, і горизонт стане фіалковим, ще хвилина, і місяць урочисто впливе з моря і простеле до самого берега широку, золоту, прозору путь, устануть зорі над горами і ясною громадою ітимуть за місяцем, віддалік, немов шануючи його чарівну владу. Я ждала тої хвилини, того тихого, величного тріумфального ходу світачів небесних».

Героїні оповідання «Над морем» належать до різних суспільних кіл, мають різні інтелектуальні рівні, різну психологію. Оповідачка – тонка, спостережлива натура (в своїх судженнях, очевидно, alter ego авторки) – випадково знайомиться з молодого дівчиною з Москви, яка також лікується від тяжко хвороби – туберкульозу. Зав'язуються легкі, необтяжливі курортні стосунки. Героїня дізнається, що її знайома Алла Михайлівна – дочка генерала, те, що називають «світська дівчина» з багатого родини, пещена й розбещена. Її спогади й мрії переважно про московські ресторани «Яр» і «Стрельна», циганські хори, нічні гулянки, світське товариство, кавалерів...

Під час спогадів їй гарне, з тонкими рисами лице прийняло такий «...«циганський» вираз, що мені стало невимовно шкода їй, так як бувало шкода малих дітей в цирку, коли вони показують чужим людям свої тоненькі виламані тільця».

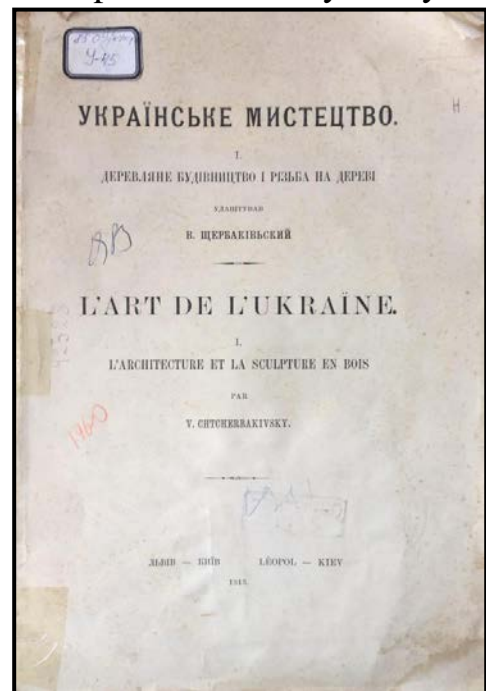
Сумна іронія, а інколи і щирий жаль пронизує ставлення оповідачки до дівчини, надломленої фізично й спотвореної морально. Останнє виявляється у Алли Михайлівни через пихатість і зневагу до людей праці – хоча б до своєї старенької, відданої їй няні, яку дівчина постійно іритує, ображає, змушує даремно працювати. Один яскравий епізод ілюструє цю вульгарну психологію, брутальне панське трактування простої людини-робітника.

Розстаються героїні без симпатії і жалю, – короткі курортні стосунки розкрили їхню повну несумісність. Алла Михайлівна шукає нових пригод, гострих вражень, полює за «поклонниками». Героїні-оповідачці «хочеться на який час втікти від людей власне для того щоб не почати ненавидіти їх». Мізантропія не в її натурі, але «лежачи над самісіньким морем, вона уявляє, що опинилася в країні, де ще не було чи вже нема людей, і природа, пейзаж без людини уявляється їй як «картина – без плями...». Велична краса світу змиває з душі всі неприємні враження, гармонізує потворний, суперечливий світ.⁵⁰

⁵⁰ Лірика Леся Українка (1871–1913) // Історія української літератури. – Кінець XIX – початок XX ст. – Кн. 1. – 2005. – URL: https://ukrlit.net/info/history_xix_xx/33.html

51. **Українське мистецтво** = L'art de l'Ukraine : [в 2 ч.]. Ч. 1 : Деревляне будівництво і різьба на дереві = L'architecture et la sculpture en bois / улаштував В. Щербаківський. – Львів ; Київ : [б. в.], 1913. – XX, 61, [4] с. : іл.с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 280x195x8 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Бібліотека Кременецького Державного Учительського Інституту. – URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0008600>

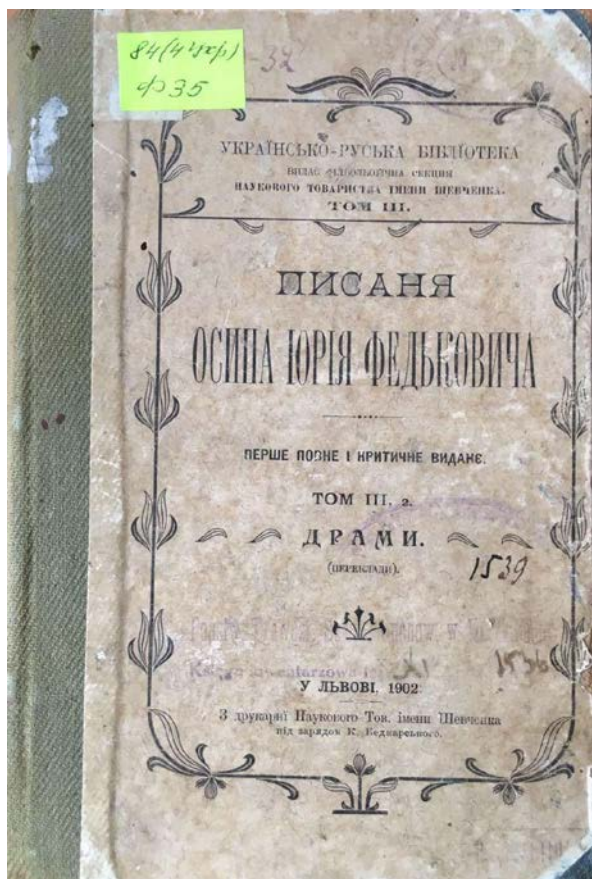
Рідкісне й цінне видання з багатим фактичним та ілюстративним матеріалом. Книжка “Українське мистецтво. Т. I. Деревляне будівництво і різьба на дереві” була першим томом фундаментальної серії Вадима і Данила Щербаківських “Українське мистецтво”. Другий том вийшов друком у Празі в 1926, а третій (останній) – у Римі в 1980. Два перших тома було перевидано у Харкові в 2015 р. з додатками і довідковою інформацією.

ФЕДЬКОВИЧ Юрій (Осип) Адальбертович (1834, с. Сторонець Путилів, тепер селище міського типу Путила Вижницького р-ну Чернів. обл. –1888, Чернівці) – укр. письменник-демократ і громад. діяч. Навчався в Чернівецькій двокласній реальній школі (1846–48). В 1852–63 служив у австр. армії. Подавши у відставку, жив і працював у рідному селі, де розгорнув активну громад. діяльність: захищав права селян на землю, працював шкільним інспектором, склав укр. "Буквар", написав першу програму етногр. опису Буковини, видав для нар. шкіл пісенник ("Співанник для господарських діточок"). У 1873–74 – редактор вид-ва при т-ві "Просвіта" у Львові. З 1874 жив у Чернівцях, 1885–87 редагував газ. "Буковина". Світогляд, зокрема літ.-естетичні погляди Ф., формувалися під впливом селян. визвольного руху на Буковині, нар. творчості, "Кобзаря" Т. Шевченка. Літ. творчість почав нім. мовою. У 1859, перебуваючи в Італії в складі австр. армії, написав перший вірш "Нічліг".

Перша зб. "Поезії Іосифа Федьковича" (Львів, 1862) стала помітною подією в літ. житті всієї Зх. України. Протягом 1867–68 у Коломиї вийшло два зошити другої зб. "Поезії Юрія Городенчука-Федьковича". Поетична спадщина Ф. складається з ліричних віршів, балад і поем, сповнених глибоким соціальним змістом. Поет змалював трагічну долю солдата австр. армії ("Співанка", "У Вероні", "Зілля"), тяжке життя безземельного селянства ("Золотий лев", "Дезертир"), оспівав ватажків селян. повстань ("Лук'ян Кобилиця"), пропагував ідею возз'єднання укр. земель ("До мого брата Олекси Чернявського", "Нива"). У сатиричних віршах викривав католицьку церкву, реакц. інтелігенцію.

Федькович написав понад 60 оповідань та повістей. Перше оповідання "Люба-згуба" надруковано в журн. "Вечерниці" (Львів, 1863). В 1876 у Києві вийшла зб. "Повісті Осипа Федьковича" з передмовою М. Драгоманова. Прозові твори Ф. відзначаються гострими соціальними і побутовими конфліктами, письменник показує високі моральні якості людей з народу, зокрема жовнівців ("Серце не навчити", "Сафат Зінич"), взаєморозуміння трудівників різних національностей ("Три як рідні брати"). У доробку Ф. – і кілька драм. творів ("Так вам і треба", 1865; "Довбуш" 1869; мелодрама "Керманіч", 1876; істор. трагедія "Хмельницький", 1886–87) та вільних переробок зарубіж. п'єс. Своїм ідейно-худож. рівнем вони поступаються перед поезією і прозою. Ф. переклав "Слово о полку Ігоревім", вірш "Чорна шаль" О. Пушкіна, деякі твори Г. К. Андерсена і братів Грімм, чес. і словацькі нар. казки. Переклав нім. мовою укр. нар. пісні. У 1945 в Чернівцях відкрито Федьковича Ю. А. музей, 1974 в Путилі – народний музей-садибу, де встановлено бюст письменника.⁵¹

52. **Федькович Ю. (1834–1888).** Писання. Т. 3, ч. 2. Драматичні переклади / Осип Юрій Федькович; з автографів у-перве видав Іван Франко. – 1-е вид., повне і критичне. – Львів: З друкарні Наукового Товариства ім. Шевченка, 1902. – 532 с. – (Українсько-руська б-ка; т. 4). – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 175x115x20 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знаки: Книгозбірня А. Сільвеструка; Biblioteka Państw. Praw. Seminarjum Duch. w Krzemieniu. – URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0004809>

Федькович Осип Юрій (1834–1888) – український письменник-романтик, передвісник українського національного відродження Буковини. Автор поетичних творів, оповідань, повістей, поем, драматичних творів.

Найповніше зібрання творів Ю. Федьковича було надруковано в 4 томах (6 книгах) у Львові заходами Наукового товариства ім. Шевченка, почесним членом якого він був.

⁵¹ Федькович Юрій Адальбертович [Електронний ресурс]: біографія // Національна бібліотека України. – URL: http://biography.nbuv.gov.ua/data/data/dovidka/dovidka_1000024563/1000024563_000470.htm

Іван Якович Франко (1856–1916) – видатний український поет, прозаїк, драматург, літературний критик, публіцист, перекладач, науковець, громадський і політичний діяч. Доктор філософії (1893), дійсний член Наукового товариства імені Шевченка (1899), почесний доктор Харківського університету (1906). Член Всеукраїнського Товариства «Просвіта».

Упродовж своєї понад 40-літньої творчої активності Франко надзвичайно плідно працював як оригінальний письменник (поет, прозаїк, драматург) і перекладач, літературний критик і публіцист, багатогранний науковець – літературо-, мово-, перекладо- й мистецтвознавець, етнолог і фольклорист, історик, соціолог, політолог, економіст, філософ. Його творчий доробок, писаний українською (більшість текстів), польською, німецькою, російською, болгарською, чеською мовами, за приблизними оцінками налічує кілька тисяч творів загальним обсягом понад 100 томів. Усього за життя Франка окремими книгами і брошурами було понад 220 видань, у тому числі понад 60 збірок його оригінальних і перекладних творів різних жанрів. Він був одним із перших професійних українських письменників, тобто заробляв на життя літературною працею.

53. Франко І. Я. (1856-1916).

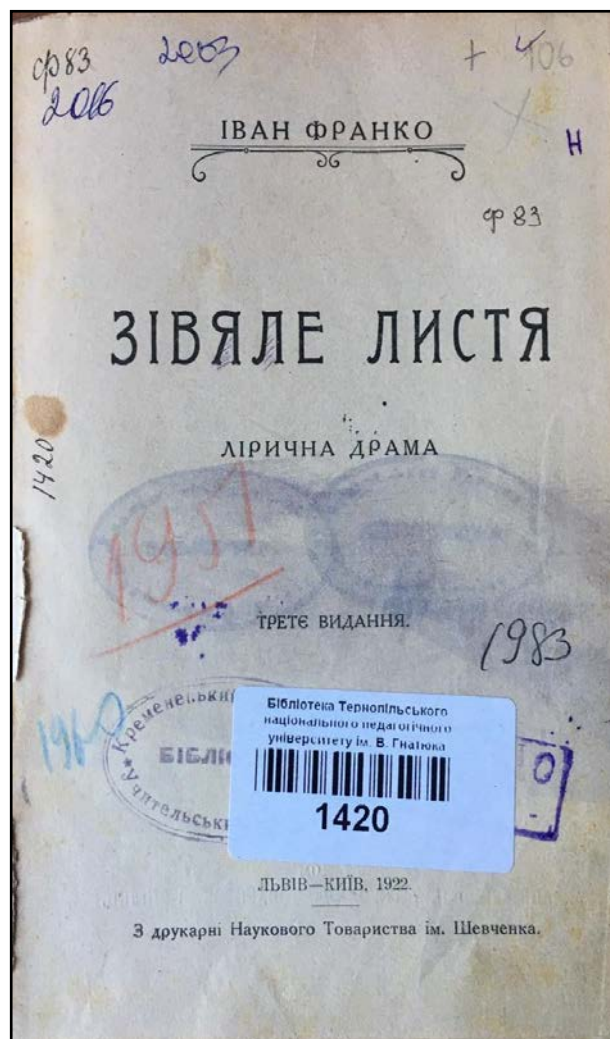
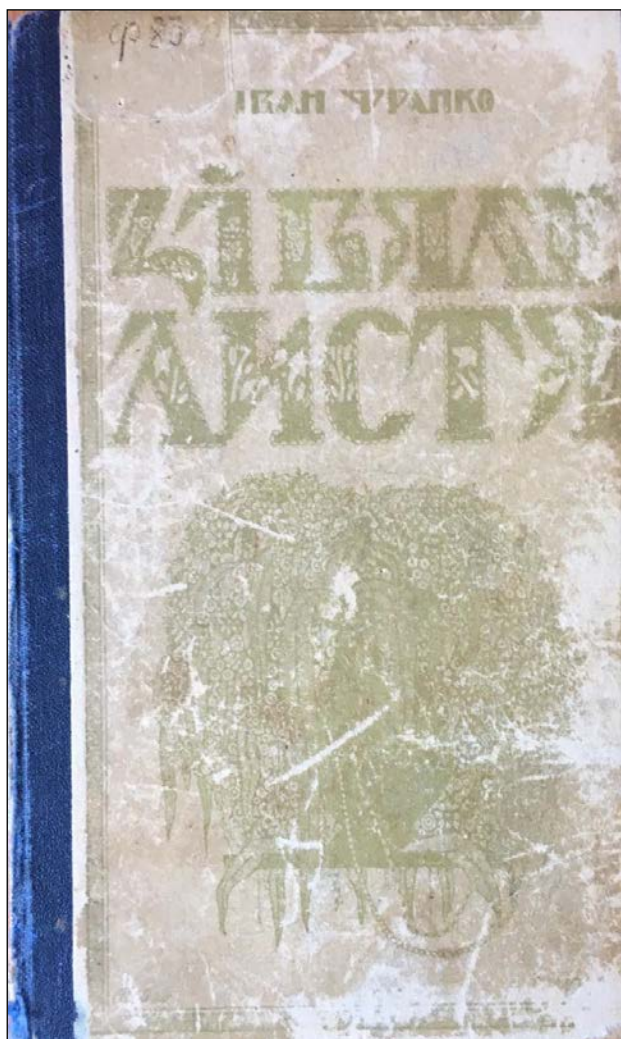
Добрий заробок і інші оповідання / Іван Якович Франко ; накладом А. Хойнацького. – Львів : З друкарні Наукового Товариства ім. Шевченка, 1902. – 136 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 175x110x15 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Зміст: Передмова; Добрий заробок; Муляр; Сам собі винен; Слимак; Історія моєї січкарні; Домашній промисл; Довбанюк; У кузні. – Книга містить кн. знаки: Biblioteka Panstw. Praw. Seminarjum Duch. w Krzemiencu ; Библиотека Кременецької середньої школа № 3 ; Книгозбірня А. Сільвеструка – URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/2648>

У передмові до збірки «Добрий заробок» і інші оповідання» (1902) він зізнався, що ці та наступні твори пов'язані з

задумом збирати матеріали, ескізи та оповідання для змалювання образу галицького суспільства в різних його верствах, змаганнях, працях, заробітках, стражданнях, поривах, ілюзіях та настроях. Реалізація задуму передбачала настанову на спостереження, дослідження, аналіз і верифікацію фактів та явищ, здобутих безпосередньо з довколишнього соціального світу, з суспільного та індивідуального життя особистості.

54. **Франко І. Я. (1856–1916).** Зів'яле листя: лірична драма / І. Я. Франко. – Третє видання. – Львів: Наукове Товариство ім. Шевченка, 1922. – 75 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 185x117x3 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Бібліотека Кременецького Державного Учительського Інституту. – URL: <https://elib.nlu.org.ua/view.html?&id=7732>

Презентовано третє видання збірки інтимної лірики Івана Франка «Зів'яле листя». Твори, написані у 1886–1896 роках, становлять композиційну, тематичну та жанрову цілісність, що дало підстави самому автору назвати збірку ліричною драмою. Перед читачем розкривається душевна трагедія героя, викликана обставинами особистого життя, зокрема нерозділеним коханням. Вірші здебільшого носять автобіографічний характер. Вміщено авторські передмови до першого і другого видань. Обкладинку оформив художник Павло Ковжун.

55. **Франко І. Я. (1856–1916).** *Із днів журби : поезії* / І. Я. Франко. – Друге видання. – Львів : Наук. Тов. ім. Шевченка, 1922. – 136 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 182x115x6 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Бібліотека Кременецького Державного Учительського Інституту.

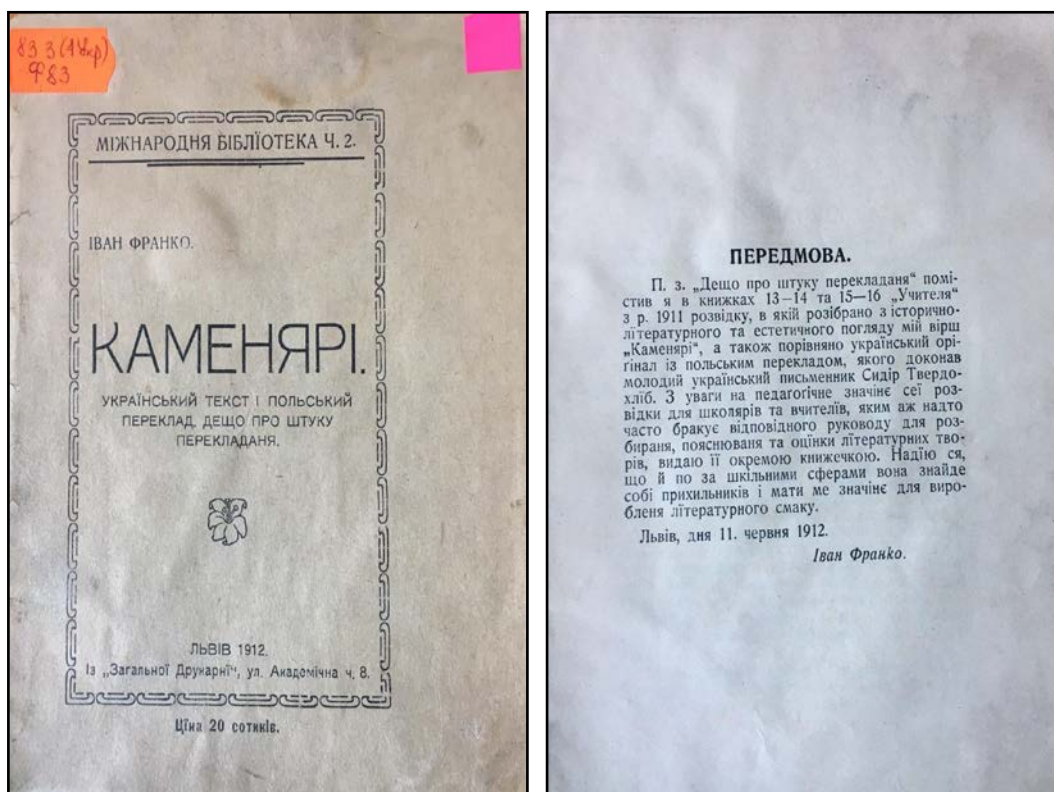

Вихід збірки «Із днів журби» (1900) – своєрідне інтермецо в поетичній творчості Франка. В ній він підсумовував пережите, засвідчував свою незнищену віру в людей та аналізував ті втрати й болі, які випадали на долю поета – «мужичого сина». Ідеал жертвовного громадського посвячення покоління 70-х років, який складався й озвучувався ліричним голосом поета, дедалі виразніше набуває культурософського забарвлення і стає підставою культурного міфу про поета – «мужичого сина «Фантастична мета»: «відродження», «плебеї», «праця», «рух», «дух» – уся ця лексика вводить в атмосферу громадських ідеалів і сумнівів нового демократичного покоління. Відлунням пережитого роздвоєння й розчарування стають муки втраченої любові, відчуття життєвого тягаря, плину літ, завмирання молодечого пафосу.

Лірика Франка набуває глибоко особистісного звучання, стає рефлексивною й нюансованою. Вольовий, духовно-романтичний порив цього покоління, що його заявив «Гімн», заступається болісними й напруженими роздумами, в яких віра в майбутнє і його передчуття зливаються з рефлексіями, побоюваннями, бажаннями щастя окремого індивіда.⁵²

⁵² Іван Якович Франко. Аналіз творчості, критика // Українська література XIX століття. – URL: іван-якович-франко-1856-1916-аналіз-творчості-2/

56. **Франко І. Я. (1856–1916).** Каменярі : український текст і польський переклад, дещо про штуку перекладання / Іван Франко. – Львів : Загальна друкарня, 1912. – 23 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 182x115x6 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр.

Каменярі – вірш українського письменника Івана Франка, написаний у 1878 році. З'явився друком в альманасі «Дзвін» у другій половині того ж року. За мотивами цього вірша самого автора називають «Каменярем». У 1875 році, закінчивши гімназію, Франко пішки подорожував Галичиною, дізнавався про рідний край та життя народу. Йому трапилося побачити на недобудованій дорозі роботу каменярів-брукувальників. Враження від спостереження лягли в основу вірша «Каменярі». За згадками самого Франка:

Отже, у 1878 році, вийшовши з тюрми, він пише свій славнозвісний вірш. Тепер він сприймає своє враження трирічної давності під дещо іншим кутом. Нужденні каменярі, які розбивають камінь, та гранітні скелі перед ними і прокладаний шлях набули у його вірші переносного значення. Величезні скелі стали символом несправедливості, пригнічення, неволі. З ними ведуть боротьбу борці за свободу – каменярі. Добровільно взявши на себе тяжкий труд, «раби волі», прикуті залізними ланцями, вони ціною власного добробуту прокладають путь до нового життя. Сам Франко вважав себе одним з каменярів, не випадково, говорячи про них, він завжди каже «ми». У початку вірша мовиться про «голос згори». Поет не розкриває його природи. Це може бути як особиста совість, так і людська правда.⁵³

⁵³ Каменярі (вірш) // Вікіпедія. – URL: [wiki/Каменярі_\(вірш\)](https://uk.wikipedia.org/wiki/Каменярі_(вірш))

57. **Франко І. Я. (1856–1916).** Маніпулянтка / Іван Якович Франко. – Львів : [б. в.], 1904. – 194 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 223x160x55 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знаки: Biblioteka Państw. Praw. Seminarjum Duch. w Krzemieńcu ; Бібліотека Кременецького Державного Учительського Інституту. – URL: <http://dspace.tnpu.edu.ua/handle/123456789/2649>

Вперше надруковано польською мовою під заголовком «Manipulantka» в газ. «Kurjer Lwowski», 1888, № 197 – 202 від 17 – 22 липня; № 204 – 209 від 24 – 29 липня; № 211 від 31 липня.

Українською мовою вперше надруковано у збірці «В поті чола». Львів, 1890, с. 207 – 266. Твір має дату написання: «Львів, у червні 1888 р.».

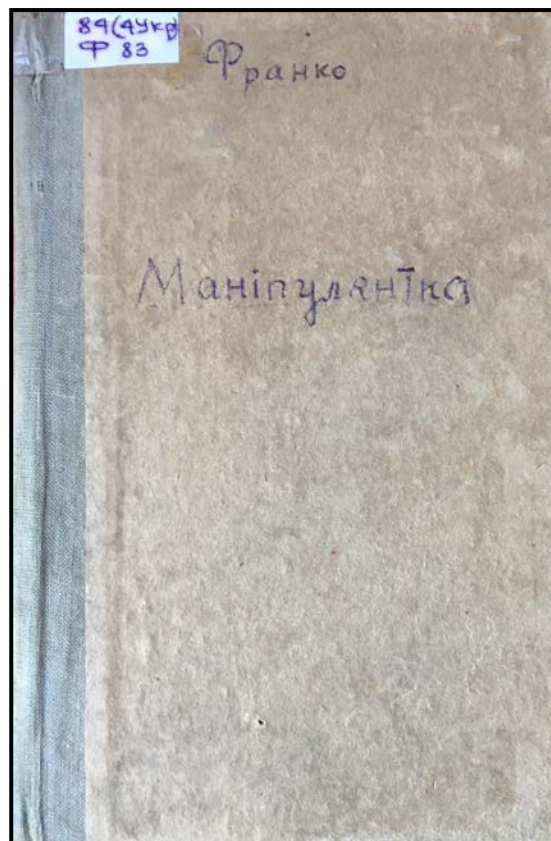
Порівняно з польським першодруком український текст оповідання доповнено новими описами, уточненнями. Особливо поширений Х розділ, до якого включено ряд нових епізодів (сцена з листом, остання розмова Целіни з Темницьким). Ім'я героїні в польському тексті – Зося, в українському – Целя.

Передруковано у «Збірнику творів», т. 2. К., 1903, с. 117–202, та у збірці «Маніпулянтка й інші оповідання», що вийшла у Львові двома виданнями в 1904 та 1906 рр.

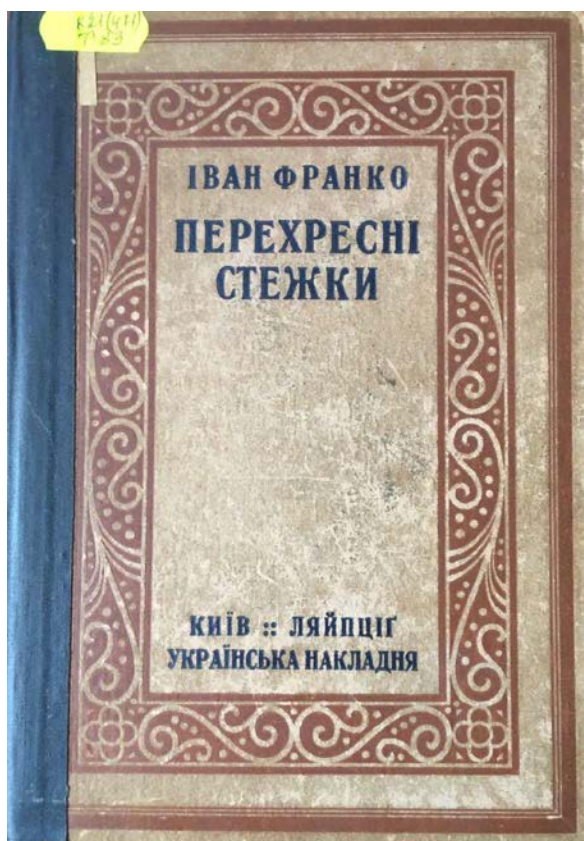
У тексті твору зі збірки «Маніпулянтка й інші оповідання» автор зробив деякі зміни порівняно з українським його першодруком: «стоячого», «цвітучої» виправлено на «що стояв», «що цвіла», «єї» на «її», «міні» на «мені», «котра» на «що», «йім» на «їм», «єго» на «його», «помимо» на «невважаючи на» та ін.

Російською мовою надруковано у виданні: *Ив. Франко. В поте лица. Очерки из жизни рабочего люда.* Спб., 1903, під заголовком «Маніпулянтка» (с. 261–324).

Подається за збіркою: «Маніпулянтка й інші оповідання». Львів, 1906, с. 1–107. В нашому е-перевиданні розділам повісті дано назви для орієнтації у змісті. У Франка вони мали тільки римську нумерацію.⁵⁴

⁵⁴ Франко І. Маніпулянтка // Смерека : сайт. – URL: <https://www.i-franko.name/uk/Prose/Manipuljantka.html>

58. **Франко І. Я. (1856–1916).** *Перехресні стежки* : повість / Іван Франко. – Київ ; Ляйпціг : Українська накладня, [1920]. – 477 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 195x135x41 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр.

Повість “Перехресні стежки” Івана Франка (1856–1916) – один із перших модерністських творів в українській літературі. На тлі суспільно-політичного життя Галичини кінця ХІХ ст. перед читачем постають абсолютно різні долі та історії, сповнені глибокого психологізму та драматизму. Головний герой – молодий адвокат, якому доводиться зіткнутися з інтригами, обманом та підступництвом. Але чи не найважливішим випробуванням для

нього стає зустріч із дівчиною з минулого. Незвичайний сюжет, в якому переплелись любовний трикутник та кримінальна історія, аналіз глибинних психологічних процесів, гострота порушення соціальних і духовних проблем роблять цей твір цікавим та актуальним.

59. **Цариця і Весталька або Живцем замурована** / пер. з фр. Іван Остап. – Вінніпег : Накладом "Канадійського Фармера", 1918. – 77 с. – (Б-ка "Канадійського Фармера"; Рік 1918, число 17). – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 195x135x41 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – URL: <https://diasporiana.org.ua/proza/tsarytsya-i-vestalka-abo-zhyvtsem-zamurovana/>

Цариця і Весталька або Замурована живцем. До глибини душі зворушаюче оповідання з часів панування римського цезаря Нерона, котрий спалив тисячі християн на кострах і тисячі викидав на пастку диким звірям.

Черкасенко С. народився 24 грудня 1876 року в містечку Новий Буг Херсонського повіту Херсонської губернії (тепер Миколаївська область) у селянській родині. Закінчив двокласну школу, потім вступив до Новобузької учительської семінарії.

В 1895 року Спиридон Черкасенко почав вчителювати у різних школах Катеринославщини. У 1901 році його переведено на посаду вчителя на Лідіївські копальні (в семи верстах від м. Юзівка, тепер Донецьк), там він прожив дев'ять років.

Педагог включився в літературний процес, виступаючи спочатку з віршами, а потім з оповіданнями й драматичними творами в українських журналах «Літературно-науковий вісник», «Нова громада», «Дзвін », в альманахах «Перша ластівка», «В неволі». Завдяки діяльності видавництва «Український вчитель» С. Ф. Черкасенко як автор у 1907–1908 рр. фактично відразу виступив у трьох іпостасях: педагога-методиста, популяризатора наукових знань та дитячого письменника. Разом з іншими фундаторами цього видавництва він у 1910 р. бере участь у заснуванні в Києві українського педагогічного журналу «Світло». Протягом 1912–1913 рр. у часопису «Літературно – науковий вісник» було опубліковано цикл статей С. Ф. Черкасенка «З українського життя».

Поділяючи політичні погляди Центральної ради, С. Ф. Черкасенко активно працює на освітянській ниві й після лютневої революції. Так, він стає одним із засновників Всеукраїнської учительської спілки. Вагомою є участь С. Ф. Черкасенка у процесі творення національної педагогічної преси. Він стає одним із організаторів спільного друкованого органу Всеукраїнської учительської спілки та видавництва «Український вчитель» - журналу «Вільна українська школа».

На роки визвольних змагань в Україні припадає активна діяльність С. Ф. Черкасенка вгалузі підручникотворення. Він видає буквар «Початок», читанки «Рідна школа», підручник для учнів початкових шкіл «Найпотрібніші правила правопису з додатком самостійного писання». Цими підручниками активно користувалися в школах, й вони діставали схильні відгуки у пресі.

Непохитний у своїх поглядах та переконаннях, Черкасенко змушений був у 1929 році під тиском влади покинути Ужгород і виїхати до Праги. 8 лютого 1940 року Спиридон Феодосійович помер. Поховали його на Ольшанському цвинтарі в Празі.⁵⁵

⁵⁵ Черкасенкј Спирид Феодосійович (1876-1940) : коротка біографія // Педагогічний музей України : сайт. – URL: http://pmu.in.ua/virtual-exhibitions/140_rokiv_cherkachenko

60. **Черкасенко С. (1876–1940).** Рідна школа. Читанка перша. Рік перший / Спиридон Черкасенко. – Вид. 2-ге. – Київ ; Відень : Дзвін : Українська школа, 1918. – 96 с. : іл. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 210x140x5 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – URL: <https://diasporiana.org.ua/dityachaliteratura/10514-cherkasenko-s-ridna-shkola-chitanka-persha/>

Черкасенко С., як фаховий педагог закінчив Новобузьку вчительську семінарію, активно пропагував національну освіту. Він став автором читанки для початкових класів «Рідна школа», інших підручників, що неодноразово перевидавались у роки функціонування науково-культурних інституцій УНР (1917–1919 рр.), це, зокрема, «Буквар», «Початок», «Читанка», «Граматка», «Найпотрібніші правила правопису» тощо. С. Черкасенко не лише укладав підручники, а й редагував різні шкільні книжки у видавництвах, зокрема в українсько-німецькому видавництві «Земля» (Відень), яке в 1922 році, окрім інших підручників, видрукувало його «Короткий курс правопису з додатком самостійного писання». Аналізуючи доробок С. Черкасенка в галузі створення читанок та букварів, сучасники відзначали їхню глибоку науковість, дух часу, пошану до праці, легкість і доступність викладу матеріалу, мовну досконалість, національний характер. Високу фахову якість і часову універсальність підручників С. Черкасенка доводить і той факт, що на початку 20-х років Наркомосвіти УССР використовував його читанки і замовляв їх друкування в Лейпцігу, вилучивши з них на власний розсуд «елементи клерикалізму, монархізму й суто власницьких «забобонів».

У 1912 році з'являється читанка Спиридона Черкасенка «Рідна школа», видрукована в С.-Петербурзі, на другій сторінці упорядник зазначив: «Софії

Федорівні Русовій з почуттям глибокого поважання присвячую цю працю». Починається читанка віршем Т. Шевченка «Учіться, брати мої...» До речі це вірш чи не найчастіше трапляється у підручниках. Багата змістом читанка складалася з 12 розділів, обсягом 164 сторінки. Перші чотири розділи та останній (дванадцятий) подавалися автором без назви, хоча за назвами та змістом запропонованих творів у третьому розділі легко можна визначити тематику: зима, зимові явища, розваги та свята. Наступні розділи мали назви: п'ятий – «Тварі», шостий – «Весна», сьомий – «Птаство», восьмий – «Літо», дев'ятий – «Риби, гади, комахи тощо», десятий – «Осінь», одинадцятий – «Про рослини тощо».

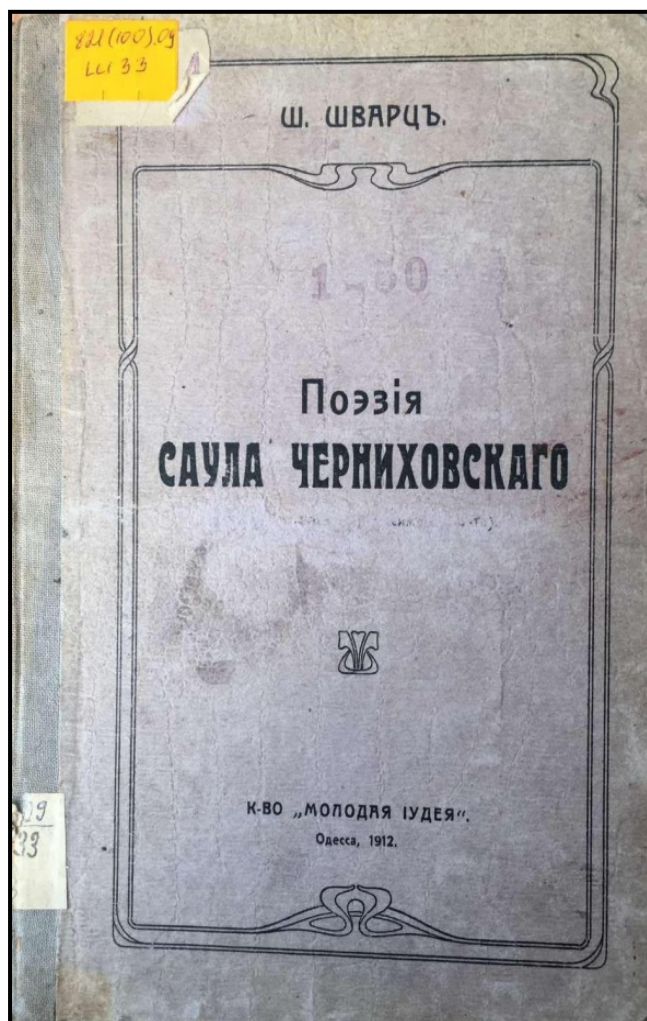
Слід зазначити, що читанка «Рідна школа» кілька разів перевидавалась. Зокрема, 1917 року в Києві її було видано з деякими змінами, Також того року і під тією ж назвою видано читанку С. Черкасенка, але з позначкою «Читанка перша». 1919 року побачила світ «Рідне слово» (Читанка друга). Угорі титульної сторінки зазначено: видавництво «Українська школа» під орудою С. Русової, Ю. Сірого, Я. Чепіги і С. Черкасенка. Обсяг становив 94 сторінки – це значно менше, ніж у першому виданні. Відзнялась вона від попередньої також і структурно. Так, новий матеріал подавався переважно без поділу на розділи. Істотним недоліком було те, що авторів творів не зазначено ні у змісті, ні поряд із творами на сторінках. У 1922 році у Вінниці з'явилося ще одне видання читанки С. Черкасенка «Рідна школа» (Читанка друга. Всеукраїнське Державне Видавництво. Подільська філія). У правому верхньому куточку титульної сторінки зазначено: «Пролетарі всіх країн єднайтесь». Але на другій сторінці вказано: Вінниця. Друкарня т-ва «Просвіта». 1919 рік. Обсягом вона була 114 сторінок. Тут є частина творів читанки 1912 року. Проте є й нові, зокрема розповідь науково-популярного плану «Аероплан». Через тривалий проміжок часу (1927 рік) видавництво «Українська школа» перевидало підручник. Взявши за основу читанку 1919 року, автор-упорядник до цього видання додав і декілька нових творів, зокрема розповідь «Наші великі люди» (автори Є. Єфремов та С. Черкасенко). Читанка складалася із дев'яти розділів, обсягом 144 сторінки. Прикметно, що до останнього розділу автор долучив «Гімн» П. Чубинського. У читанках Східної України це трапляється вперше. У читанках Західної України «Гімн» залучено ще у 1917-19 рр. Так у «Букваревій читанці» (Коломия, 1919) вміщено «Народний гімн» (стор. 29) та розповідь про УНР і подається зображення тризуба.

Наші спостереження спонукають до думки про те, що українські підручники з читання для молодших школярів ХХ століття мали чітко виокремлену національну спрямованість. З методичного погляду вони були якіснішими від офіційних російськомовних, значною мірою відповідали проблемам та інтересам, української дитини, українського народу.

Далі видання підручників припиняється на кілька років, оскільки як відомо, з початком війни 1914 року до революційних подій на Східній Україні повністю було заборонено українське друковане слово і все, що пов'язане з українством.⁵⁶

⁵⁶ Черкасенко С. Рідна школа // Богданець-Білокаленко Н. І. Проблема формування особистості ... (50-ті роки ХІХ ст. – 50-ті роки ХХ ст.) – Київ, 2014. – С. 34-35. – URL: https://lib.iitta.gov.ua/713643/1/bogdanets_monografia

61. **Шварць Ш.** Поэзия Саула Черниховскаго : къ 20-летию творчества / Ш. Шварць. – Одесса : Молодая Иудея, 1912. – 36 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 212x143x5 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Ukrainischer Schulverein "Ridna Schkola" München, 40. – Висвітлено життя і творчість єврейського поета Саула Чернихівського.

В історії назавжди закарбувалась видатна постать – Саула Чернихівського, який підняв івритомовну літератури зовсім на інший рівень. Славетний поет, дворазовий номінант на Нобелівську премію з літератури. Народився в селі Михайлівка, яка колись розташовувалась територіально у Таврійській губернії, 20 серпня 1875 року. Зростав він у люблячій сім'ї. Батько та мати часто балували свого сина та навчали мудрості. З п'яти років юнак читав російською, з семи – на івриті, з десяти вже вивчав П'ятикнижжя. Навчався у модернізованій єврейській початковій школі. На жаль, на той час у селі навчального закладу не було, тому майбутньому поету довелося здобути освіту у російській школі для дівчаток. Саул постійно присвячував свій час урокам, а також поглибленому вивченню культури та інших сфер. У десять років хлопець уже добре знав єврейську класичну літературу і сам почав писати на івриті вірші, самостійно створив

російсько-єврейський словник і навіть написав п'єсу. В якийсь момент він зрозумів своє життєве покликання, а тому подався в слід за своєю метою. Видатний літератор у п'ятнадцятирічному віці приїхав до Одеси, де навчався у приватному єврейському комерційному училищу Гохмана. Почав вивчати іноземні мови: англійську, німецьку, французьку, а ще після відвідування занять вчив самостійно – італійську, грецьку.

У 1892 році сімнадцятирічний Саул Чернихівський почав опублікувати свої дебютні вірші в єврейських журналах Нью-Йорка, Кракова. У 1898 році у Варшаві вийшла його перша збірка поезії – “Хезіонот у-мангінот”, що в перекладі означає – “Фантазії та мелодії”. Цикл віршів початкового літератора пішли в масу – у всьому світі дізнавалися про талановитого михайлівського поета. З 1899 по 1903 рік вивчав природознавство та медицину в університетах Гейдельберга, а після цього ще два роки навчався у Лозанні, де здобув диплом доктора медицини. Часто відвідував низку курсів з філософії та літератури.

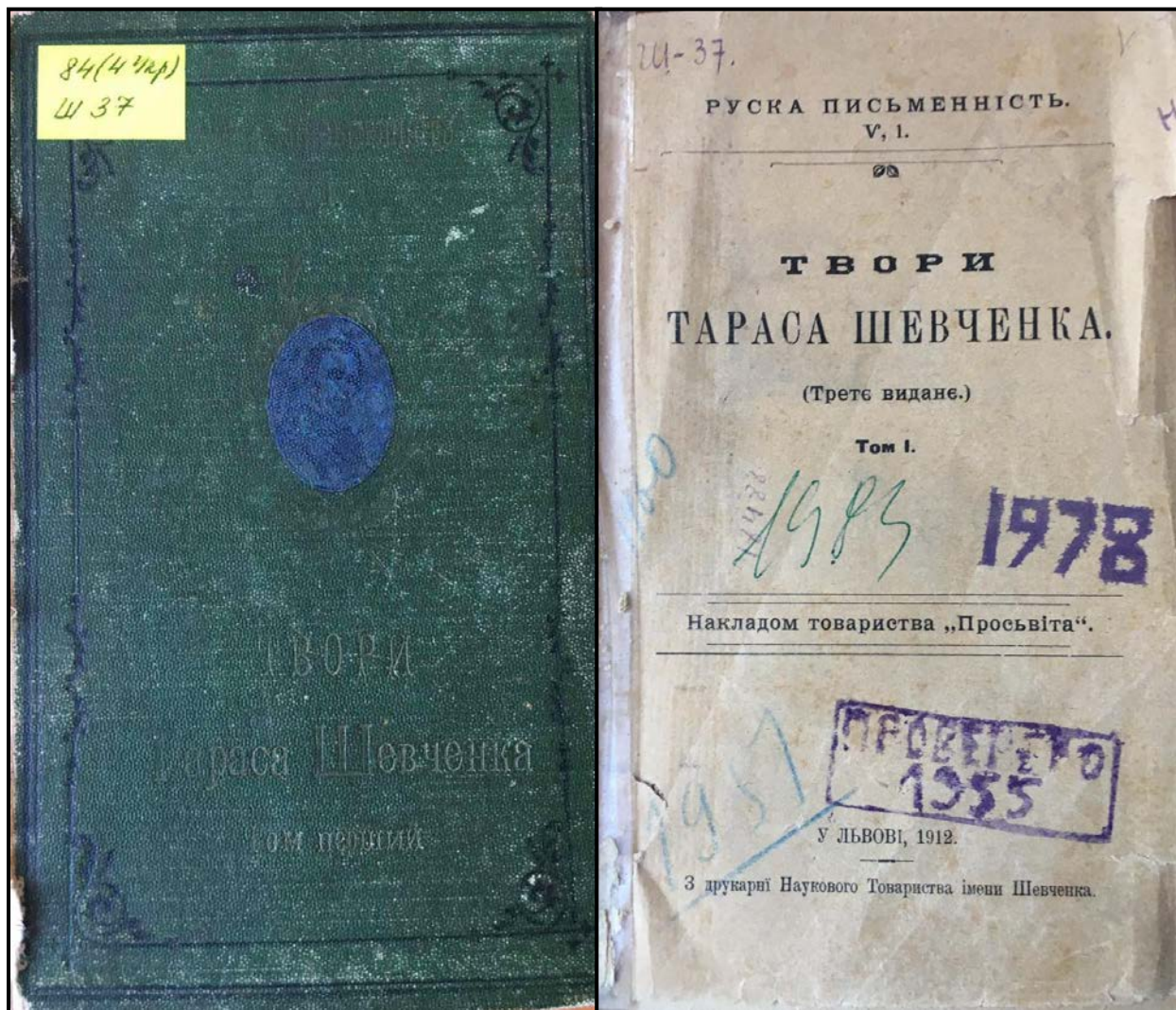
З 1911 року співпрацював у Єврейській енциклопедії російською мовою. Завдяки знанням стародавніх та нових мов літератор із нашого краю займався перекладом дуже багатьох текстів. Як перекладач бачив перед собою два основні завдання: розширити кругозір читачів на івриті, зокрема, познайомити їх із давніми міфологічними уявленнями інших народів та освоїти нову метрику, реалізувати невикористані пластичні можливості івриту.

У 1940 вийшла у світ збірка “Р'єї, адама”, що в перекладі має назву – “Дивися, земля”), а в 1944 році посмертно була опублікована його остання збірка “Кохвей шамаїм рехоким” (“Далекі зірки небес”). В останні роки життя Чернихівського його творчість здобула визнання. На його честь муніципалітет Тель-Авіва заснував та назвав його ім'ям премію, яка присуджується за переклади. Дебютним лауреатом цієї премії став він сам, отримавши її за переклад “Одіссеї”. Саул Чернихівський помер 13 жовтня 1943 року після тривалої серцевої хвороби.

Просвітник з нашого краю писав вірші на івриті, хоч і на той час іврит ще не був повністю відновлений як розмовний і часто називався “давньоєврейською мовою”. Поезія Сауля присвячена внутрішньому відродженню національної особистості через сіонізм, визволення єврейської душі. Чернихівський писав не тільки ліричні вірші, а й балади, ідилії та сонети. Особливою увагою слід відзначити серію історичних балад та поему “Барух із Майнца”, які описують історію єврейства та антисемітизму. У сонетах Чернихівського простежується вплив символізму “срібного віку”. Переклав на іврит “Іліаду”, “Одіссею” та “Слово о полку Ігоревім”. У 1935 році став номінантом на нобелівську премію з літератури, однак здобути нагороди не вийшло. У 1937 році талановитий поет знову понадіявся на вдачу – вдруге номінований на відзнаку усього його життя, і вдруге її не отримує.⁵⁷

⁵⁷ Саула Чернихівський : історія про просвітника із Запорізької області // Я культурний : пам'ятки Запоріжжя : сайт. – URL: <https://izaporizhets.com/uk/eternal-istoriya-vidomogo-prosvitnyka-iz-zaporizkoyi-oblasti>

62. Шевченко Т. Г. (1814–1861). Твори. Т. 1 / Тарас Григорович Шевченко. – 3-є вид. – Львів : З друкарні Наукового Товариства ім. Шевченка, 1912. – [544] с. – (Руска письменність). – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 160x105x25 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр.

Перлина світової Шевченкіани. Унікальне літературно-художнє серійне видання. Бібліографічна рідкість наукової бібліотеки ТНПУ ім. В. Гнатюка, тираж: 10 000 примірників.

Оправа: Тверда видавнича художня палітурка з написами позолотою на обкладинці та корінці. Фактично це картонаж, обтягнутий тканиною шляхетного оксамитового кольору. На обкладинці - рельєфне тиснення барельєфу Шевченка з елементами позолоти. Книга була видана з стандартною оправою вартістю 1,60 крон. На задній кришці – рельєфне тиснення з логотипом «Переплетня Товариства Просьвіта»

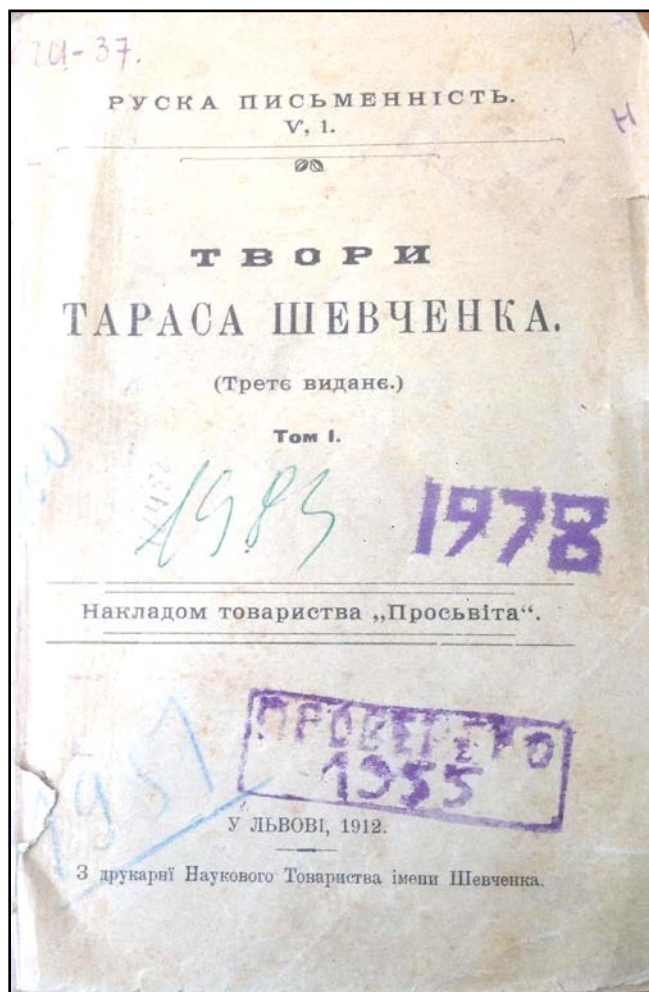
Стан: дуже добрий. Реліквія без втрат!!! Збереглась навіть титульна сторінка та всі ілюстрації! Всі сторінки міцно триматься блоку. Звичайно, пилукою на книжковій полиці така книга не припадала : за 106 років з моменту

виходу на світ геніальними Тарасовими рядками зачитувалось не одне покоління українців. Відповідно, оправа має сліди користування книгою у вигляді легкої потертості кутиків, мікротріщин на згинах корінця. Краї кількох сторінок трішки пошарпані, але в цілому обріз сторінок зберігся пристойно: досить рівний, не розтріпаний.

У даний час раритет рівня національної святині у ХХІ столітті рідкісний примірник видання творів Тараса Шевченка (Львів, 1912 р.) зберігається в колекції ЦРВ ТНПУ ім. В. Гнатюка.

Перед Вами рідкісний примірник дореволюційного видання безсмертних творів Тараса Шевченка, який чудом уцілів до наших днів. Як зазначено на титульній сторінці, це перший том з двохтомного 3-го видання творів Т. ШЕВЧЕНКА, який був надрукований у Львові в 1912 р. у друкарні Наукового Товариства ім. Шевченка. Фактично це 5-й випуск з серії книг «Руска письменність», яка виходила під редакцією Юліана Романчука під егідою Товариства «ПРОСВІТА».

ЗМІСТ 1-го тому творів Тараса Шевченка:

– Передмова Юліана Романчука до 1-го видання «Поезії» Т. Шевченка (Львів, 19 серпня 1901 р.). – С. 3.

– Передмова Юліана Романчука до 2-го видання «Творів» Т. Шевченка в серії «Руска письменність» (Львів, 30 квітня 1907 р.). – С. 4.

– Передмова Юліана Романчука до 3-го видання «ТВОРИВ» Т. Шевченка в серії «Руска письменність» (Львів, 15 лютого 1912 р.). – С. 7.

– Найважливіші дати з життя Т. Шевченка. – С. 9.

– Тарас Шевченко (Автобіографічні звістки), переклад з російського (лист до редактора часопису «Народное чтение» від 18 лютого 1860 р.). – С. 11.

– Уривок з повісті Т. Шевченка «Княгиня». – С. 18.

– Передмова Т. Шевченка до 2-го видання «Кобзаря» (Седнев, 8 березня 1847 р.). – С. 29.

I. Дрібніші поезії:

а). Думки, пісні, посвяти і таке інше (26 творів, в т.ч. «Заповіт»). – С. 33.

б). Описи, образи, оповідки і таке інше (22 твори, в т.ч. «Іван Підкова», «Гамалія», «Розрита могила», «Чигирин», «Кавказ», «Холодний Яр»). – С. 66.

II. Більші поезії (12 творів, в т.ч. «Катерина», «Гайдамаки», «Сон», «Іван Гус (Єретик)», «Наймичка», «До мертвих і живих, і ненарождених», «Псалми Давидові»). – С. 133.

Додаток: Т. Шевченка «Артист (Художник)» : повість автобіографічна. – С. 376.

Тарас Шевченко. Приписки. – С. 510.

Шевченко jako маляр : нарис О. Новицького. – С. 544.

Перелік ілюстрацій:

1). Портрет Т. Шевченка. – С. 26.

2). Рідна хата Т. Шевченка. – С. 28.

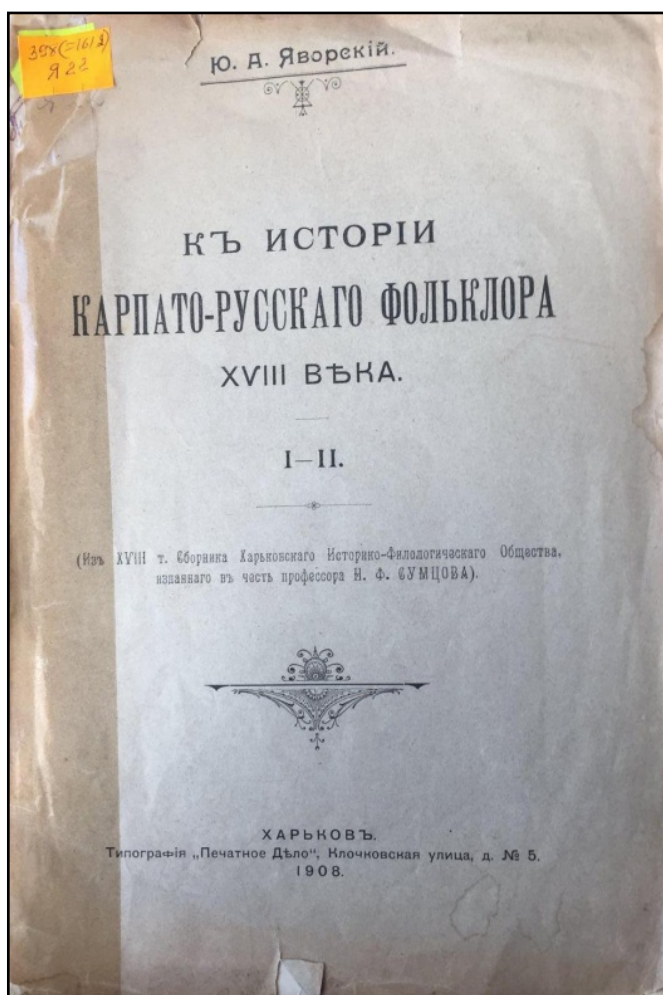
3). Т. Шевченко в молодім віці /копія гравюри на дереві академіка Лаврентія Аксеновича Серякова (1824–1881), зробленої в Німці у 1879 р. на основі автопортрету Шевченка 1840 р. – С. 32

За довгих 106 років ця збірка неперевершених поетичних і прозових творів українського пророка була мовчазним свідком хвилин радісного піднесення та глибокого смутку своїх численних і вдячних читачів. Поетичними рядками Великого Кобзаря зачитувались, ними тішились, з ними тужили і з ними мріяли. Глибоко народною поезією Тараса захоплювались в тісному родинному колі, її урочисто декламували на народніх зібраннях, але водночас цю Тарасову збірку доводилось берегти від води та полум'я та переховувати від недругів. Ось чому видання творів Т. Шевченка понад столітньої давності, яке пройшло крізь вогонь та воду, перенісши всі лихоліття та пожарища двох світових воєн, але волею Всевишнього та вдячних читачів чудом збереглося без втрат до наших днів – це справжня реліквія рівня національної святині. Чудом вціліла збірка творів Шевченка 100-літньої давності наочно показує нам – нащадкам великого Тараса – велич його синівської любові до нашої спільної неньки – України.

І сьогодні, гортаючи пожовклі від часу сторінки цієї збірки з проникливими шевченківськими рядками, наче відчуваєш тепло долонь її перших численних читачів – наших достойних попередників, які, виконуючи Тарасові заповіді, здобули для нас в нелегкій борні самостійність України. А вже наше завдання – зберегти цінну духовну Тарасову спадщину та відновити територіальну цілісність і соборність Української держави, давши гідну відсіч новітній навалі московської орди, яка руками путінських найманців та усіляких запродавців намагається грубою військовою силою відшматувати від України Крим та Донбас...⁵⁸

⁵⁸ Шевченко. Твори. – Львів : Друкарня НТШ, 1912 // РАРИТЕТ!. – URL: <https://unc.ua/auction/shevchenko-antikvarne-vidannya-tvor-v-lv-v-drukarnya-ntsh-1912-r-raritet-357557>

63. **Яворскій Ю. А.** Къ исторіи Карпатско-Русскаго фольклора XVIII века : изъ XVIII т. Сборника Харьковскаго Историко-Филологическаго Общества, изданнаго въ честь профессора Н. Ф. Сумцова / Ю. А. Яворскій. – Харьковъ : Печатное Дело, 1908. – 7 с. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 260x175x2mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр.

В 1907 г. Ю. А. Яворским было опубликовано два небольших материала в кн. «Чтений в историческом обществе Нестора-Летописца» (ЧИОНЛ), чьим действительным членом он состоял, а также его сообщение «К истории галицко-русского фольклора XVIII века» на заседании общества 6 мая 1907 г. Учёный подробно рассказал о двух старых записях галицко-русских поверий, найденных им в Западной Галиции во время поездки летом 1906 г. Первая запись – два судебных дела, разбиравшихся в волостном (зойтовском) суде с. Верховли Новосандецкаго уезда в 1779 и 1781 гг. В них сохранились интересные сведения о колдовстве и его приёмах. Вторая запись – сборничек народных метеорологических примет на польском языке, помещённый на последнем (переплетном) листе метрической книги с. Перунки Грибовскаго уезда за 1778-1783 гг. Помимо приведённых текстов, докладчик указал для некоторых поверий и примет их варианты и параллели, описанные в русской и иностранной этнографической литературе. По поводу сообщения прозвучали замечания В. А. Розова, Т. Д. Флоринскаго, В.З. Завитневича и М.В. Довнар-Запольскаго. Позднее работа на эту тему была издана в 1909 г. в т. 18 «Сборника Харьковскаго историко-филологическаго общества», посвященнаго 30-летию ученой и педагогическаго деятельности профессора Н. Ф. Сумцова и отдельным оттиском.⁵⁹

⁵⁹Ю. А. Яворскій – учёный и общественно-политический деятель Карпатской Руси // Русин : журнал. – 2015. – № 1 (39). – URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/you-a-yavorskiy-uchyonyy-i-obschestvenno-politicheskiy-deyatel-karpatскоy-rusi>

Латиничний шрифт

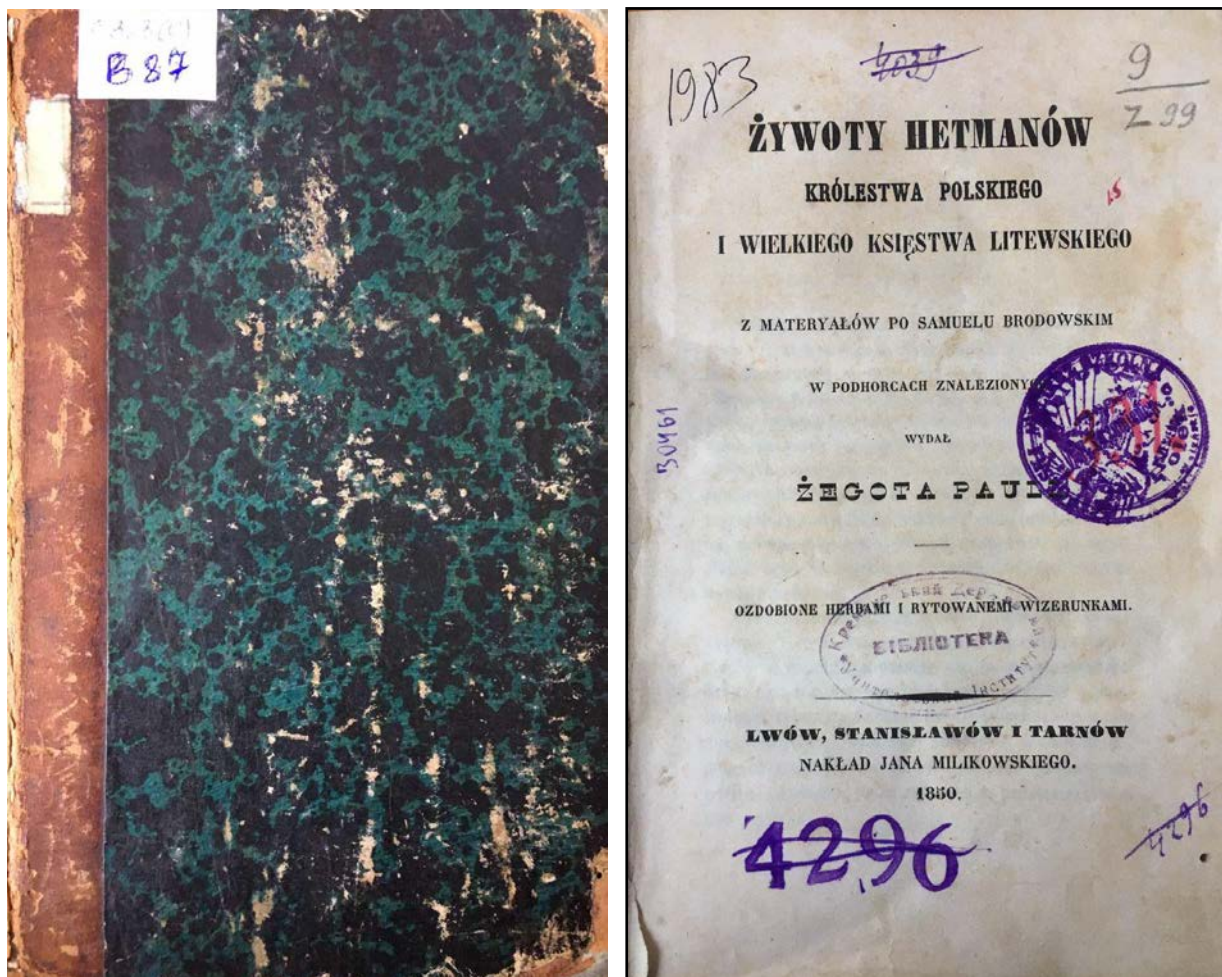
Бе(є)льовський (Bielowski) Август (1806–1876) – польський історик і археограф, поет, перекладач. Н. в с. Креховичі Долинського пов. (нині село Рожнятівського р-ну Івано-Франк. обл.) в сім'ї службовця. Вчився в школі (м. Станіслав, нині Івано-Франківськ), у греко-католичеської оо. Василіан в Бучачі, 1828 вступив до Львів. ун-ту (вивчав філософію і право). Брав участь у польському повстанні 1830–1831, потім вернувся в ун-т; 1834–36 ув'язнений австрійськими властями за участь в таємній орг-ції "Союз друзів народу". Закінчив навчання в ун-ті та в Торг. акад. Здійснив перший в Польщі повний пер. "Слова о полку Ігоревім" (віршований і прозовий) із власними поясненнями ("Похід Ігоря на половців", 1833). 1838 разом із Л.Семенським видав зб. "Думки", де вмістив свої переспіви укр. нар. дум ("Русалка", "Довбуш", "Сава" та ін.). У літ. альманасі "Зеновія" опублікував "Пісню про Генріха Побожного" (1839), написану під впливом "Слова о полку Ігоревім". Перекладав тв. Ф. Шіллера, Й. В. Гете, укр. та сербські нар. пісні. Після 1840 займався наук. дослідженнями. Від 1845 працював у Нац. ін-ті ім. Оссолінських, 1850 (формально 1869) став його дир.; з 1862 – ред. органу Ін-ту "Бібліотека Оссолінських" (див. Оссолінеум). У зв'язку зі своєю історико-видавничою працею 1847–57 подорожував, працюючи в б-ках Польщі, Австрії, Німеччини, а також Санкт-Петербурга і Москви. Підтримував дружні та наук. стосунки з І. Вагилевичем; у черв. 1858 у Львові познайомився з Я. Головацьким та П. Кулішем. Разом із Вагилевичем видав оригінальний текст т. зв. Літопису Нестора з пер. польсь. мовою та з поясненнями (Львів, 1864). 1864–76 упорядкував і видав 3-томну зб. польсь. істор. хронік та ін. документів "Monumenta Poloniae historica" ("Історичні пам'ятки Польщі"), що містить важливі матеріали для вивчення історії України; досліджував історію бойків, гуцулів; опублікував матеріали з історії руху опришків ("Покуття", 1857). За істор. дослідження ряд академій і наук. т-в обрали Б. своїм чл. (зокрема, Петерб. АН).⁶⁰

64. **Bielowski A. (1806–1876).** Wstęp krytyczny do dziejów Polski / August Bielowski. – Lwów : W drukarni Zakładu Narodowego Ossolińskich, 1850. – 542 s. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 220x140x25 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Biblioteka Liceum Krzemienieckiego. – URL: <https://polona.pl/item/wstep-krytyczny-do-dziejow-polski,NzM2Mjg0/3/#info:metadata>. – Назва українською мовою: Критичний вступ до історії Польщі.

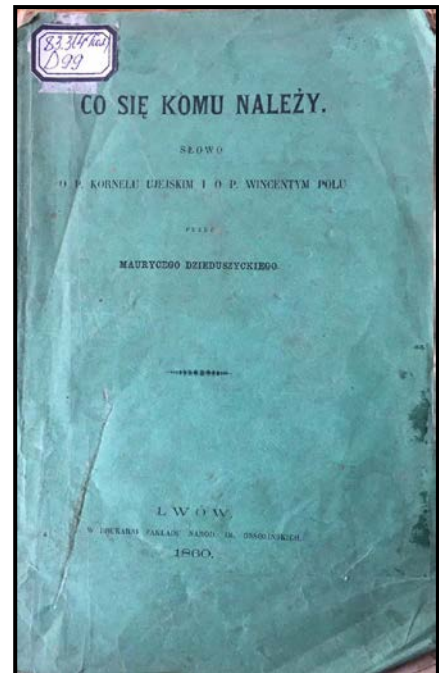
⁶⁰ Герасимова Г. П. Бельовський Август [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України. Т. 1 : А–В. – Київ, 2003. – URL: http://www.history.org.ua/?termin=Belovskyj_A

Бродовський (Brodowski) Самуїл – польський письменник з військового мистецтва та історії; переклав Кевенгюллера: "Ars militaris" (1750), зібрав всі польські військові закони в "Corpus juris militaris" (1753) і написав "Żywoty hetmanow" (вид. 1850, з доповненнями).

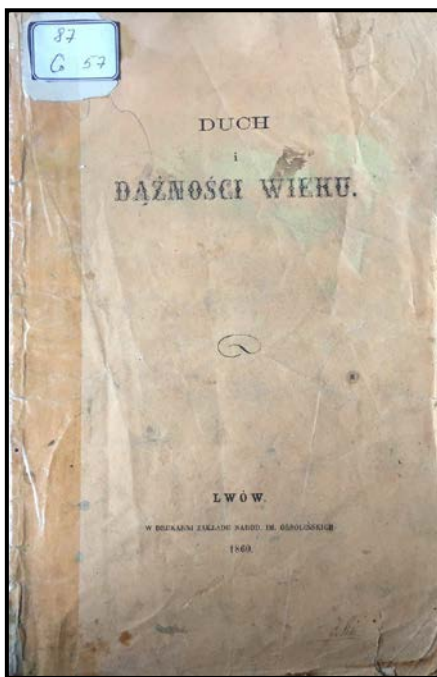

65. **Brodowski S. (?–1775?).** *Żywoty hetmanów Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego / Samuel Brodowski ; z materyałów po Samuelu Brodowskim w Podhorcach znalezionych wyd. Żegota Pauli.* – Lwów : Nakład Jana Milikowskiego, 1850. – 314 s. : ozdobione herbami i rytowanemi wizerunkami. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 202x127x17 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Polska Macierz Szkolna Koło Krzemieńcu w woj. Wołyńskie. – URL: <http://pbc.gda.pl/dlibra/docmetadata?id=18923>. – Назва українською мовою: Життя гетьманів Королівства Польського і Великого князівства Литовського: з матеріалів, залишених Самуїлом Бродовським у Підгорцях.

Дідушицький Маврицій Ігнатій Олександр (граф Dzieduszycki 1813–1877) – польський історик зі спольщеного руського роду Дідушицьких, письменник, поет, драматург, перекладач, дійсний член Польської академії наук.⁶¹

66. **Dzieduszycki M. (1813–1877).** Co się komu należy: słow o p. Kornelu Ujejskim i o p. Wincentym. Polu / Maurycy Dzieduszycki. – Lwów : W Drukarni Zakładu Narod. im. Ossolińskich, 1860. – 35 s. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 223x139x2 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Назва українською мовою: Що кому належить. Слово про пана Корнеля Ужейського та пана Вінцентія Поля.

Годєбський Франциск Ксавері (пол. Godebski, 1801–1869) – польський письменник і журналіст. Народився у Франкенталі. Ципріан Годєбський – його батько, а Доброгост – псевдонім. Був у 1822–1823 роках редактором кількох літературних часописів у Варшаві, зокрема «Ванди». Брав участь у Листопадовому повстанні, був членом Сейму в 1831 році та редактором журналу «Орзел Біли».

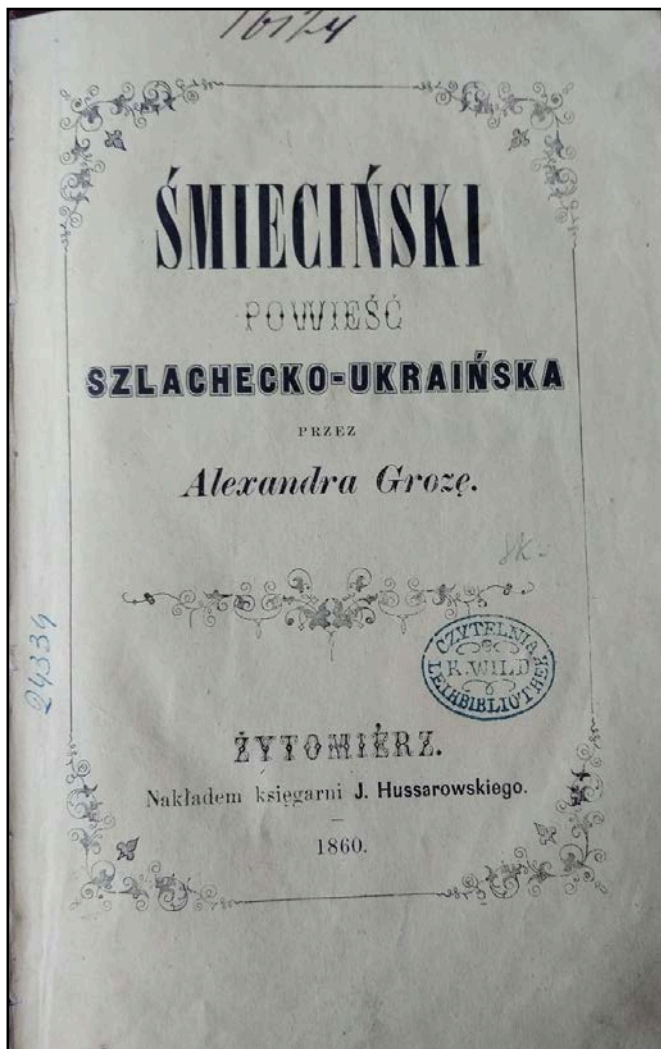
З 1832 по 1858 жив у Франції. У 1841 році став співзасновником, а з 1853 року викладачем школи Батіньоль (Школа Батіньольська). У 1849 р. Францішек став адміністратором «La Tribune des Peuples» (Народна труба). Повернувшись до Польщі, він став куратором Оссолінеуму у Львові. Помер у Львові й похований на Личаківському кладовищі.⁶²

67. **Godebski K. (1801–1869).** Duch i dążności wieku / Ksawery Godebski. – Lwów : W drukarni Zakładu Narod. imienia Ossolińskich, 1860. – 86 s. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 201x136x14 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – URL: <https://polona.pl/item/51445>. – Назва українською мовою: Дух і прагнення епохи.

⁶¹ Маврицій Дідушицький // Вікіпедія. – URL: [wiki/Маврицій_Дідушицький](https://uk.wikipedia.org/wiki/Маврицій_Дідушицький)

⁶² Франциск Ксавері Годєбський // Вікіпедія. – URL: [wiki/Франциск_Ксаверій_Годєбський](https://uk.wikipedia.org/wiki/Франциск_Ксаверій_Годєбський)

Гроза (Groza) Александр Кароль (1807–1875) – польс. поет і драматург, представник «української школи» в польській літературі. Початкову освіту здобув в Умані (1817 – 20), закінчив 1826 гімназію у Вінниці. Навчався у

Віденському (1826 – 29) і Дерптському (1829 – 30) ун-тах. Видавав і редагував (1838 – 42) у Вільні польс. календар «Русалка», в якому висвітлював і укр. дійсність. Поеми «Пан канівський староста» (1836), «Сорока» (1838), «Перша покута Залізняка» (1843), «Про вмерлі душі» (1848), «Мартин» (1849), «Пан Григір», «Нежданий гість» (обидві – 1855), «Заклад» (1860), «Смецінський» (1855 – 60), драма «Гриць» (1858) – на теми з укр. життя.⁶³

68. **Groza A. Smiecinski** : powiesc szlachecko-ukrainska / przez Alex. Groze. – Zytomierz : Ksieg. J. Hussarowskiego, 1860. – 238 s. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 223x160x55 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Книга містить кн. знаки: Бібліотека Кременецького Державного Учительського Інституту ; Czytelnia

Leihbibliothek K. Wild ; Biblioteka Liceum Krzemienieckiego. – URL: <https://academica.edu.pl/reading/readSingle?cid=11136765&uid=11137443>

Ковальський Францішек (Franciszek Kowalski, 1799–1862) – польський письменник, архівіст. Народився в с. Паволоч Сквирського повіту (тепер Попільнянський район, Житомирська область). Навчався у Вінницькій повітовій школі (1810–1814 рр.) і створеній на її основі Подільській гімназії (1814–1818 рр.), де заявив про себе як обдарований поет. В 1819 р. продовжив навчання у Волинському ліцеї (Кременець), а після його закінчення у 1823 р. зблизився з літературними колами у Львові. З 1820-х років почали виходити його

⁶³ Пилипчук Р. Я. Гроза (Groza) Александр Кароль // Ізборник. Українська Літературна Енциклопедія. – Київ, 1988. – Т. 1: А–Г. – С. 490-504.] URL: <http://izbornyk.org.ua/ulencycl/u36.htm>.

«спольщені» переклади творів Мольєра. Зокрема, 6 томів побачили світ у віленському видавництві І. Глюксберга в 1847–1850 рр.

На початку 1824 р. перебрався до Варшави, де працював гувернером. З 1829 р. – учитель польської мови й літератури у воєводській школі в Щебжешині. Брав участь у Листопадовому повстанні 1830–1831 рр., а його патріотичні вірші поширювались в рукописних листівках і були частково видані у збірці «Меч і лютюня, або Пісні волі вільного поляка» (Варшава, 1831). Заарештований після капітуляції Замостя, був ув'язнений у фортеці в Кам'янці-Подільському аж до амністії на початку вересня 1832 р. Того ж року одружився з Агнешкою Ягеллович. По її передчасній смерті залишився з чотирма синами та двома доньками й замешкав у Галичині.

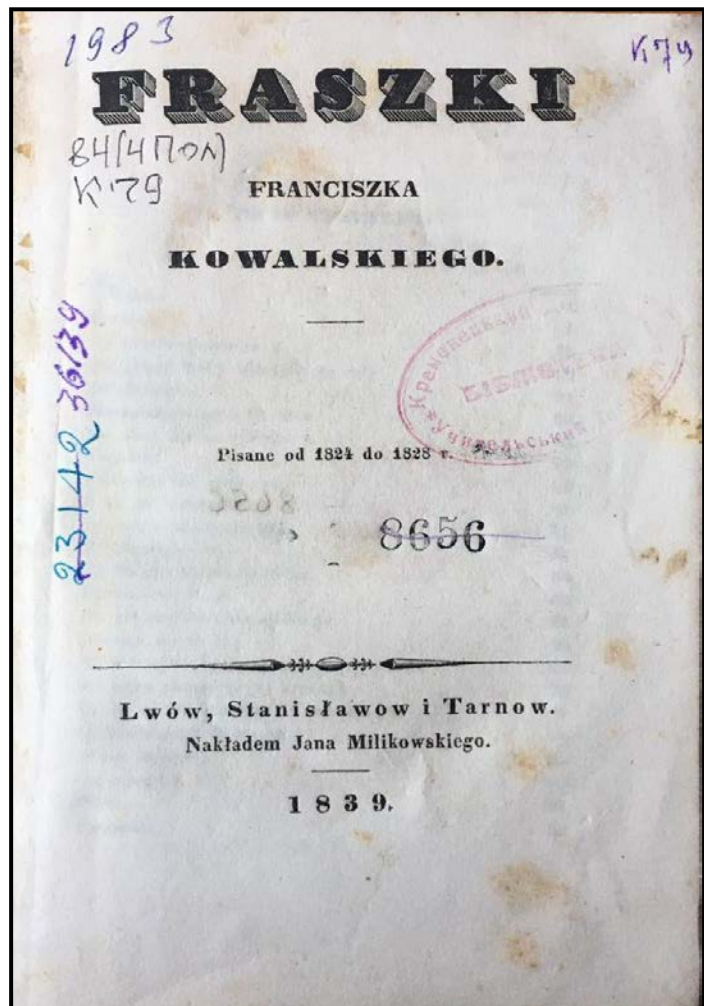
Написав кілька повістей для дітей та упорядкував низку збірок своїх віршів – «Жарти» (Львів, 1839), «Кам'янець» (Кам'янець-Подільський, 1847). Окремі пісні на його слова стали народними, зокрема «Улан на пікеті» та ін.

В 1849 р. став архівістом магнатського роду Потоцьких у Тульчині. Там робив вибірки до історії Польщі, допомагав дослідникам. Підготував до друку вірші періоду повстання та ув'язнення (у рукописі) та віршовану збірку «Гербові легенди» (Житомир, 1862). Почав нотувати спогади, фрагменти яких друкувались ще за його життя, зокрема у книзі «Спогади. Щоденник. Т. 1/2.» (Київ, 1859), де чимало сторінок присвячено Україні.⁶⁴

69. Kowalski F. (1799–1862).

Fraszki : pisane od 1824 do 1828 r. / Franciszek Kowalski. – Lwów ; Stanisławow ; Tarnów : Nakładem Jana Milikowskiego, 1839. – 128 s. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 172x109x6 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак:

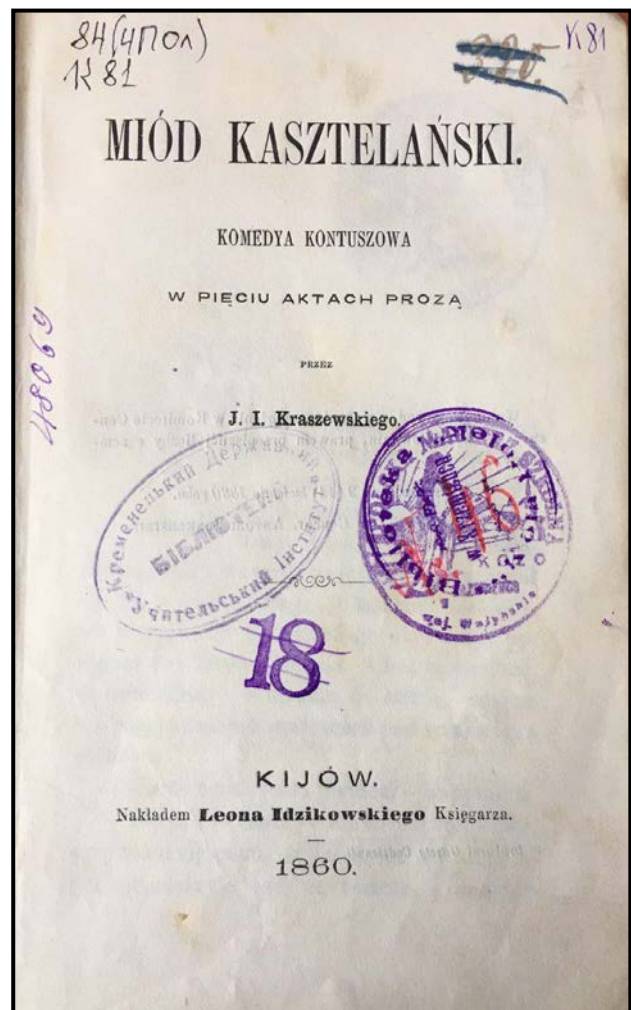
Biblioteka Liceum Krzemienieckiego. – URL: <http://polona.pl/item/81892233>. – Назва українською мовою – Епіграми (жарти) : написані від 1824 до 1828.

⁶⁴ Францішек Ковальський // Вікіпедія : сайт. – URL: wiki/Францішек_Ковальський

Крашівський Юзеф-Ігнацій (лит. Kraševskis, 1812–1887) – польський письменник, публіцист, видавець, історик, філософ, польський та український [джерело?] громадський і політичний діяч, найбільш плідний автор в історії польської літератури (його літературна спадщина налічує близько 600 томів романів, повістей, поетичних і драматичних творів, а також робіт з етнографії, фольклористики, публіцистичних і літературно-критичних статей).

Писав під псевдонімами Клеофас Факунд Пастернак (Kleofas Fakund Pasternak), Богдан Болеславіта (Bogdan Bolesławita), Др. Омега (Dr Omega), Kaniowa та інші.⁶⁵

70. **Kraszewski J. I. (1812–1887).** Miód Kasztelański : komedia kontuszowa w 5 aktach prozą / Józef Ignacy Kraszewski. – Kijów : Nakładem Księgarni Leona Idzikowskiego, 1860. – 228 s. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 110x169x12 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Polska Macierz Szkolna Koło Krzemieńcu w woj. Wolyńskie. – URL: [publication/358397/edition/296843?language=pl](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:uk:2009-01031-pub-358397-edition-296843?language=pl)

⁶⁵ Юзеф-Ігнацій Крашівський // Вікіпедія : сайт. – URL: [wiki/Юзеф_Ігнацій_Крашівський](https://uk.wikipedia.org/wiki/Юзеф_Ігнацій_Крашівський)

Лінде Самуїл (Linde Samuel, 1771–1847) – польський філолог, історик, славіст, освіт. діяч. Н. в м. Торунь (на той час пруське місто, нині у складі Польщі). Закінчив школу за місцем проживання в передмісті Нове Место і 1783 вступив відразу в 3-й клас місц. протестантської г-зії (Gimnazjum Akademickie). У травні 1789 поступив до Лейпцизького ун-ту, вивчав богослов'я, класичні і східні мови, філософію. У лютому 1792 захистив габілітаційну працю: "De solatiis adversus mortis horrores in Platone et novo Testamento obviis" (у ній відстоював переваги християн. вчення над філос. теоріями Стародавнього часу) й здобув титул "magister diplomaticus" (присуджувався без складання необхідних для звичного титулу магістра іспитів). Потому працював лектором польс. мови в Лейпцизькому ун-ті й перекладачем Лейпцизького комерційного суду. Восени 1793 зав'язав контакти з польс. емігрантами в Саксонії – прихильниками Конституції Речі Посполитої Третього травня 1791 (серед них Г. Коллонтай, І. Потоцький, С. Потоцький, Ю. Вейсенгоф). Під час повстання Т. Косцюшка 1794 переїхав через Краків до Варшави, був близький до польс. яacobinців. Водночас почав збирати матеріали до словника польс. мови. Після поразки повстання за рекомендацією І. Потоцького працював бібліотекарем приватного зібрання Й.-М. Оссолінського у Відні (1795–1803). За підтримки кн. А. Чарторийського і Т. Чацького був обраний (1800) членом Т-ва друзів науки у Варшаві (Towarzystwo przyjaciel nauk). Від 1804 – директор Варшавського ліцею. 1807 опублікував 1-й том словника польс. мови. Цього ж року увійшов до складу вищого органу кер-ва освітою у Варшавському князівстві – Освіт. палати (у грудні 1811 реорганізована на Ген. дирекцію освіти). Від 1810 (і до 1823) головував у Т-ві для видання шкільних підручників, з 1813 (і до 1819) був керівником Варшавського євангелічно-аугсбурзького колегіуму.

1814 завершив 6-томний словник польс. мови. Видання містило тогочасний новітній та істор. мовний матеріал, багато порівнянь з ін. слов'ян. мовами, бібліографічні відомості про використані в ньому джерела. (Праця й досі посідає провідне місце в польській лексикографії, дослідники мов слов'ян. народів вважають її важливим джерелом для своїх розвідок. Вона стала "інструментом" вивчення й історії укр. земель Речі Посполитої; була настільною книгою багатьох корифеїв укр. історичної науки.)

1815–37 очолював відділ євангелічно-аугсбурзького сповідання урядової Комісії сповідань і нар. освіти.

1816 оприлюднив працю, присвячену аналізу всіх відомих на той час видань Статутів Великого князівства Литовського.

1816–18 викладав у новоствореному Варшавському університеті, балотувався (1818) на посаду його ректора, але не був обраний професорською колегією. Натомість був призначений ген. директором Публічної б-ки, створеної на базі колишньої університетської б-ки.

1818 і 1820 обирався депутатом польс. сейму. 1826 отримав шляхетство (герб "Словник").

Після закриття царською владою Варшавського ліцею (1831) очолював (до виходу у відставку 1835) створену замість ліцею г-зію.

У різні роки опублікував кілька критичних творів, переклав праці М. Греча з історії рос. літератури та Й.-М. Оссолінського про життєпис польс. хроніста 13 ст. краківського єпископа Вінцентія Кадлубека. 1845 почав видавати "Матеріали для сравнительного русского словаря" (праця залишилася незавершеною; вийшов пробний зошит на літеру "К"). Його рукописну спадщину складають також 22 томи бібліографічних нотаток і "Słownik porównaczy dyalektów słowiańskich". Розробив проект створення єдиної загальнослов'ян. літ. мови (на основі польс.), а також проект польсько-слов'ян. т-ва для наук. пошуків з метою зближення слов'ян. мов (ці проекти, однак, не знайшли підтримки в наук. колах).

Був почесним доктором (членом) Віленського (1809), Краківського (1815) і Кенігсберзького ун-тів, членом Королів. чеського наук. т-ва в Празі (1808), Пруської академії наук у Берліні (1812), Королів. наук. т-ва в Гетінгені (1809), почесним членом Франц. ін-ту (1812), членом Імператорської Рос. академії (1818) та членом-кореспондентом Петерб. АН (1839).

1842 у Варшаві було відзначено 50-річчя його творчої діяльності (на його честь виготовили золоту медаль з його портретом і переліком заслуг).

Визнаний почесним громадянином м. Торунь.

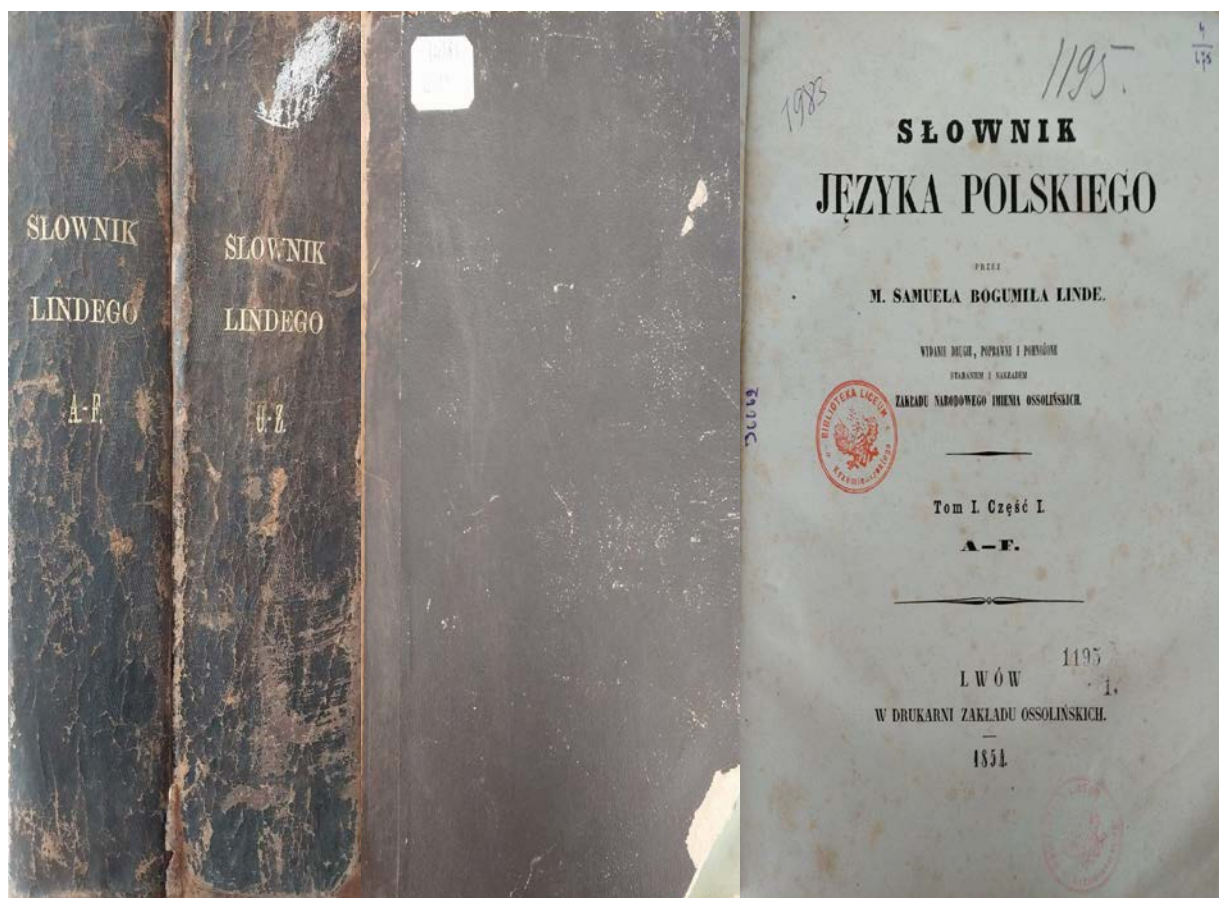
П. у м. Варшава, похований на місц. євангелічно-аугсбурзькому цвинтарі біля вул. Млинарської.

Його ім'я тривалий час було символом слов'ян. відродження (О. Бодяньський мріяв, зокрема, про час, "коли у нас з'являться свої Лінде").⁶⁶

71. **Linde S. B.** Słownik języka polskiego = Словник польської мови. Т. 1. Czesc 1. A-F / M. Samuel Bogumil Linde ; staraniem i nakładem zakładu Narodowego imienia Ossolinskich. – Wydanie drugie, poprawne i pomnozone. – Lwów : W drukarni Zakładu Ossolińskich, 1854. – 681s. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 169x110x12 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Biblioteka Liceum Krzemienieckiego.

72. **Linde S. B.** Słownik języka polskiego = Словник польської мови. Т. 4. i ostatni. U-Z / M. Samuel Bogumil Linde ; staraniem i nakładem zakładu Narodowego imienia Ossolinskich. – Wydanie drugie, poprawne i pomnozone. – Lwów : W drukarni Zakładu Ossolińskich, 1860. – 1219, 13 s. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 169x110x12 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Biblioteka Liceum Krzemienieckiego.

⁶⁶ Усенко І. Б. Лінде (Linde) Самуїл (Самуель, Samuel) Готліб (Богумил, Феофіл, Bogumi") Іванович // Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла-Ми/ – Київ, 2009. – 790 с.: іл. – URL: http://www.history.org.ua/?termin=Linde_G_I (останній перегляд: 09.06.2023)

Словник польської мови (польськ. *Słownik języka polskiego*) – словник польської мови авторства Самуїла Богуміла Лінде у 6 томах, що вийшов у Варшаві у 1807–1814 роках. Перший тлумачний словник польської. Містить 60 тисяч статей, зокрема близько 2000 власних назв. Найбільший та найдорожчий видавничий проект у Варшавському герцогстві. У 1854–1860 роках словник було оновлено та розширено Августом Белевским.

Ідея написання нормативного словника виникла у Товаристві друзів наук. Члени товариства запросили Самуїла Богуміла Лінде, кандидатуру якого взяли до уваги через його компетентність та доступ до джерел. Лінде був визнаним славістом і перекладачем, з 1794 року він протягом десяти років працював у бібліотеці Йосипа Максиміліана Оссолінського у Відні, упорядковуючи та розширюючи його книжкову колекцію. На основі багатой колекції бібліотеки Оссолінського він зібрав безліч матеріалів для запланованого випуску словника польської.

Спочатку планувалося лише 4 томи, але зрештою словник був випущений у 6 томах. Первоначально планировалось всего 4 тома, но в конце концов словарь был выпущен в 6 томах. Оскільки Лінде не володів літературною польською мовою повною мірою, певні відомості нормативного характеру були віддані у відання коректорів. Лінде також був видавцем словника, він сам займався отриманням коштів від свого покровителя графа Максиміліана

Йосипа Оссолінського та спонсорів (зокрема, від князя Адама Чарторійського та царя Олександра I). Друк почався в 1806 році і спочатку проходив на варшавській квартирі Лінді. У наступному 1807 вийшов перший том, а останній том був опублікований в 1814. Тираж становив лише 1200 примірників. Повний комплект томів мав високу ціну; через десять років після закінчення роботи над словником залишилося 100 нерозпроданих комплектів

Незабаром через низький наклад видання словник став дуже рідкісним та цінним. У 1854–1861 роках з'явилося друге видання словника, опубліковане Національною бібліотекою ім. Оссолінського у Львові під редактурою Августа Белевського, який на підставі нотаток Лінде зробив численні доповнення та зміни. Крім того, змінилося написання, яке стало засноване на орфографії, розробленої в 1830 Товариством друзів наук.

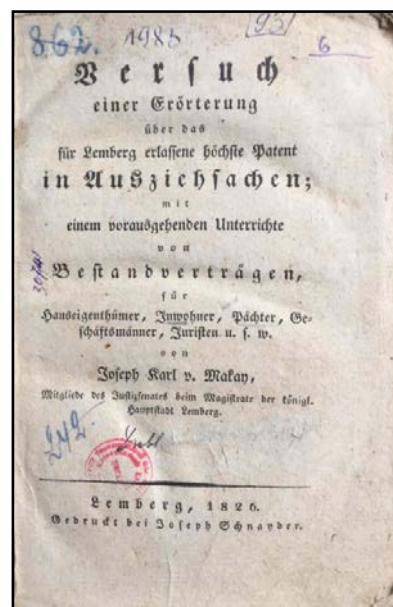
Також видавалися репринти словника, зокрема, після Другої світової війни його передруковували у 1951 та 1994–1995 роках. Зміст словника Словник містить 60 000 статей. Вперше у польській літературі інфінітив використовується як основна форма дієслова. Поруч із головною статтею зазначені іншомовні еквіваленти слів: німецькі, інших слов'янських мов, латинські і грецькі[3], загалом 250 тисяч. еквівалентів. Значення слів ілюструються цитатами авторів від XVI на початок XIX века. Загалом у словнику близько 200 тисяч цитат із приблизно 850 текстів 400 авторів. Статті також мають коментарі, що стосуються історії та етимології

Методика Словник організований за алфавітно-гніздовим принципом, проте вкладеними були лише слова, що починаються з тієї ж літери; дієслова із приставками наводяться окремо. Значення слів були розділені та пронумеровані, проте не завжди послідовно; Лінде обмежував значення. В окремих розділах статті наведено переносні значення та фразеологізми. Так як словник у цій якості був піонерським, у визначенні слів немає послідовності. Визначення часто замінюються цитатою, відредагованою під визначення - цитата має бути доказом існування лексичної одиниці. В описі, особливо тварин і рослин, над науковими знаннями переважають коментарі про зовнішній вигляд. Так словник визначає ведмеда

Словник Самуїала Лінде визнається лінгвістами за віху польської лексикографії. Август Белевський відгукнувся про нього, як про сенсацію європейського масштабу: «Він дав картину нашої мови в таких величезних розмірах, прикладів яким тоді не тільки у нас, а й десь ще не було». Так само високо його оцінив польський славіст Олександр Брюкнер. Словник Лінде також вважається інноваційним у галузі лексикографії та використовується як модель одномовного словника наукового характеру.⁶⁷

⁶⁷ Словник польської мови (Лінде) // Вікіпедія : сайт. – URL: [wiki/Словарь_польского_языка_\(Лінде\)](http://wiki/Словарь_польского_языка_(Лінде))

73. **Makay J.** Versuch einer Erörterung über das für Lemberg erlassenen a. h. Patent in Ausziehsachen mit einem vorausgehenden Unterrichte von Bestandverträgen, für Hauseigenthümer, Inwohner, Pächter, Geschäftsmänner, Juristen u.s.w / Joseph Carl Makay. – Lemberg : Gefragt bei Joseph Schanber, 1826. – 122 s. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 200x120x10 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знаки: Кременецький Краєзнавчий Музей, Тернопільський Обл. Відділ Освіти НКО-УРСР ; Кременецький міський краєзнавчий музей. – URL:

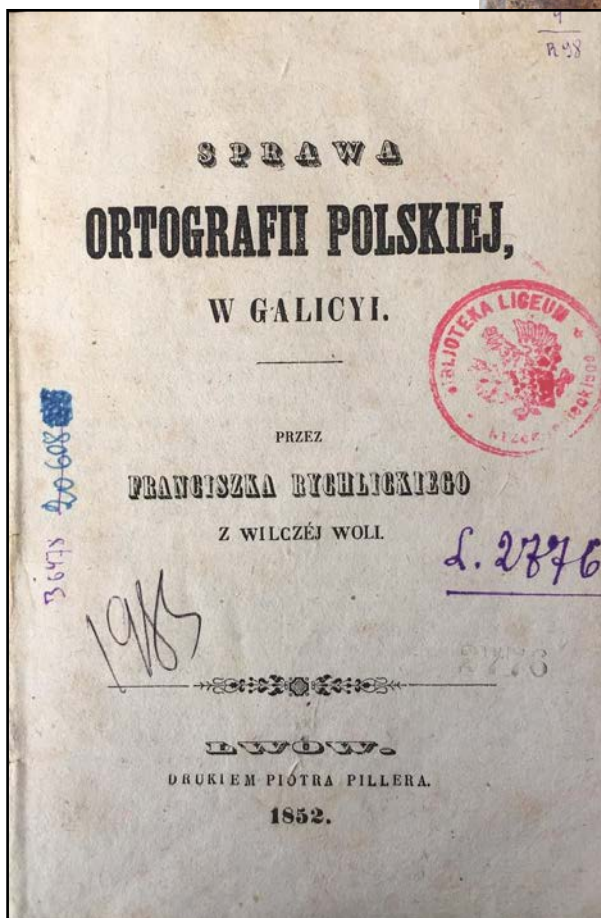
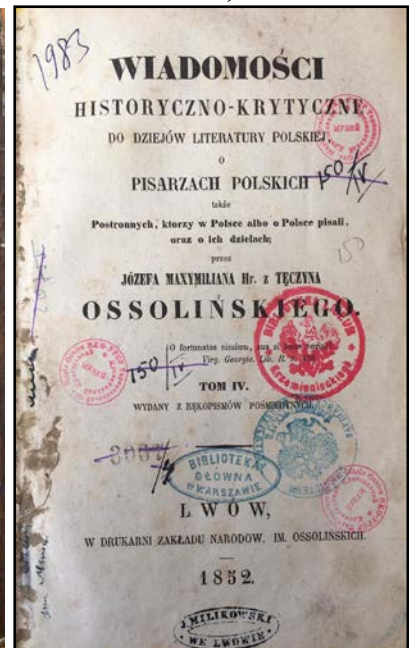

https://www.google.com.ua/books/edition/Versuch_einer_Er%C3%B6rterung_%C3%BCber_das_f%C3%BCr_m_l1dAAAACAAJ?hl=uk&gbpv=1&dq=inauthor:%22Joseph+Carl+Makay%22&printsec=frontcover

Оссолінський Юзеф-Максиміліан (Ossoliński, 1748–1826) – польський бібліограф, літературознавець, письменник та перекладач, один із перших визначних громадських діячів та організаторів наукового і культурного життя в Східній Галичині, засновник Б-ки ім. Оссолінських. Член Польського наукового т-ва (з 1800), віденської Академії мистецтв (з 1823). Н. в м-ку Воля Сандомирського воєводства Речі Посполитої. Навчався в єзуїтському колегіумі у Варшаві. 1764–83 – один із засновників і авторів наук. час. "Zabawy przyjemne i pożyteczne", 1765–84 також співпрацював з час. "Monitorze". Після повернення до Галичини 1790–93 брав участь у складі польс. делегацій до герм. імп. Леопольда II Габсбурга з домаганнями проведення реформ у краї. 1793 виступив посередником між польс. політ. еміграцією та австрійс. урядом. Отримавши посаду префекта королів. б-ки у Відні, зосередився на культурно-освітній праці. 1817 на основі власної б-ки заснував у Львові Нац. заклад ім. Оссолінських (Б-ка ім. Оссолінських; див. Оссолінеум), з відновленням Львів. ун-ту став одним із фундаторів у ньому кафедри польс. мови та літератури. За свою діяльність відзначений австрійс. урядом титулом таємного радника, нагороджений орденом св. Стефана.⁶⁸

⁶⁸ Кот С. І. Оссолінський Юзеф-Максиміліан // Енциклопедія історії України : Т. 7. Мі-О. – Київ, 2010. – URL: http://www.history.org.ua/?termin=ossolinskyj_ju (останній перегляд: 14.04.2023)

74. **Ossoliński J. (1748–1826).** Wiadomości historyczno-krytyczne do dziejów literatury polskiej : o pisarzach polskich, także postronnych, którzy w Polsce albo o Polsce pisali oraz o ich dziełach. T. 4 / Józef Maksymilian Ossoliński. – Wydany z rękopismów późniejszych. – Lwów : W Drukarni Zakładu Narodów. im. Ossolińskich, 1852. – X, 524 s. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 200x125x40 mm. – 1 прим. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знаки: Кременецький Краєзнавчий Музей, Тернопільський Обл. Відділ Освіти НКО-УРСР ; Бібліотека Кременецького Державного Учительського Інституту ; Библиотека Liceum Krzemienieckiego ; Библиотека Główna w Warszawie ; J. Milikowski we Lwowie ; Библиотека Uniwersytetu Warszawskiego. – Історичні та критичні вісті з історії польської літератури.

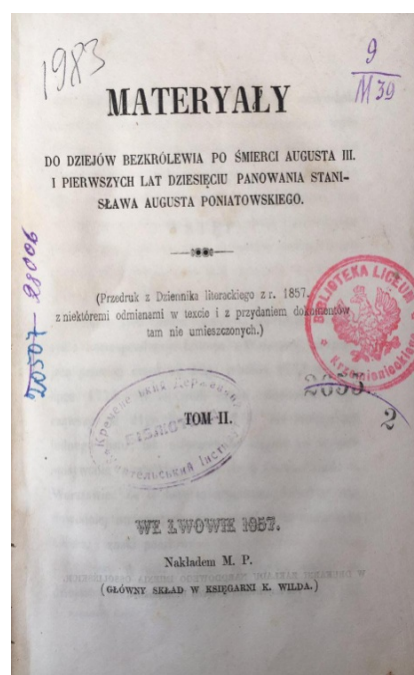
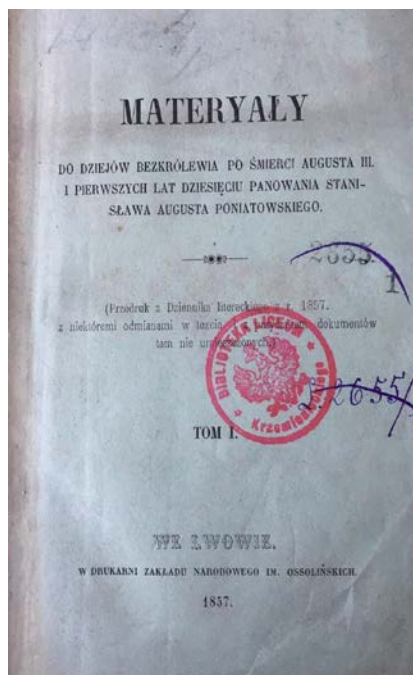

75. **Rychlincki F.** Sprawa ortografii polskiej w Galicyi / Franciszek Rychlincki. – Lwów : Drukiem Piotra Pillera, 1852. – 40 s. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 182x115x2 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Библиотека Liceum Krzemienieckiego. – URL: <http://dlibra.ujk.edu.pl/publication/277>. – Назва українською мовою: Рихліцький Ф. Питання польського правопису в Галичині.

Шмітт Генріх (Schmitt Henryk, 1817–1883) – польський історик, бібліотекар, представник лелевелівської історичної школи. Навчався у Львівському університеті. Брав участь у конспіративних польських організаціях Галичини, за що отримав навіть смертний вирок, але згодом був помилуваний.

Був членом шкільної ради Галичини (з 1870), почесним членом Познанського товариства приятелів наук (1860–1883).

Автор «Истории польского народа» (В 3-х томах. СПб., 1864, 1866) та інших праць з історії Польщі XVIII-XIX ст. та польської історіографії.⁶⁹

76. **Materyaly do dziejów bezkrólewia po śmierci Augusta III i pierwszych lat dziesięciu panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego. T. 1.** / [wyd. Henryk Schmitt ; przedruk z Dziennika Literackiego z r. 1857. z niektórymi odmianami w texcie i z przydaniem dokumentów, etc. – Lwów : Nakładem M. P. Główny skład w księgarni K. Wilda, 1857. – 302 s. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 177x117x12 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Biblioteka Liceum Krzemienieckiego.

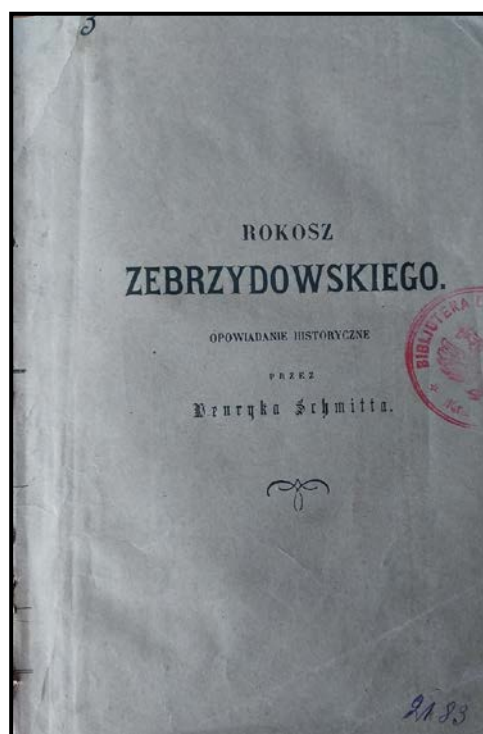
77. **Materyaly do dziejów bezkrólewia po śmierci Augusta III i pierwszych lat dziesięciu panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego. T. 2.** / [wyd. Henryk Schmitt ; przedruk z Dziennika Literackiego z r. 1857. z niektórymi odmianami w texcie i z przydaniem dokumentów, etc. – Lwów : Nakładem M. P. Główny skład w księgarni K. Wilda, 1857. – 336 s. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 175x118x12 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Biblioteka Liceum Krzemienieckiego.

⁶⁹ Генріх Шмітт // Вікіпедія : сайт. – URL: [wiki/Генріх_Шмітт](https://uk.wikipedia.org/wiki/Генріх_Шмітт)

Матеріали до історії міжцарів'я після смерті Августа III та перших десяти років правління Станіслава Августа Понятовського. Т. 1 та Т. 2 / [за ред. Генрик Шмітт; передрук з Літературного журналу 1857 р. з деякими змінами в тексті та з додаванням документів, які там не перераховані.

Ця робота обрана вченими як культурно важлива та є частиною бази знань цивілізації, якою ми її знаємо. Вона відтворена з оригінального артефакту та залишається максимально вірною оригінальній роботі. Робота є суспільним надбанням бібліотеки. Її можна вільно читати, копіювати та поширювати.

78. **Schmitt H. (1817–1883).** Rokosz Zebrzydowskiego: według źródeł głównie rękopisemnych / Henryk Schmitt. – Lwów: W Drukarni Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, 1858. – 594, 104 s. – Містить додатки. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 177x119x28 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Biblioteka Liceum Krzemienieckiego. – URL: <http://pbc.biaman.pl/publication/31899> – Назва українською мовою: Шмітт Х. Повстання Зебжидовського: за переважно рукописними джерелами.

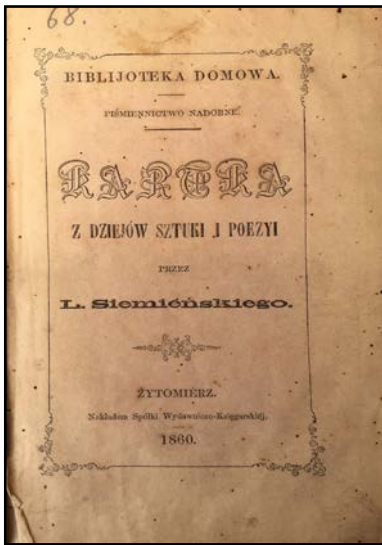

Семенський Люціан Іполіт (Siemieński, 1807–1877) – польський поет, письменник, літературний критик і перекладач, учасник Листопадового повстання (1830 року). 1838 року Семенський емігрував до Франції, рятуючись від арешту. Там він приєднався до польського демократичного товариства.

1848 року він оселився в Кракові, де приєднався до консервативних кіл, що видавали щоденну газету «Czas» («Час»; в 1856–1860 роках він був редактором літературного додатка газети) і «Przegląd Polski» («Польський огляд»). Він був одним із засновників і членом Академії знань.

Автор численних віршів, на які він був натхненний польським і українським фольклором, писав есе, казки, нариси, а також біографічні, історичні та літературні твори. Переклав польською «Одіссею» Гомера, «Слово о полку Ігоревім», Краледворський рукопис, тексти Мікеланджело (в збірнику «Poezye Michała - Anioła Buonarrotiego»), Горация, українські народні пісні.⁷⁰

⁷⁰Люціан Іполіт Семенський : біографія // Вікіпедія : сайт. – URL: wiki/Люціан_Семенський

79. **Siemieński L. (1807–1877).** Kartka z dziejów sztuki i poezji / Lucjan Siemieński. – Żytomierz : Spółka Wydawniczo-Księgarska, 1860. – 172 s. – (Biblioteka Domowa : Piśmiennictwo Nadobne). – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 190x120x5 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Biblioteka Liceum Krzemienieckiego. – URL: <http://dlibra.umcs.lublin.pl/publication/20113>. – Назка українською: Kartka z історії мистецтва та поезії.

Словацький Юліуш народився 4 вересня 1809 р. в м. Кременець на Тернопільщині в сім'ї вчителя гімназії. Писати вірші почав рано. Перші з тих, що дійшли до нашого часу, датовані 1825 р.

В 1828 р. Ю. Словацький закінчив юридичний факультет в університеті міста Вільно. Тоді ж були створені перші поеми і драми – “Гуго”, “Монах”. Ю. Словацький готував опублікувати свої перші твори у Варшаві. Але вибухнуло повстання 1830 р. Поет писав для газет повстанські вірші, виступав за незалежність Польщі. Це принесло йому популярність. Але небезпека поразки повстання змусила залишити Польщу. Він виїхав у Дрезден, а потім з дипломатичною місією в Лондон, згодом до Парижа. Тут у 1831 р. вийшли в світ два перших томи творів поета. Через деякий час він переїхав до Женеви, плідно працював і створив знамениту романтичну драму “Кордіан” (1834).

Свій улюблений твір – романтичну трагедію-казку “Балладина” автор написав у 1834 р. В 1836 р. Ю. Словацький здійснив дворічну подорож на Схід. Він побував у Греції, Єгипті, Палестині, Сирії. Під враженням від мандрів створив велику поему “Подорож із Неаполя до святих місць”. У 1838 р. в горах Лівану створив поему “Ангеллі”. 1840 р. приступає до праці над поемою “Беньовський”, яка за жанром нагадувала “Дон Жуана” Байрона, а також пише “Лілла Венета” (1840), драму “Фантазії”. У 1842 р. Ю. Словацький став членом гуртка “Коло” Тов'янського, намагався створити свою філософсько-містичну систему. В ці роки поет особливо захопився мистецтвом бароко. Написав ряд творів на українську тематику: “Пісня козацької дівчини” (1829), драму “Ян Казімеж” (1841), поему “Змій” (1831) та ін.

Усе своє життя Ю. Словацький був переповнений ідеями активної революційної боротьби. Тому в 1848 р., коли стало відомо про підготовку Краківського повстання, він поспішив у Познань. Знову писав повстанські вірші (“І вийде сто робітників”). Хворий на туберкульоз, 3 квітня 1849 р. поет помер. 9 червня 1927 р. урна з прахом Ю. Словацького була доставлена з Парижа до Кракова. Тут у підземеллях Краківського замку – Вавелі його саркофаг стоїть поруч із саркофагом А. Міцкевича.

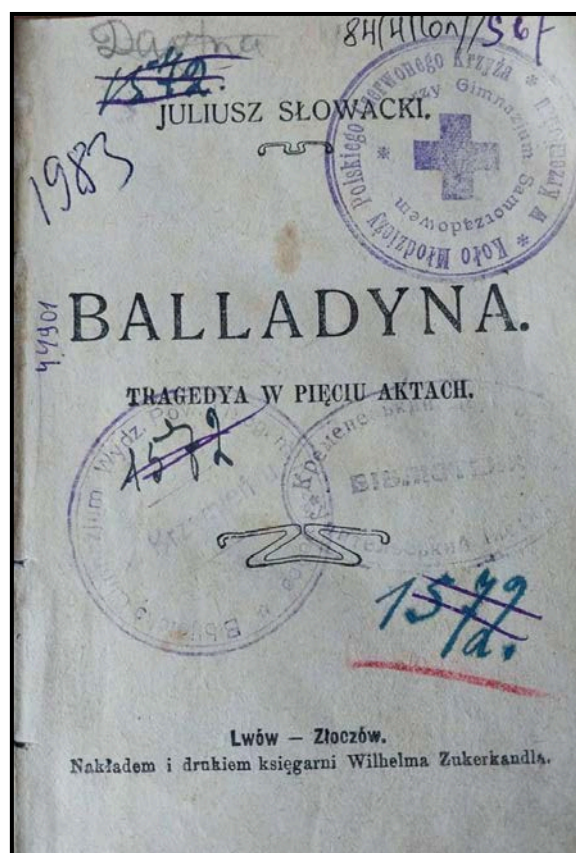
80. **Słowacki J. (1809–1849).** Balladyna: tragedia w 5 aktach / Juliusz Słowacki. – Lwów ; Złoczów: Nakładem i Drukiem Księgarni Wilhelma Zukerkandla, [1834?]. – 155 s. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 138x97x11 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Koło Młodzieży Polskiego Czerwonego Krzyża przy Gimnazjum Samorządowym w Krzemieńcu. – URL: <https://polona.pl/preview/834e92a7-c1ed-4a4a-a533-c727101b49a7>

«Балладина» Юліуша Словацького – це видатний твір польського романтизму. П'єса була закінчена в грудні 1834 р., а видана п'ятьма роками пізніше в Парижі. Словацький написав її в еміграції в період, коли тривали дискусії щодо причин недавньої поразки Листопадового повстання та обговорення спільної історії і майбутнього, яке чекає польський народ. Поет поєднав у своєму творі реалізм і фантастику, зосередившись на аналізі позицій і вчинків героїв.

Драма Юліуша Словацького – це історія про владолюбство та нестримне честолюбство, що штовхає на найжорстокіші вчинки; це історія великої пристрасті та несподіваної зради. Дві сестри, Аліна і Балладіна, змагаються за кохання князя Кіркора, але це кохання призводить їх до великої трагедії. «Баладіна» представляє трагічну боротьбу людини з долею, яку неможливо змінити і яка втягує її в безплідну боротьбу з собою та навколишнім світом. Твір Словацького є також розповіддю про початки польської держави.

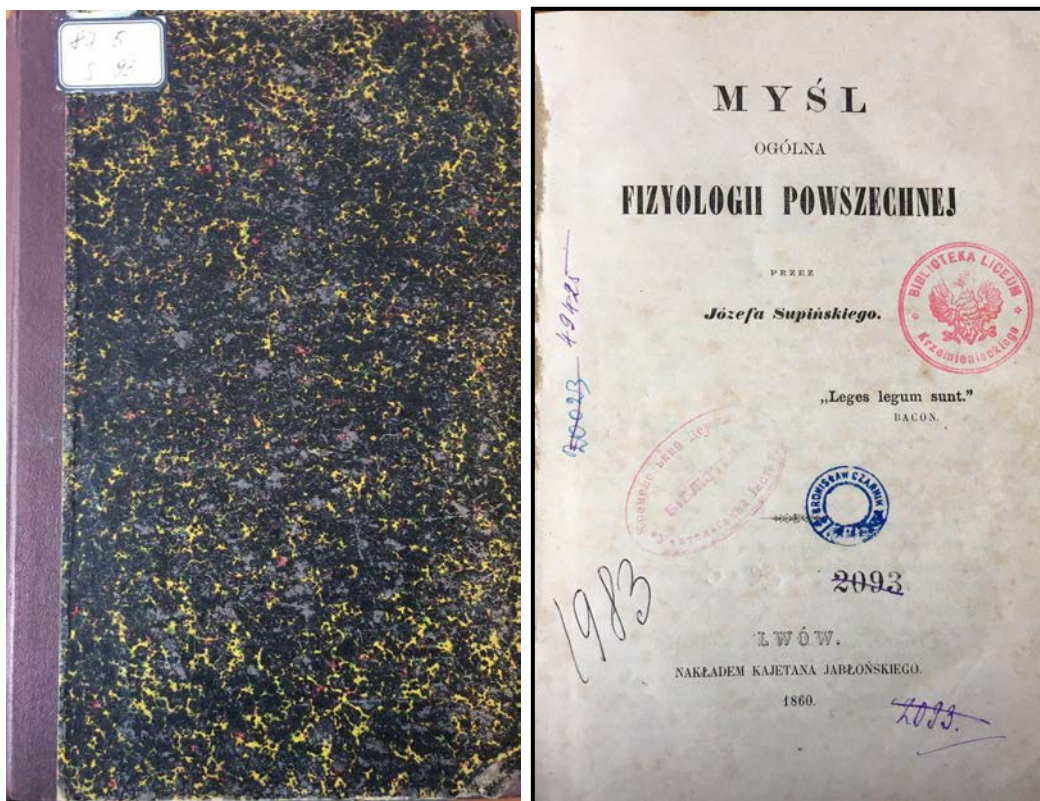
Супинський Юзеф (Supiński, 1804–1893) – польський філософ, юрист, економіст та соціолог. Студент Варшавського університету, Супинський у 1831 р. поїхав до Парижа, оскільки брав участь у листопадовому повстанні 1830 р. і побоювався репресій з боку російської влади. У Франції він працював директором заводу. 1844 року він повернувся до Польщі та оселився у Львові, де залишався до самої смерті.

Супинський висунув «граса organiczna» («органічна праця»), який був основою польського позитивізму наприкінці 19 століття.⁷¹

⁷¹ Юзеф Супинський // Вікіпедія : сайт. – URL: https://wiki5.ru/wiki/J%C3%B3zef_Supi%C5%84ski.

81. **Supiński J. (1804–1893).** *Myśl ogólna fizyologii powszechnej* / Józef Supiński. – Lwów : Nakładem Kajetana Jabłońskiego, 1860. – 360 s. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 210x136x15 mm. – 2 примірники. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Biblioteka Liceum Krzemienieckiego. – URL: <http://wmbc.olsztyn.pl/publication/2851>.

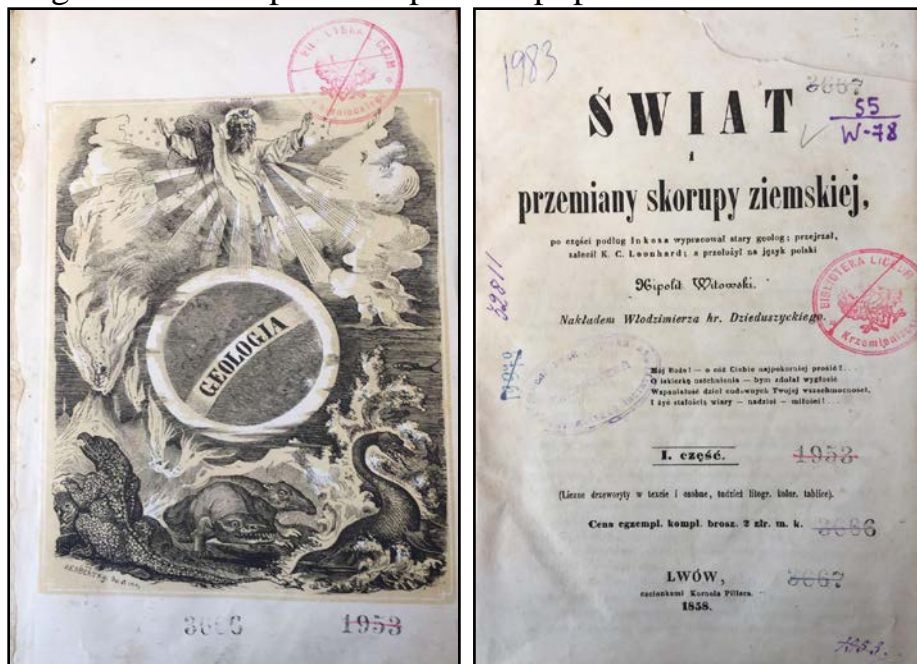
Загальна думка універсальної фізіології – праця Юзефа Супінського 1860 року, яка є філософською та соціологічною теоретичною основою для сформульованої ним теорії соціальної економіки. Ця робота була спробою створити соціальну фізику, або соціологію, і базувалася на концепціях, створених Августом Контом. Працю вважають першою польською соціологічною дисертацією, а її публікацію – символічним народженням польської соціології.

Твір викликав суперечливі оцінки публіцистів і вчених. У своєму «Нарисі історії літератури» Юзеф Лукашевич оцінив їх як одні з найвидатніших у нашій літературі. Антоній Моржицький стверджував, що будь-яка література найрозвиненішої нації цивілізації може похвалитися таким чудовим твором, як з точки зору лекції, так і з точки зору змісту. *Dziennik Poznański* писав у 1860 році, що видання заслуговує на нагальну увагу, оскільки є плодом глибоких, сумлінних і тривалих роздумів і досліджень науково та багатосторонньо освіченого письменника. Своєю чергою Час у глузливій формі відрецензував його, а *Dziennik Literacki* навіть засудив його через надмірне підпорядкування духу матерії, а також підпорядкування історичного майбутнього якомусь фаталізму вічних законів.

У своїй праці Супінський сформулював тезу про те, що наука соціального фермерства повинна носити насамперед національну природу. Економіка має бути прищеплена на основі істин, які вже широко відкриті в інших місцях, але вона повинна харчуватися місцевими соками в своїх міркуваннях, вона повинна мати підґрунтя національного життя та мати ознаки свого власного клімату. У тому ж дусі він також визначає поняття цінності як атрибуту речі, що задовольняє наші бажання (слідом за Фридериком Скарбеком).

У 1860–1879 роках, тобто на зорі польської соціології, це була шоста за частотою цитування соціологічна позиція серед людей, що займаються цією галуззю знань. У 1872 і 1883 роках вона була перевидана під зміненою назвою: Загальна думка про фізіологію всесвіту.⁷²

82. **Świat i przemiany skorupy ziemskiej**: po czesci podlug Inkesa wypracowal stary geolog. Czesc 1/2 / przejrzał, zalecił K. C. Leonhard ; a przełożył na jezyk polski H. Witowski. – Lwów : Nakładem Włodzimierza Dzieduszyckiego, 1858. – 232, 198 s. : liczne drzeworyty w texcie i osobne, tudziez. litogr. kolor. tablice. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 220x133x24 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Biblioteka Liceum Krzemienieckiego. – URL: <http://bc.wbp.lublin.pl/publication/26086>

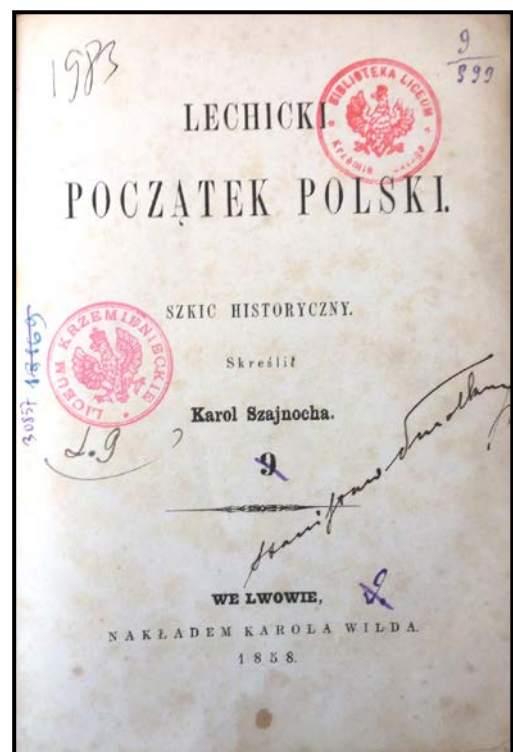
Світ і перетворення земної кори. Книга складається з 2 частин, частина 1 – 232 сторінки, частина 2 – 198 сторінок, переплетені частини, комплекти сторінок, 12 таблиць кольорової літографії, численні ксилографії в тексті, плями (знебарвлення паперу), назва на попередньому титульній сторінці, потертості обкладинки, загалом добре збережена. На фронтисписі заголовок «Геологія». Лекція з геології зі вступом до палеозоології.

⁷² Myśl ogólna fizjologii powszechnej // Wikipedia : сайт. – URL: B3lna_fizjologii_powszechnej

Шайноха Кароль (Szajnocha, 1818–1868) – польс. історик, письменник і публіцист. Н. в м. Комарно. Походив із польсько-чеської родини. Навч. в гімназіях Самбора та Львова. У 1830-х рр. – член польських патріотичних організацій, що діяли в Галичині. 1835 вступив на філософський ф-т Львівського ун-ту, але наступного року був заарештований. Перебував у австрійському ув'язненні. У 1840-50-х рр. співробітничав з низкою польських періодичних видань, у т. ч. з "Tygodnikiem Polskim" та "Dziennikiem Literackim". Заступник кустоша (доглядач фондів) Народового закладу ім. Оссолінських у Львові (див. Оссолінеум; 1853-58). 1860 втратив зір, а останні роки життя був паралізований. Як інтелектуал сформувався під впливами європейського романтизму. Належав до прихильників "Ягеллонської ідеї" – польсько-литовсько-українську федерацію. Автор низки наукових і публіцистичних праць та прозових творів, у яких висвітлюються різні епохи польської історії, у т. ч. українсько-польські взаємини. Обстоював тезу про цивілізаційну роль Речі Посполитої на східноєвроп. теренах, зокрема на укр. землях (відомий афоризм Шайнохи про "здобич польського плуга"). Твори Шайнохи користувалися неабиякою популярністю серед польської громадськості. Вважають, що саме Шайноха ввів до польської соціогуманітаристики жанр есе.⁷³

83. **Szajnocha K. (1818–1868).** Lechicki początek Polski : szkic historyczny / Karol Szajnocha. – Lwów : Nakładem K. Wilda, 1858. – 348 s. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 210x143x25 mm. – 2 примірники. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Biblioteka Liceum Krzemienieckiego. – URL: <https://bibliotekacyfrowa.pl/dlibra/publication/35146>

Лечицький початок Польщі – історичний нарис Кароля Шайнохи. Всупереч підзаголовку, це досить обширна праця, в якій ми знайдемо відображення поглядів автора на найдавнішу історію нашого народу, які не обов'язково відповідають пізнішим дослідженням як істориків XIX, так і XX ст. Та все ж ми вирішили, що праця Шайнохи варта публікації, оскільки містить багато цінної інформації, яка може стати в нагоді дослідникам найдавнішої історії наших земель та прапольських племен, що їх населяли.

⁷³ Ясь О. В. Шайноха Кароль // Енциклопедія історії України: Т. 10 : Т–Я. – Київ, 2013. – URL: http://www.history.org.ua/?termin=Shajnokha_K (останній перегляд: 26.07.2022)

84. **Szajnocha K. (1818–1868).** Nowe szkice historyczne / Karol Szajnocha. – Lwów : Nakładem K. Wilda, 1857. – 322 s. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 215x135x15 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Biblioteka Liceum Krzemienieckiego. – URL: <https://polona.pl/item/9425430>. – Нові історичні нариси.

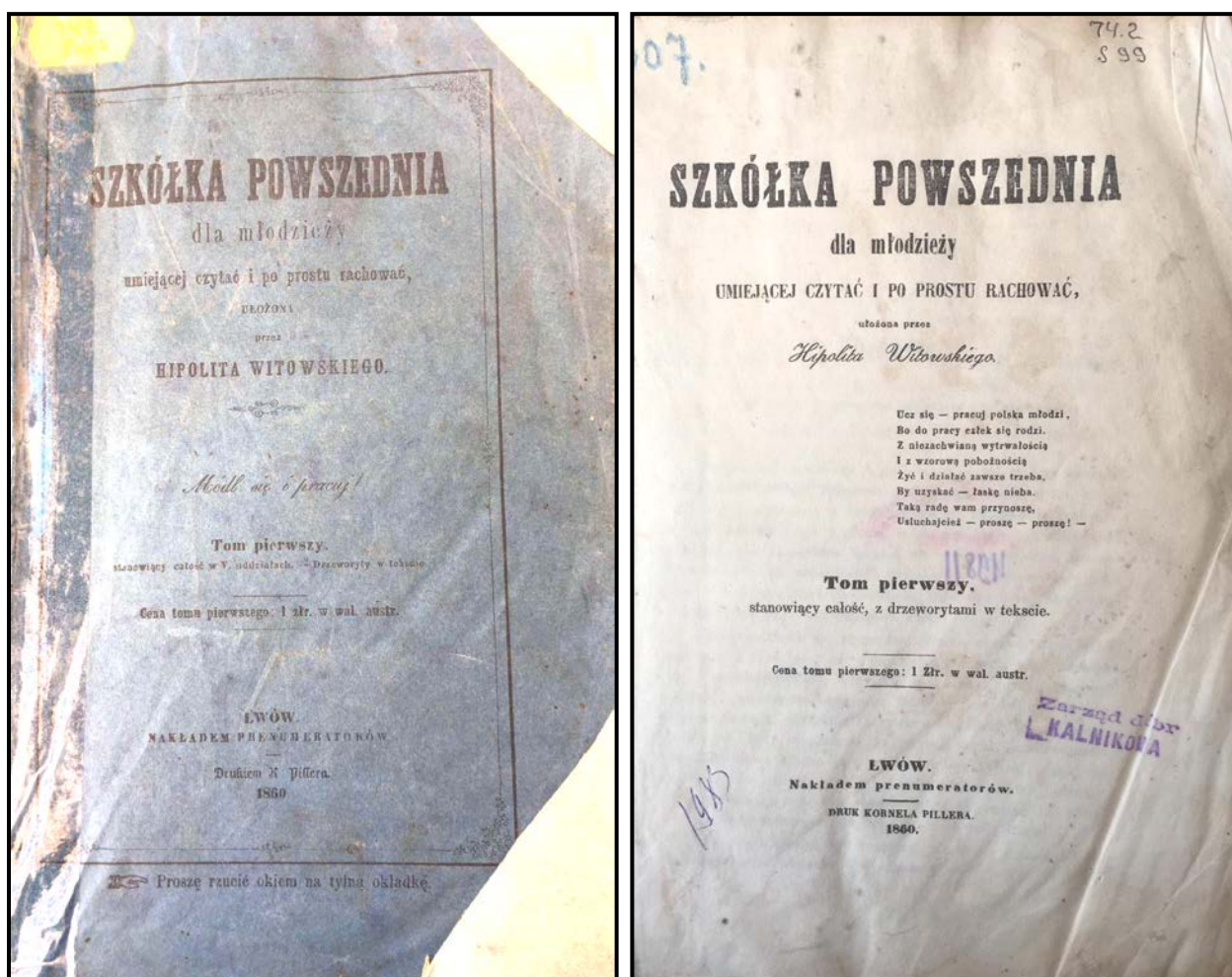
85. **Szajnocha K.** Szkice historyczne. T. 1 / K. Szajnocha ; 2-e wydanie, poprawne. – Lwów : Nakładem K. Wilda, 1858. – 357 s. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 210x132x11 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Polska Macierz Szkolna. Koło w Krzemieńcu woj. Wołyńskie.

Його історичні твори були написані цікаво, відзначалися простою, доступною мовою. В творах вітчутно возвеличення національного минулого, що поруч з художніми досягненнями історичної прози мали велику популярність не лише серед освіченої публіки, але й у найширших масах.

Кароль Шайноха прославився як польський романтик XVIII ст. Своєю простою манерою викладу матеріалу здобув популярність і прихильність читачів, таким способом прищеплював полякам любов до історії своєї Батьківщини.

86. **Шкóлка powszednia dla młodzieży umiejącej czytać i po prostu rachować.** T. 1 / ułożona przez Hipolita Witowskiego. – Lwów : Druk K. Pillera, 1860. – 344 s. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 235x143x13 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Biblioteka Liceum Krzemienieckiego. – Повсякденна школа для молоді, яка вміє читати і просто займатися математикою. – URL: https://books.google.com.ua/books?id=vtGJ4kXUjloC&printsec=frontcover&hl=uk&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false

Уейський Корнель (Ujejski, 1823–1897) – польський польський поет-романтик, публіцист, громадський діяч. його часто називають “останнім великим поетом романтизму” та найвідомішим польським поетом східної галичини. Народився 12 вересня 1823 року в с. Берем’яни, нині Чортківський район, Тернопільська область, Україна (тоді Чортківський округ, Королівство Галичини та Володимирії, Австрійська імперія) в заможній шляхетській сім’ї. Навчався з 1831 року в Бучачі – у школі та гімназії при Василянському монастирі. За деякими твердженнями, також у Крем’янці та у Бережанській гімназії. 1839 року – батьки Корнеля відмовилися від свого маєтку в Берем’янах на користь оренди

маєтку села Давидів біля Львова, набутого від ордену домініканців. Згодом переїхав до Львова, де навчався у Львівському університеті; познайомився з відомими літераторами Лешком Дунін-Борковським і Вінцентом Полем, наблизився до літературного середовища Оссолінеуму. 1844 року – опублікував свої перші вірші у «Деннику паризьких мод», який видавав кравецький майстер Томаш Кульчицький. Цей часопис поряд із зразками моделей одягу друкував твори львівських літераторів. Того ж року разом із кузином Віктором Вісневським виїхав до Варшави, де познайомився з тамтешніми письменниками та митцями.

1845 року м у пресі з'явився його вірш «Гусла Єремії», у якому виголошувалася програма служіння пригнобленому народу. Переїнятий патріотичними ідеями, долучився до конспіративної діяльності. Брав участь у підготовці польсько-шляхетського повстання 1846. 1845 року – Уейські набули у власність села Любша, Виспа і Мельна (нині Рогатинський район). Поет оселився в с. Любша. Перші поезії Уейського були зібрані в збірці «Пісні Соломона» (1846).

У 1847–1848 роках – відвідав Брюссель і Париж. У Парижі відвідує лекції у Сорбонні та Коллеж де Франс. Зустрівся з польськими емігрантами: істориком Йоахімом Лелевелем (Брюссель), поетами Адамом Міцкевичем, Юліушем Словацьким і Юзефом Богданом Залеським, композитором Фридериком Шопеном (Париж). Тоді ж опублікував написані давніше патріотичну поему «Марафон» і поетичний томик «Скарги Єремії» (1847), навіяний подіями 1846 року в Західній Галичині. В лютому 1848 року брав участь у революційних подіях в Парижі. Дізнавшись про революції в Берліні та Відні, у травні повернувся до Галичини. Брав участь у листопадовому повстанні 1848 у Львові. У Галичині випускає у світ збірки поезій «Квіти без пахоців» (рання творчість 1840–1845, надруковане 1848), «Зів'яле листя» (1849), «Біблійні мелодії» (1852), пише поеми «Похорон Костюшка», «Звістка про Адама Міцкевича».

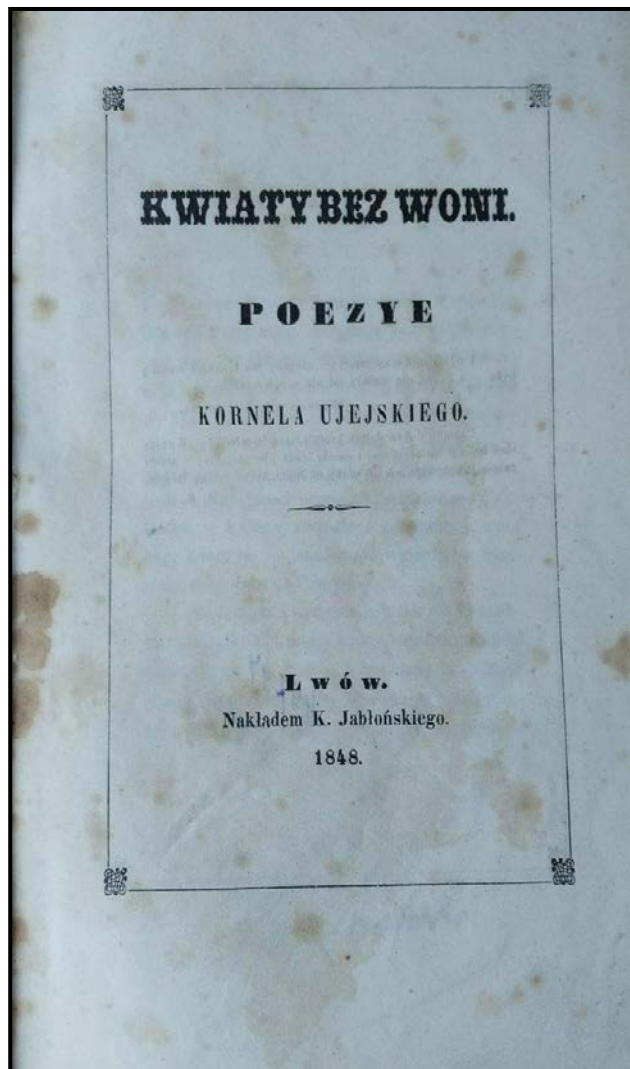
Популярність серед читачів здобув у другій половині XIX ст. саме завдяки своїм патріотичним поезіям. Найвідомішою з них став хорал «З димом пожеж», написаний під враженням від невдалої спроби шляхетського повстання 1846 року, яке обернулося кривавою селянською різаниною шляхти в Західній Галичині. Згодом цей хорал став неофіційним гімном січневого повстання, проханням до Бога про ласку та волю для потерпаючого народу.

У Львові Уейський мешкав тривалий час в будинку Бандіnellі на площі Ринок, 2. Після одруження в 1850 році переїхав до маєтку в селі Зубра під Львовом, який у 1858 р. – магістрат Львова надав Уейському у оренду. Пізніше подружжя переїхало до іншого маєтку у селі Павлів на Радехівщині. У 1851 році подружжя Уейських стали фундаторами побудови в селі кам'яного хреста, в пам'ять скасування панщини у 1848 році в Галичині, який зберігся й донині. 1856–1860 роках – опублікував цикл статей «Листи з-під Львова», у якому затаврував національне ренегатство і реакційний аристократизм.

1858–1880 роках – орендував маєток у с. Зубра, до якого належали також Сихів і Пасіки Зубрицькі. 1868 – за вірші з циклу «До москалів», присвячені російським офіцерам, які підтримали польське січневе повстання 1863 року, австрійська влада почала проти Уейського судовий процес (був засуджений до 8 днів арешту та грошового штрафу).

1877–1878 роках – був депутатом австрійського парламенту (Райхсрату), виступав проти реакційної групи «станьчиків». 1880 році – через стан здоров'я відмовився від господарювання в маєтку Зубра і переїхав до Львова. Від 1881 року мешкав у Томашівцях, маєтку сина Кордіана.

Останні роки проживав у павлівському маєтку сина Романа, де й помер 19 вересня 1897 року. Похований на місцевому цвинтарі – згідно з заповітом.⁷⁴

⁷⁴ Уейський Корнель / Тернопільщина : регіональний інформаційний портал : [веб-сайт]. – Тернопіль. – URL: <https://irp.te.ua/uwejskuj-kornel/> (дата звернення: 01.09.2023).

87. **Ujejski K. (1823–1897).** Kwiaty bez woni ; Zwiedle liscie : poezye / Kornel Ujejski. – Lwów : Nakładem K. Jablonskiego, 1848. – 144 s. ; 116 s. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 191x130x14 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – URL: <http://www.dbc.wroc.pl/dlibra/publication/6615>. – Назва українською мовою – Квіти без запаху : поезії.

Перу Корнеля Уейського належить чимало поетичних збірок: “Маратон” (1844), “Скарги Єремії” (1846), “Квіти без запаху” (1848), “Зів’яле листя” (1849), “Біблійні мелодії” (1852), “Пояснення Шопена” (1857) та інші.

У багатьох К. Уейський змалював важке становище селянства, висловив свою любов до нього. Він шукав доріг до сердець знедоленого народу, закликав українців до спільної з поляками боротьби за визволення.

Поезія поета дуже мелодійна, співуча. Основний її мотив – глибокий патріотизм, любов до батьківщини, до рідної землі. Підневільне становище польського народу в ХІХ ст., трагізм поразок визвольних повстань, братовбивча різня 1846 р. наклали на поезію К. Уейського відтінок суму, меланхолії, що місцями переходять у розпуку. Проте вона далека від песимізму й зневіри.

Літературна спадщина К. Уейського займає одне з почесних місць серед найкращих творів романтичної доби польської літератури.

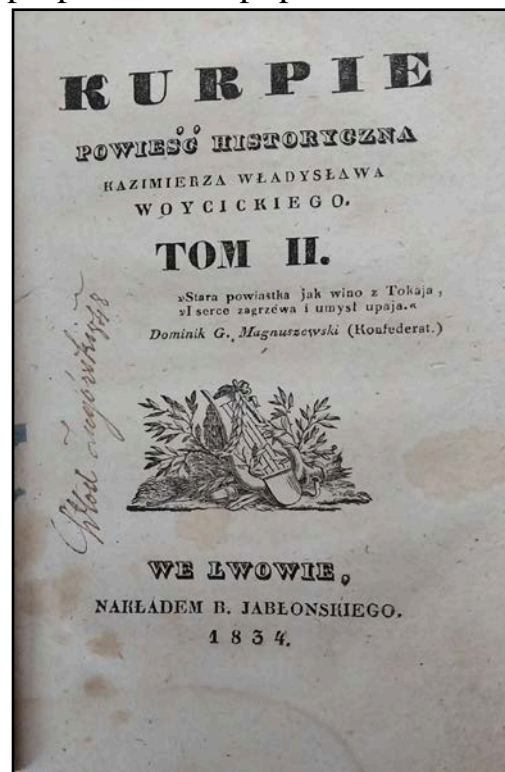
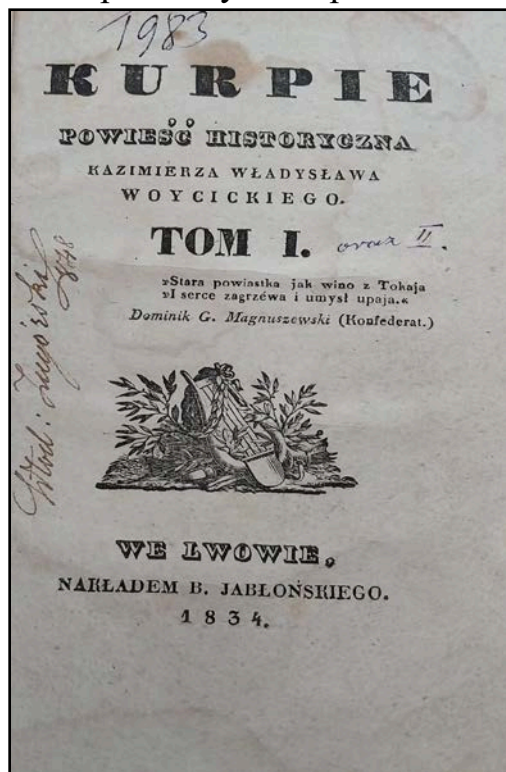
Вуйціцький К. В. (Wóycicki, Wójcicki 1807–1879) – польський письменник, етнограф і фольклорист. Закінчив 1830 Варшавський ун-т. Учасник польського повстання 1830 – 31.

В 1832 оселився у с. Залуччя на Покутті (нині Коломийського р-ну Івано-Франк. обл.). Підтримував зв'язки з львівськими літераторами, зокрема з членами “Руської трійці”. 1834 повернувся до Польщі. В 1849–79 – редактор журналу “Biblioteka Warszawska” (“Бібліотека Варшавська”), в якому друкувалися матеріали з питань української і російської літератури.

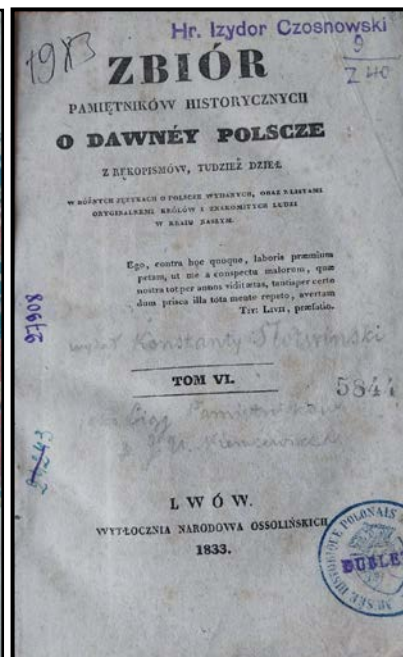
Автор оповідань, повістей, драм з історії та шляхетсько-міщанського побуту, наук праць, присвячених польському театру і л-рі, спогадів, есе, літературно-критичних статей. Українські матеріали містяться в збірниках Вуйціцького “Народні прислів'я” (1830), “Пісні народу білохорватів, мазурів і Русі з-над Бугу, з додатком відповідних руських, сербських, чеських і словацьких пісень” (т. 1 – 2, 1836), “Стародавні легенди, перекази і оповідання польського народу і Русі” (т. 1 – 2, 1837), “Старі оповідання й образи” (т. 1 – 4, 1840), “Домашні нариси” (т. 1 – 4, 1842). Вуйціцькому належить одна з перших спроб літературного опрацювання фольклорного матеріалу про О. Довбуша – повість “Довбуш” (1839).⁷⁵

⁷⁵ **Кирчів Р. Ф.** Вуйціцький (Wóycicki, Wójcicki) Казімеж Владислав // Українська літературна енциклопедія (А–Н). – URL: [encyclopedia/vuytsyckiy_\(Wóycicki,_Wójcicki\)_Казімеж_Владислав](http://encyclopedia.vuytsyckiy_(Wóycicki,_Wójcicki)_Казімеж_Владислав)

88. **Woycicki K. W. (1807–1879).** Kurpie : powiesc historyczna. T. 1/2 / Kazimierz Wladyslaw Woycicki. – Lwów : Nakladem B. Jablonskiego, 1834. – 123, 168 s. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 165x97x15 mm. – 1 примірник. – Опис подано мовою оригіналу. – Укр. – URL: <http://pbc.biaman.pl/publication/24932>

89. **Zbiór pamiętników historycznych o dawnéj Polsce z rękopismów, tudzież dzieł w różnych językach o Polsce wydanych oraz z listami oryginalnemi królów i znakomitych ludzi w kraju naszym.** T. 6 / Niemcewicz Julian Ursyn. – Lwów : Wytłocznia Narodowa Ossolińskich, 1833. – 460 s. – НБ ТНПУ ім. В. Гнатюка. – 210x133x30 mm. – 1 примірник. – Опис

подано мовою оригіналу. – Укр. – Книга містить кн. знак: Biblioteka Liceum Krzemienieckiego ; Hr. Izidor Czosnowski ; Musee historique polonais a rapperswi.

часопису – В. М. Леонтовича, Б. Д. Грінченко, С. О. Єфремов, Є. Х. Чикаленко; видавцями значилися В. М. Леонтович (№ 1–8) та Є. Х. Чикаленко (№ 9–12).

Тут надруковані твори понад 90 українських і зарубіжних письменників; вперше побачили світ новела "Сміх" М. Коцюбинського і "Бейрутські оповідання" А. Кримського, драматична поема "У катакомбах" і стаття "Утопія в белетристиці" Лесі Українки. Співробітничали в журналі В. Винниченко, М. Вороний, А. Тесленко, В. Самійленко В. Доманицький, Х. Алчевська, Л. Яновська та ін. Журнал ознайомлював читачів із творами, що вирізнялися гостротою соціального звучання, національно-патріотичним пафосом, реалізмом.

Український читач дістав змогу познайомитися з європейськими авторами, перекладними поезіями, драматичними нарисами, промовами, прозою, статтями Г. Гейне, В. Гюго, М. Метерлінк, А. Франс, Ф. Фегі, Ж. Жорес, А. Бебель та А. Пернерсторфер; перекладацьку майстерність виявили Леся Українка, В. Самійленко, Б. Грінченко, Марія Загірня, Настя Грінченко, Д. Дорошенко та ін. Подавалися також літературознавчі матеріали, статті про поточні події, огляди, нариси й ескізи, спогади, бібліографічні замітки тощо.

Покажчик змісту журналу "Нова громада" побудований таким чином, щоб подати основні художньо-публіцистичні жанри часопису: поезію, прозу, драматургію, переклади, літературно-художню критику, статті на актуальні теми, нариси й ескізи, спогади й некрологи, огляди (політичні й літературно-журнальні), а також рецензії на книги; окремо зафіксовані ті праці (книги, брошури, альманахи й журнальні публікації), що були оцінені критиками "Нової громади". Кожна згадка супроводжується послідовною інформацією: номер журналу і сторінка (сторінки) публікації.

Здебільшого у назвах, іменах, підзаголовках тощо зберігається тогочасний правопис (наприклад: "народня легенда", "вона не вмірає", "пролетаріят", "з оповіданнів" і т.д.).

У кожному розділі матеріали розміщені за авторами в алфавітному порядку. Кожен автор презентується тим підписом, який поданий у тексті журналу; псевдоніми чи криптоніми наводяться в кінці покажчика (водночас зазначена і "зворотня" інформація: перелік псевдонімів того чи іншими літератора, які зафіксовані в "Новій громаді"). На жаль, не всі підписи встановлені достеменно (це стосується позначень Андрій, К. Гр., О. М., С-к Євг., Л.).

На початку передруковано анонс літературно-наукового місячника в тому вигляді, як його презентувала редакція на одній зі своїх обкладинок.

ПОКАЖЧИК ПРОВЕНІЄНЦІЙ (печаток, штампів)

Кожна бібліотечна книга має свою обов'язкову ознаку – печатку чи штамп. Вони можуть розповісти про історію її «життя», її власників, особливо, коли книга змінює свою бібліотечну «прописку». Печатки і штампи на книгах наукової бібліотеки Тернопільського національного педагогічного університету в основному мають форму кола, прямокутника, овала. Для їх нанесення на папір використовувався сургуч, мастика, чорнила. На польських книгах періоду II Речі Посполитої використовувалось чорнило червоного кольору.

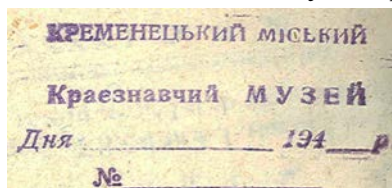
Biblioteka Liceum Krzemienieckiego [печ.] (Наукова бібліотека Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка).

Krzemieński Muzeum Krajoznawczy. Тернопільський Обл. Відділ Освіти НКО-УРСР [печ.] (Наукова бібліотека Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка).

Krzemieński Muzeum Krajoznawczy [печ.] (Наукова бібліотека Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка).

Biblioteka Krzemienieckiego Instytutu Pedagogicznego [печ.] (Наукова бібліотека Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка).

Інші книжкові знаки

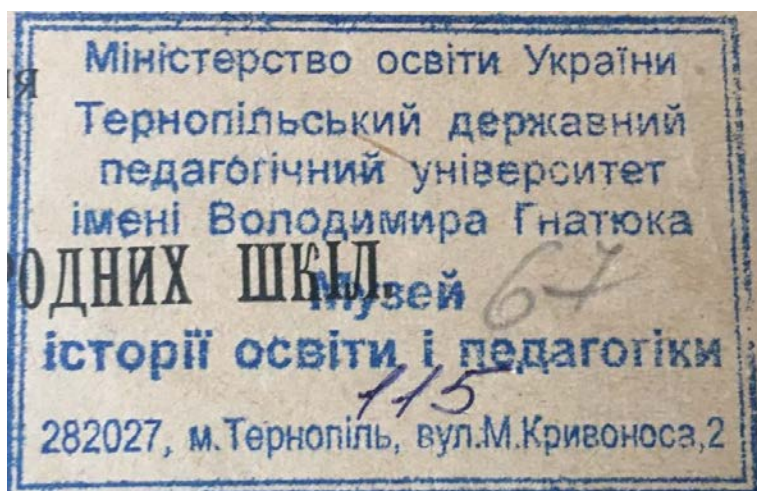
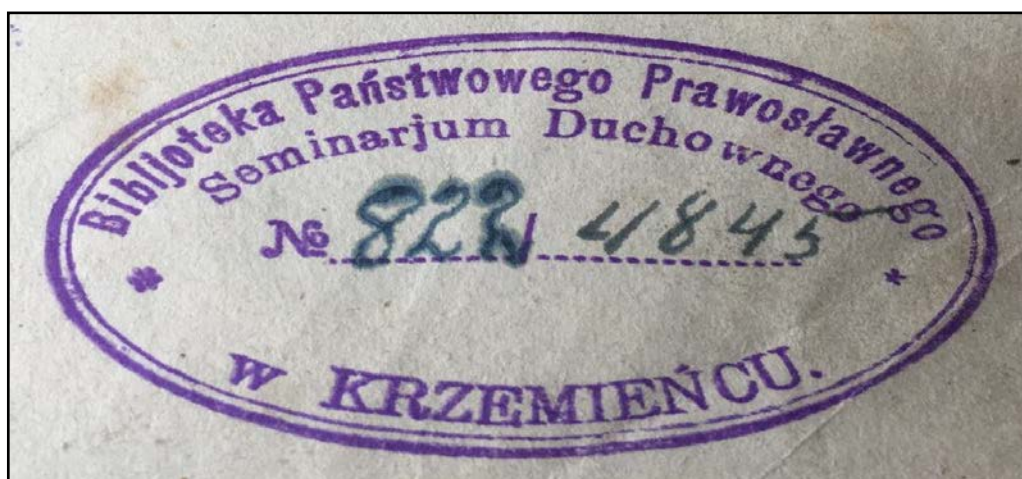

W. LENYK
8 MÜNCHEN 13
HILTENSBERGERSTR. 75
TELEFON 3

М. ПОГОРІЛЕСА ВДОВА
книгарня
В БЕРЕЖАНАХ

Zarząd dbr
KALNIKOVA

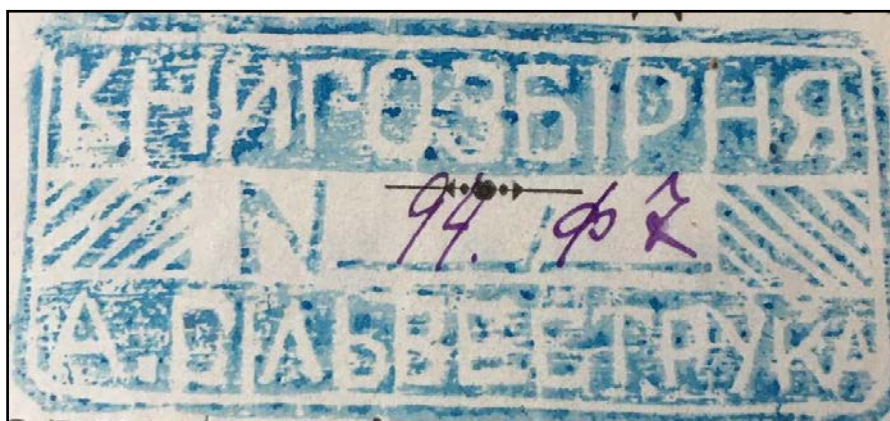
И. ПОГОРІЛЕСА ВДОВА
книгарня
В БЕРЕЖАНАХ

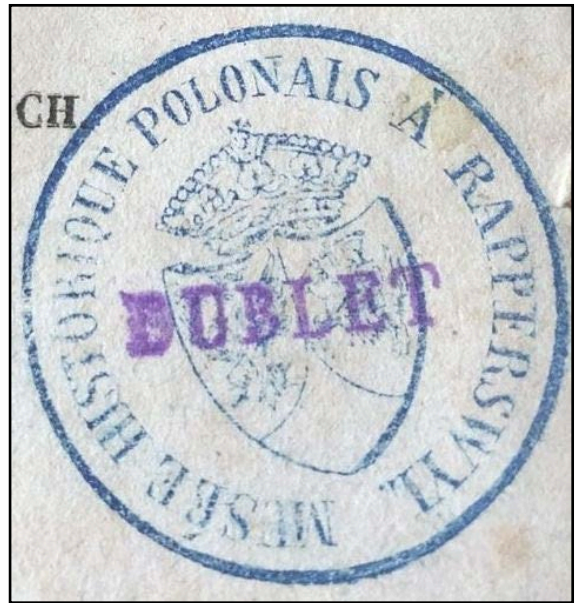
Ukrainischer Schulverein
„Ridna Schkola“ e.V.
8 München 40
ISARRING 11

— FROM —
UKRAINIAN BOOK STORE
10348 - 101ST ST.
EDMONTON, ALTA.

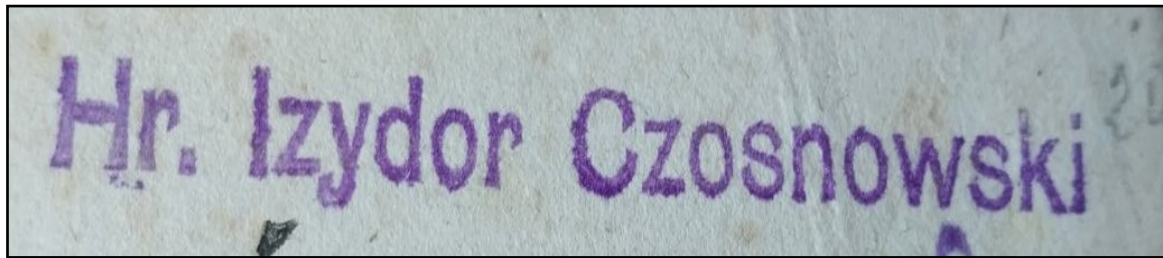
СОЮЗ УКРАЇНОК АМЕРИКИ

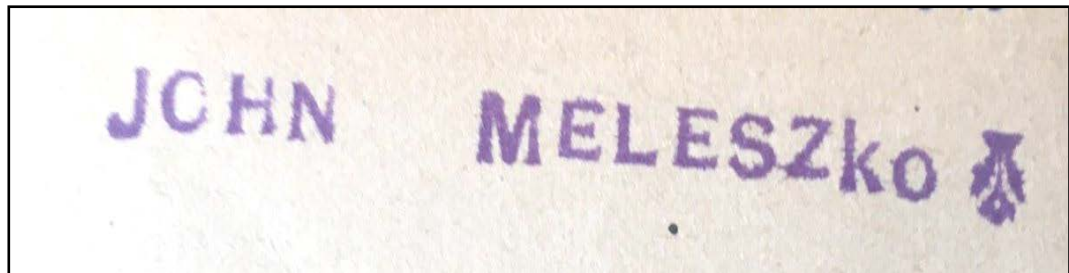
Krzemieńskie Prawosławne
Towarzystwo Dobroczynności

№

1423.

Hr. Izydor Czosnowski

JOHN MELESZKO

Провенієнції в задокументованій рукописній формі відображають своєрідний родовід книги, перебування її у певної особи чи установи. Дослідження провенієнцій насамперед спрямоване на вивчення стародруків та рукописних книг, що, як правило, неодноразово переходили від одного власника до іншого і нині зберігаються у спеціалізованих фондах бібліотеки. За останні роки бібліотекарі почали активніше вивчати провенієнції як власницькі ознаки окремих примірників стародруків та рукописних книг, що зберігаються у фондах НБ ТНПУ ім. В Гнатюка. Провенієнції стають головним елементом бібліографічного опису рідкісних і цінних видань у електронному каталі наукової бібліотеки. Створена та функціонує окрема база даних, куди вносять дані про маргіналії, автографи, провенієнції, зокрема екслібриси, печатки, наклейки, що є на стародруках, а також відомості про стан їхньої збереженості. Виняткову цінність мають видання, що мають автографи, підпис автора разом з ім'ям одержувача, дарчі записи тощо. Визначення кола колишніх власників книги та її перебування в бібліотеці різних установ робить видання чи рукопис більш цінним або важливим для користувачів.

Екслібриси, суперекслібриси, печатки бібліотек, власницькі записи, наклейки з шифрами або рукописні їх записи і таке інше, що зустрічаються на оправі, форзаці, титулі, всередині чи наприкінці книги, допомагають визначити, коли і як вона була придбана, кому і коли належала, причини та обставини її продаж чи дарування тощо. Іноді провенієнції дозволяють простежити особливості зміни власника та переміщення стародруків, які спочатку перебували в окремих приватних осіб, а потім стали частиною фондів великих книжкових зібрань магнатів чи бібліотек установ. Вони у своєрідній документальній формі відображають головні риси та особливості історичних та культурно-освітніх процесів епохи.

ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК

Аскоченській В.	1
Барвінський О. Г.	2
Бартошевській І.	3
Будка Н.	33
Витте Е. И.	5
Вовчок М.	6
Воєнський К. А.	37
Возняк М.	7, 8
Волянський П.	15 (пер.)
Галущинський М.	20 (вступ.)
Гартнер Ф.	46
Гогоцький С. С.	10, 11
Грінченко Б. Д.	12
Грушевський М. С.	13, 37 (вступ. сл.)
Гінтер З.	9
Де-Витте Е.	21 (сост.)
Єнзен А.	15
Ібсен Г.	16
Капій М.	16 (пер.)
Квітка-Основ'яненко Г. Ф.	18
Кіплінг Р.	19
Кміт Ю.	20
Кобилянська О. Ю.	22
Кобилянський Ю.	23 (зладив)
Коковський Ф.	42 (пер.)
Крипякевич І. П.	24
Крушельницький А.	25
Кукулеско И. М.	26
Куліш П.	27, 28, 29
Курило О.	45 (упоряд.)
Левицький В.	35 (зладив)
Лепкий Б. С.	30
Лесик Н.	43 (уложив)
Людкевич С.	31
Мільтон Д.	32
Нечуй-Левицький І.	34
Огоновський П.	35
Олеськовъ И.	36
Остап І.	60 (пер.)
Радзикевич В. П.	40
Раковський І.	41

Ростанд Е.	42
Сенкевич Г.	43
Сімович В.	44
Сірий Ю. [Тищенко Ю. П.]	19 (пер.)
Смаль-Стоцький С.	46
Стахурський М.	47
Сумцов Н. Ф.	63
Тимченка Е.	17 (пер.)
Турянський О. В.	48
Українка Л.	49, 50
Федькович Ю.	52
Франко І. Я.	32 (пер.), 53, 54, 55, 56, 57, 58
Хойнацького А.	53 (наклад)
Чайківський М. А.	9 (пер.)
Черкасенко С.	59
Шварць Ш.	61
Шевченко Т. Г.	62
Щербаківський В.	51 (улаштував)
Яворській Ю. А.	63
Ясенівський М. П. Б.	14 (пер.)
Bielowski A.	64
Brodowski S.	65
Dzieduszycki M.	66
Godebski K.	67
Groza A.	68
Kowalski F.	69
Kraszewski J. I.	70
Leonhard K. C.	82
Linde S. B.	71, 72
Makay J.	73
Niemcewicz J.	89
Ossoliński J.	74
Pol Wincenty	66
Rychlincki F.	75
Schmitt H.	76, 77, 78
Siemieński L.	79
Słowacki J.	80
Supiński J.	81
Szajnocha K.	83, 84, 85
Ujejski K.	87
Ujejskim K.	66
Witowski H.	82 (пер.), 86 (уклав)
Woycicki K. W.	88
Żegota P.	65

ПОКАЖЧИК НАЗВ

Богогласник	4
Брати Моуглі	19
Будівничий Сольнес	16
Ветеринарний лікар у недугах домашніх звірят	47
Відкриття та здобутки Еспанців та Португальців в Америці	8
Гайдамаки	6
Граматика руської мови	46
Граматика української мови	44
Деревляне будівництво і різьба на дереві = L'architecture et la sculpture en bois	51
Добрий заробок	53
Добрий заробок і інші оповідання	53
Довбанюк	53
Домашній промисл	53
Древнейшіє города Волыни въ историческомъ описаніи	5
Дяк	6
Елисавета мучениця на австрійськiм престолі у свiтлі правди	14
Жаль	49
Загальні основи музики	31
Зівяле листя	54
Зоологія	41
Із днів журби	55
Історія моєї січкарні	53
Історія України	24
Історія України-Руси. Т. 8, ч. 1: Від Куруківщини до Кумейщини (1626–1638)	13
Історія української літератури. Т. 2. Віки XVI–XVIII	7
Історія української літератури. Устна народна словесність	2
Калевала	17
Каменярі	56
Київ сь древнейшимь его училищемь академією	1
Книга для чтенія въ начальной школь	21
Колумб і відкрите нового свiта	8
Короткий курс історії українського письменства	40
Курсь химіи (неорганической и органической)	26
Къ исторіи Карпатско-Русскаго фольклора XVIII века	63
Латинсько-український словар	23
Лист з Парижа	6
Маніпулянтка	57

Маруся Богуславка	27
Муляр	53
Над морем	50, 50
Народний катехизм Католицької релігії	33
Науки на місяць май от Пр. Деве Маріи	3
Начерк історії української літератури.	30
Нова громада	90
Оповідання	28
Ориця	29
Перелицьована Енеїда Котляревського	15
Перехресні стежки	58
Перший оплив землі і пізнання полудневого моря	8
Песни благоговейныя, покойныя, и умилителныя, Различнымъ нуждамъ служащія Въ себе вмещающія	4
Песни благоговейныя празником Богородичным...	4
Песни благоговейныя празником Нарочитых Святых через Год приключающимся...	4
Петербурська Академія Наук в справі знесення заборони українського слова	37
Писаня. Т. 3, ч. 2. Драматичні переклади	52
Поза межами болю	48
Португальці в Африці та Індії	8
Посмертні оповідання	6
Початки науки німецького язика	38
Поэзія Саула Черниховскаго	61
Природа	22
Причепа	34
Пройдисвіт	6
Псалтирь	39
Рідна школа	60
Романтичні	42
Садівництво, огородництво и молочарство	36
Сам собі винен	53
Самсон борець	32
Слимак	53
Словарь украинскаго язика. Украинско-русскій словарь.	12
Словник української фізичної термінології	45
Старе українське письменство	8
Старинні та середні віки	8
Твори	62
Твори. Т. 2. Повісті. Драматичні твори	18
Тремтіння душі	20

У кузні	53
Українська читанка	25
Українське мистецтво = L'art de l'Ukraine	51
Участь Французів та германських народів у відкриттях	8
Учебник фізики	35
Філософській лексиконь. Т. 1. А, Б, В	10, 11
Цариця і Весталька або Живцем замурована	59
Часи географічних відкрить	9
Як Хапко солоду відрікся	6
Balladyna	80
Co się komu należy	66
Duch i dążności wieku	67
Fraszki	69
Kartka z dziejów sztuki i poezji	79
Kurpie	88
Kwiaty bez woni	87
Lechicki początek Polski	83
Materyaly do dziejów bezkrólewia po śmierci Augusta III i pierwszych lat dziesięciu panowania Stanisława Augusta Poniatowskiego	76, 77
Miód Kasztelański	70
Myśl ogólna fizjologii powszechnej	81
Nowe szkice historyczne	84
Quo vadis? = Куди йдеш?	43
Rokosz Zebrzydowskiego	78
Słownik języka polskiego = Словник польської мови	71, 72
Smiecinski	68
Sprawa ortografii polskiej w Galicyi	75
Świat i przemiany skorupy ziemskiej	82
Szkice historyczne	85
Szkółka powszednia dla młodzieży umięjącej czytać i po prostu rachować	86
Versuch einer Erörterung über das für Lemberg erlassenen a. h. Patent in Ausziehsachen mit einem vorausgehenden Unterrichte von Bestandverträgen, für Hauseigenthümer, Inwohner, Pächter, Geschäftsmänner, Juristen u.s.w	73
Wiadomości historyczno-krytyczne do dziejów literatury polskiej	74
Wstęp krytyczny do dziejów Polski	64
Zbiór pamiętników historycznych o dawnéj Polsce z rękopismów, tudzież dzieł w różnych językach o Polsce ...	89
Zwiedle liscie	87
Żywoty hetmanów Królestwa Polskiego i Wielkiego Księstwa Litewskiego	65

ПОКАЖЧИК МІСЦЬ ВИДАНЬ

Берлін	49, 50
Відень	19, 23, 24, 25, 41, 46, 48, 60
Вінніпег	14, 33, 43, 59
Київ	6, 13, 19, 22, 24, 25, 28, 34, 41, 44, 45, 49, 50, 51, 58, 60, 90
Київъ	1, 10, 11, 12, 26
Коломия	16, 30, 31
Ляйпціг	22, 28, 34, 44, 58
Львів	2, 5, 7, 8, 9, 13, 17, 18, 20, 24, 25, 27, 28, 29, 32, 34, 35, 36, 37, 38, 40, 41, 47, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 62
Львовъ	3
Одесса	61
Перемишль	15
Почаевъ	5, 21, 39
Харьковъ	63
Чернівці	42
Kijów	70
Lemberg	73
Lwów	64, 65, 66, 67, 69, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89
Stanisławow	69
Tarnów	69
Złoczów	80
Żytomiérz	68, 79

ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК

[1805?]	4
1826	73
1833	89
[1834?]	80
1834	88
1839	69
1848	87
1850	64, 65
1852	74, 75
1854	71
1856	1
1857	10, 76, 77, 84
1858	78, 82, 83, 85
1860	66, 67, 68, 70, 72, 79, 81, 86
1866	11
1897	36
поч. XX ст.	47, 49, 50
[19--?]	22
[191-?]	27, 29
1901	17
1902	52, 53
1904	57
1905	3, 18, 37
1906	9, 90
1908	12, 39, 42, 63
1910	6
[1910?]	16
1911	38
1912	23, 56, 61, 62
[1912]	30
1913	5, 21, 32, 51
[1913?]	43
1914	14, 46
1918	24, 25, 26, 45, 59, 60
1919	41, 44
1920	2, 19, 35
[1920]	58
1921	7, 15, 31, 48
1922	8, 13, 20, 28, 33, 40, 54, 55

ПОКАЖЧИК КНИЖКОВИХ ЗНАКІВ

Бібліотека Кременецького Духовного училища	1, 10
Бібліотека служ. Вол. Дух. Конс.	6
Бібліотека Кременецького Державного Учительського Інституту	4, 5, 10, 16, 17, 18, 26, 27, 29, 34, 40, 42, 44, 49, 51, 54, 55, 57, 74, 90
Бібліотека Кременецького повітового сейму в Кременці	35
Бібліотека Кременецької середньої школи № 3	53
Бібліотека Кременецької Провісї	34
Бібліотека Тернопільського державного педінституту імені Я. О. Галана	24, 33, 43, 90
Книгозбірня А. Сільвеструка	49, 50, 52, 53
Книгозбірня Бориса Козубського	7
Книжний магазин Степана Іванова Литова в Київ сь 1830 г.	11
Кременецький Краєзнавчий Музей, Тернопільський Обл. Відділ Освіти НКО-УРСР	4, 32, 73, 74
Кременецький міський краєзнавчий музей	4, 73
М. ПОГОРЄЛЛЄВА, Вдова. Книгарня в Бережанах	38
Музей історії освіти і педагогіки. Міністерство освіти України. Тернопільський державний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка	3, 35, 36, 38
Никита Будка - Єпископ канад. русинів	33
Рутковский Міхал. Жуків	38
Укр. Союз українок Америки	48
Український жіночий комітет у Відні	25
Український комітет Заліщики = Ukrainisches komitee Zaleszczyki	37
Філія русского Товариства педагогічного в Заліщиках	37
Філія Товариства «Простіта» в Заліщиках	37
Biblioteka Główna w Warszawie	74
Biblioteka Liceum Krzemienieckiego	11, 42, 44, 64, 68, 69, 71, 72, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 81, 82, 83, 84, 86, 89,
Biblioteka Uniwersytetu Warszawskiego	74
Biblioteka Państw. Seminarjum Duch. w Krzemieńcu	10, 50, 52, 53, 57,

Biblioteka Państwowego Prawosławnego Seminarjum Duchownego w Krzemieńcu	1
Biblioteka Państwowego Seminarjum Nauczycielskie w Krzemieńcu	40
Czytelnia Leihbibliothek K. Wild	68
Hr. Izydor Czosnowski	89
J. Milikowski we Lwowie	74
John Meleszko	30
Koło Młodzieży Polskiego Czerwonego Krzyża przy Gimnazjum Samorządowym w Krzemieńcu	80
Musee historioue polonais a rapperswyi	89
Państw. Prawosł. Semin. Duchow. w Krzemieńcu.	9
Państw. Prawosł. Semin. Duchow. w Krzemieńcu. Bibliot. podręczników	8
Polska Macierz Szkolna Koło w Krzemieńcu woj. Wołyńskie	65, 70, 85
Siedmio klasowa Szkoła powszechna Nr. 3 w Krzemieńcu	49
Ukrainian Canadian Archives Musseum of Alberta Inc. 1972. Edmonton. Collectors Founders H. S. Yoryk.	14
Ukrainischer Schulverein "Ridna Schkola", München, 40.	61
W. Lenyk, Munchen 13	25

ЗМІСТ

<i>УКРАЇНСЬКІ ВИДАННЯ – книги та періодичні видання, надруковані українською мовою протягом 1801–1922 років, незалежно від того, на якій території вони надруковані, та надруковані будь-якою іншою мовою протягом 1801–1860 років на території сучасної України (Код групи – Укр)</i>	5
Книги	5
<i>Кириличний шрифт</i>	5
<i>Латиничний шрифт</i>	88
Періодичні видання	113
<i>ПОКАЖЧИК ПРОВЕНІЄНЦІЙ (печаток, штампів)</i>	115
<i>Інші книжкові знаки</i>	116
<i>ІМЕННИЙ ПОКАЖЧИК</i>	124
<i>ПОКАЖЧИК НАЗВ</i>	126
<i>ПОКАЖЧИК МІСЦЬ ВИДАНЬ</i>	129
<i>ХРОНОЛОГІЧНИЙ ПОКАЖЧИК</i>	130
<i>ПОКАЖЧИК КНИЖКОВИХ ЗНАКІВ</i>	131

Науково-бібліографічне видання

Колекція українських видань книгозбірні Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка

(Книги та періодичні видання, надруковані українською мовою протягом 1801–1922 років, незалежно від того, на якій території вони надруковані, та надруковані будь-якою іншою мовою протягом 1801–1860 років на території сучасної України (Код групи – Укр))

Бібліографічний покажчик